

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ І ОБЛІКУ

КАФЕДРА МИТНОЇ СПРАВИ І ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Спеціальність	Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма	Банківська справа
Група	8.02.072.050.21.1

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: «Управління ризиками банку»

Виконала: студентка Лоліта ЦИМБАЛ

Керівник: д.е.н., професор Наталія ВНУКОВА

Рецензент: Начальник відділення
№124 АТ КБ «ПриватБанк»
Олена КОВАЛЬОВА

Харків – 2022 рік

АНОТАЦІЯ

Цимбал Л.М. Управління ризиками банку. – Рукопис.

Магістерська дипломна робота зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. – Харків, 2022. – 89 с.

Магістерська дипломна робота присвячена вивченню теоретичних засад та практичних положень управління ризиками банку в сучасних умовах господарювання. Розкрито сутність та зміст поняття банківського ризику, проаналізовано класифікацію ризиків банківських установ, досліджено ризики сучасної банківської системи України. Узагальнено основні методи управління ризиками банку. Проаналізовано динаміку, структуру та ефективність формування та використання систем управління ризиками банку. Показано важливість стрес-тестування для управління ризиками банку. Реалізовано стрес-тестування кредитного ризику, зроблено аналіз отриманих результатів. Результати аналізу можуть бути використані в практичній діяльності банківських установ.

Ключові слова: банк, кредитний ризик, прогноз, система управління, стрес-тестування.

ABSTRACT

Tsymbal L.M. Bank risk management. - Manuscript.

Master's thesis on the specialty 072 "Finance, banking and insurance". - Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. - Kharkiv, 2022. – 89 p.

Master's degree diploma work is devoted to the study of the theoretical foundations and practical provisions of risk management in modern conditions of bank management. The essence and content of the concept of banking risk is revealed, the classification of risks of banking institutions is analyzed, and the risks of the modern banking system of Ukraine are investigated. The main methods of bank risk management are summarized. The dynamics, structure and effectiveness of the formation and use of the bank's risk management system are analyzed. The importance of stress testing for bank risk management is shown. Credit risk stress testing was implemented, the results were analyzed. The results of the analysis can be used in the practical activities of banking institutions.

Keywords: bank, credit risk, forecast, management system, stress testing.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ	7
1.1. Сутність та зміст управління ризиками банку	7
1.2. Класифікація ризиків банку	14
1.3. Методи управління ризиками банку	22
1.4. Загальна характеристика АТ «АБ «РАДАБАНК»	30
2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ	34
2.1. Аналіз ризиків банків та банківської системи України	34
2.2. Аналіз фінансово-економічної діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК»	41
2.3. Аналіз управління ризиками АТ «АБ «РАДАБАНК»	49
3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ	57
3.1. Використання стрес-тестування в управлінні ризиками банку	57
3.2. Проведення стрес-тестування АТ «АБ «РАДАБАНК»	64
3.3. Розробка сценарію та рекомендацій з вдосконалення системи управління ризиками банку	68
ВИСНОВКИ	77
ЛІТЕРАТУРА	80
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Сучасні банки змушені проводити свою діяльність в Україні в умовах економічної нестабільності, військових дій, динамізму нормативного регулювання, діджиталізацій та зростаючої конкуренції, що стає причинами виникнення значної кількості різноманітних ризиків. Щоденно банки мають справу з кредитним, валютним, процентним, операційним ризиком, ризиком ліквідності та іншими ризиками, які можуть призвести до втрати доходів чи понесення додаткових витрат, а в подальшому, навіть до банкрутства. Банківська система має важливе значення для функціонування економіки країни, тому пошук шляхів мінімізації загроз для її нормальної діяльності є важливою проблемою сучасних науковців.

Військові дії на території України призвели до реалізації значних ризиків для макроекономічної та фінансової стабільності банківської системи країни. Як зазначив НБУ [63] найбільш значним ризиком для банківських установ є кредитний ризик. З початку 2022 року корпоративне кредитування продовжувало зростати виключно через впровадження програм держаної підтримки роздрібне кредитування мало тенденцію до скорочення, а іпотечне – взагалі припинилось. Натомість резерви під кредитні збитки банків збільшились майже в четверо порівняно з попереднім повним періодом. Для покращення ситуації НБУ вніс зміни до деяких нормативно-правових актів, які регулюють оцінку кредитного ризику. Так, внесено зміни до Правил роботи банків у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану [58], що встановило тимчасові особовості здійснення оцінки кредитного ризику.

Це зроблено для реалістичної оцінки банками та НБУ рівня витрат та відповідному плануванню заходів для відновлення банківського капіталу. Також, прийнято рішення про внесення змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [56], щодо зниження ваги ризику (RWA) за споживчими незабезпеченими кредитами зі 150% до 100%, що в свою чергу дасть можливість банківським установам використовувати накопичений капітал на часткове покриття збитків, отриманих внаслідок військових дій.

НБУ прогнозує, що при подальшій реалізації кредитного ризику за таких самих макроекономічних умов витрати банків можуть перевищити 20% вартості портфелю. Саме тому наявність ефективної системи управління

ризиками є необхідною умовою існування та розвитку не тільки кожного окремого банку, а всієї банківської системи. І тому питання пошуку та вдосконалення інструментів для дієвої системи управління ризиками банку є вкрай актуальним питанням і потребує всебічного та детального вивчення.

Метою дипломної роботи є розроблення і наукове обґрунтування методичних основ щодо підходів до управління банківськими ризиками. Для досягнення поставленої мети поставлено наступні завдання:

- з'ясувати суть та зміст управління ризиками банку;
- проаналізувати класифікацію банківських ризиків;
- визначити методи управління ризиками банку;
- здійснити аналіз ризиків сучасної банківської системи України;
- провести аналіз фінансово-економічної діяльності банку, який обраний базою для проведення дослідження (АТ «АБ «РАДАБАНК»);
- проаналізувати наявну систему управління ризиками банку АТ «АБ «РАДАБАНК»;
- показати важливість стрес-тестування для управління банківськими ризиками;
- реалізувати стрес-тестування кредитного ризику на базі АТ «АБ «РАДАБАНК»;
- проаналізувати отримані результати стрес-тестування;
- дати рекомендації щодо можливих напрямів удосконалення системи управління ризиками банку.

Об'єктом дослідження в даній роботі є управління ризиками банку.

Предметом дослідження є банківські ризики.

Досягнення поставленої мети здійснено з використанням таких методів дослідження: спостереження, порівняння, узагальнення, горизонтальний та вертикальний аналіз, аналіз коефіцієнтів, кореляційний аналіз, регресійний аналіз, синтез, абстрактно-логічний метод.

Інформаційно-теоретичною базою дослідження є законодавчі та нормативні документи, автореферати, монографій, наукові статті, електронні ресурси.

Практичне значення отриманих результатів полягає в створенні багатофакторної регресійної моделі, на основі якої банк може здійснювати прогнозування індикаторів кредитного ризику (а саме резервів під кредитні

операції) за різними сценаріями, при яких може відбуватись зростання чи зменшення рівні безробіття, облікової ставки, обсягу грошових переказів. Отримані результати можна використовувати при плануванні діяльності для визначення можливих витрат у разі реалізації кредитного ризику та встановленні адекватного рівня основного та регулятивного капіталу банку. Можливими галузями впровадження є банківський сектор, а саме системи управління банківськими установами.

За темою магістерської роботи опубліковано тези «Використання стрес-тестування для управління ризиками банку» в збірнику наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України», яка пройшла 16 листопада 2022 року в м. Хмельницький, організаторами якої є кафедра фінансів, банківської справи та страхування Хмельницького національного університету.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

1.1. Сутність та зміст управління ризиками банку

Банківська діяльність за своєю специфікою є однією з найбільш ризикованих видів економічної діяльності тому, що її суть полягає в залученні (акумулюванні) тимчасово вільних грошових коштів суб'єктів господарювання та наданні зазначених коштів фізичним та юридичним особам від свого імені, на власних умовах та на власний ризик. Разом з розвитком, вдосконаленням існуючих та створенням нових банківських послуг, з'являються нові та «мутують» існуючі види банківських ризиків. А оскільки повністю уникнути ризиків неможливо, банківські установи повинні створювати ефективні системи управління ризиками.

Сутність поняття управління ризиками банку поєднує у собі такі визначення, як «управління» та «банківський ризик». Для визначення сутності поняття управління ризиками банку спочатку необхідно охарактеризувати поняття «банківський ризик» чи «ризик банку».

Банківський ризик є складним та багатогранним явищем, тому в наукових джерелах не існує єдиного підходу до його визначення. Різні підходи до трактування поняття «банківський ризик» вітчизняних авторів наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення поняття банківський ризик вітчизняних дослідників

Автор	Суть визначення	Ключові слова
1	2	3
Колодізев О.М., Плескун І.В. [20]	Банківський ризик може розглядатися як ймовірність невідповідності обсягових, просторових та часових параметрів фінансових потоків банку очікуваним, можливість понесення кредитною організацією втрат або погіршення ліквідності, загроза втрати своїх ресурсів, невизначеність результату банківської діяльності, небезпека втрат, вартісне вираження події, що веде до втрат та характеристика діяльності, що відображає її невизначеність	Ймовірність, загроза, втрати, невідповідність, ресурси, події, невизначеність

Продовження табл. 1.1

1	2	3
Бобиль В. В. [2]	Під категорією «банківський ризик» розуміється ймовірність відхилення від запланованих (очікуваних) показників діяльності банку через здійснення активно-пасивних операцій, їх організацію, стан корпоративного управління та вплив факторів зовнішнього середовища, наслідки якої можуть бути негативними, нульовими або позитивними	Ймовірність, відхилення, наслідки, середовище
Фалюта А.В. [42]	Ризик (для банку) – це імовірність недоотримання доходів, додаткових витрат, втрати частини ресурсів та потенційних можливостей банку у разі здійснення (нездійснення) певних заходів і банківських операцій та прояву негативного впливу середовища	Імовірність, втрати, ресурси, вплив, заходи, середовище
Омельченко О.І., Рац О.М. [67]	Банківський ризик можна розглядати як ймовірність відхилення обсягу, просторових і часових параметрів грошових потоків банку від очікуваних, здатність кредитної організації зазнати втрат або погіршення ліквідності, загроза втрати своїх ресурсів, невизначеність результат його діяльності, ризик збитків, подія, яка може спричинити збитки, виражені в грошовій формі, та характеристики, які відображають його невизначеність	Ймовірність, втрати, ресурси, подія, невизначеність
Крамаренко О.М., Лаврентович Ю.І. [21]	Банківський ризик – це імовірність отримання небажаних результатів: втрата прибутку і виникнення збитків; скорочення ресурсної бази; здійснення виплат по позабалансових рахунках	Імовірність, витрати, результати.
Коваленко В.В. [15]	Банківський ризик слід розглядати як ймовірність недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників, стану корпоративного управління, а також потенційну можливість отримати додатковий прибуток у разі реалізації певних, прийнятних для банку, фінансових ризиків	Ймовірність, чинники
Сукач О. М. [40]	Банківський ризик – це ймовірність виникнення втрат у вигляді втрати активів, недоодержання запланованих доходів або появи додаткових видатків у результаті здійснення банком фінансових операцій	Ймовірність, втрати, результат

Як видно з табл. 1.1, більшість дослідників під банківським ризиком розуміють ймовірність відхилення показників діяльності від запланованих, внаслідок дії певних чинників, що як результат може призвести до понесення

втрат ресурсів. Проблема визначення сутності банківських ризиків також знайшло відображення в наукових роботах зарубіжних авторів. Так, наприклад, Крістофер Ган визначає банківський ризик як потенційні збитки банку для банку внаслідок настання певних подій [53].

Автором розглянуто нормативно-правову базу з питання визначення поняття банківський ризик. Згідно з Постановою «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах», ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання доходів, або невиконання стороною договірних зобов'язань унаслідок впливу негативних внутрішніх та зовнішніх факторів [55]. Національний банк України (НБУ) визначає банківський ризик (ризик банківської діяльності) як ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або надходження банку. Банківські ризики впливають із специфіки банківської діяльності, що здійснюється в умовах ринкових відносин, і означають імовірність одержання доходів, менших від очікуваних, зниження вартості активності. Підвищення банківських ризиків призводять до значних фінансових втрат і навіть до банкрутства.

Головною причиною виникнення ризиків є невизначеність середовища діяльності банківських установ, що характеризується зовнішніх та внутрішніх факторів. Зовнішні фактори ризику можуть бути політичні (наприклад, зміни в законодавстві або заборона на військові дії), соціально-економічні (наприклад, інфляція або зміна правил валютного користування), регіонально-галузеві (наприклад, посилення конкуренції або погіршення фінансового стану підприємств в регіоні). Внутрішні факторами ризику можуть бути політичні (наприклад, втрата ліквідності або зниження доходності операцій), операційні (наприклад, низький рівень професіоналізму персоналу), функціональні (наприклад, технологічні збої або юридичні помилки). Також, фактори ризику банку можна поділити на контрольовані (ті, що підпадають під вплив управлінських рішень з боку банку) та неконтрольовані; визначені (щодо яких є повна та достовірна інформація) та невизначені (щодо яких або немає інформації взагалі, або вона не є достатньою). Отже, уникнути ризику в процесі банківської діяльності майже неможливо, тому банки повинні свідомо управляти ними.

У загальному значенні процес управління можна визначити як сукупність логічно пов'язаних між собою дій, спрямованих на досягнення визначеної мети. У контексті банківської діяльності управління ризиками – це процес, за допомогою якого банківська установа виявляє (ідентифікує) ризики, проводить оцінку їх величини, здійснює моніторинг і контролює свої ризикові позиції, враховуючи взаємозв'язки між різними видами ризиків [55]. В системі управління ризиками банку об'єктом управління є певний процес в банківській установі, який передбачає реалізацію певних етапів. Суб'єктами управління банківськими ризиками є відповідальні особи або структурний підрозділ, які мають чіткий розподіл функцій, обов'язків та повноважень з управління ризиками. Суб'єкти управління ризиками банку залежать від обсягу діяльності та структури банківської установи. НБУ визначає, що суб'єктами системи управління ризиками є: рада банку, комітет ради банку з управління ризиками (за наявності), правління банку, кредитний комітет правління банку, комітет правління активами та пасивами, інші колегіальні органи банку, підрозділи внутрішнього аудиту, головний ризик-менеджер та підрозділ з управління ризиками, головний комплаєнс-менеджер та підрозділ за дотриманням норм (комплаєнс), бізнес-підрозділ та підрозділи підтримки (перша лінія захисту).

Головний принцип, який має бути покладений в основу побудови системи управління ризиками – досягнення оптимального співвідношення між доходністю, прибутковістю операцій та надійністю банківської установи, максимальною захищеністю залучених коштів акціонерів та клієнтів банку. Мета управління ризиками банку полягає в нарощуванні вартості власного капіталу банку та разом з тим забезпеченні досягнення цілей клієнтів, власників, керівників, працівників, контрагентів, інвесторів, кредиторів, органів банківського нагляду та інших сторін.

Основними завданнями управління ризиками банку є проведення кількісної та якісної оцінки банківських ризиків на основі визначених показників, розробка методик оцінки та аналізу банківських ризиків, ідентифікація та моніторинг порушення визначених лімітів, аналіз можливих сценаріїв, загальний опис ризикових позицій банку, надання рекомендацій іншим підрозділам банку щодо тактики роботи з виявленими ризиками. Для того, щоб процес управління ризиками був ефективним та дієвим, банку мати на меті досягнення таких цілей:

ризика мають бути зрозумілими та усвідомлюватися банком та його керівництвом;

ризика мають бути в межах рівнів толерантності (прийнятності), установлених спостережною радою;

рішення з прийняття ризику мають відповідати стратегічним завданням діяльності банківської установи;

рішення з прийняття ризику мають бути конкретними і чіткими;

очікування дохідність має компенсувати прийнятий ризик;

розподіл капіталу має відповідати розмірам ризиків, на які наражається банк.

Одним з найбільш важливих аспектів управління ризиками банку є визначення етапів (складових) процесу управління. Але, в літературному огляді різні дослідники виділяють різну кількість етапів управління. Так, Максимова Є.В. [25] виділяє такі складові процесу управління ризиками, як: ідентифікація, вимірювання, контроль та моніторинг ризиків. більшість авторів визначають такі етапи управління ризиками: ідентифікація (виявлення) ризику, кількісна та якісна оцінка (вимірювання) ризику, контроль за ризиком, моніторинг ризику. Натомість Бобиль В.В. [2] визначає, що управління фінансовими ризиками повинно складатися з таких етапів, як ідентифікація, оцінка, планування, зниження. Також, Сукач О.М. [40] окреслює такі етапи управління ризиками банку: ідентифікація ризику, обрання методів кількісної та якісної оцінки ризику, визначення лімітів та контроль за їх дотриманням, моніторинг ризику тощо.

Долінський Л.Б. та Корчинський В.В. [10] визначають, що загалом реалізація управління ризиками в банку є комплексним, багатоетапним процесом, етапами проведення якого є ідентифікація ризику, вимірювання ризику, моніторинг та контроль, оптимізація рівня ризику.

Фалюта А.В. [42] вважає, що у процесі управління ризиками банку необхідно виділяти п'ять основних етапів, а саме: виявлення (ідентифікація) ризику, вимірювання (аналіз та оцінювання) ризику, ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику, заходи, що спрямовані на мінімізацію ризику, моніторинг (контроль) позицій ризику. На думку автора, останній з названих підходів до виділення етапів процесу управління ризиками банку є найбільш повний та точний, оскільки даний дослідник єдиний виділив такий етап

управління, як ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику. Це є важливим аспектом тому, що завдяки цьому етапу істотно регулюється ризикованість окремих напрямів діяльності, а також діяльності банківської установи загалом. Фалюта А.В. пропонує не погоджуватися з думкою своїх колег про те, що банківські установи повинні в будь-якому разі приймати усі ризики і через це виділяти окремий етап не потрібно. Науковець вважає, що в такому випадку банківська установа швидко би перетворилась на збиткові установи, та в подальшому збанкрутувала. Також, переважна більшість банків перед обов'язково проводить обговорення, за результатами якого приймається остаточне рішення, перш ніж прийняти більшість видів ризиків.

Ідентифікація ризиків – це процес виявлення, розпізнавання і чіткого описання усіх ризиків, які є актуальними для певної банківської установи протягом визначеного періоду. Результатами ідентифікації ризиків є визначення основних джерел (факторів) ризиків, реалізація яких може призвести до виникнення збитків чи недоотримання доходів. Ідентифікація ризиків повинна бути постійним, безперервним процесом, який має здійснюватися не тільки на рівні окремої операції, а й на рівні усіх напрямів діяльності банку та банківської установи загалом.

Оцінка й аналіз ризиків – наступний етап управління ризиками банку, який передбачає отримання необхідної інформації про структуру, властивості об'єкта ризику та наявних його видів. Для цього необхідно провести кількісний, якісний чи інший аналіз ризиків для того, щоб сформувати профіль ризику – поняття щодо рівня потенційних й прийнятних рівнів ризиків на поточний момент часу, а також зробити вибір найбільш придатних та ефективних стратегій мінімізації ризиків.

Наступним етапом управління ризиками банку необхідно виділити безпосереднє прийняття рішення про прийом нового ризику чи відмові від нього. При прийнятті рішення необхідно мати розуміння які ризики і якою мірою може прийняти банк і чи відповідає очікувана дохідність визначеному ризику. Саме цей етап управління банківськими ризиками є важливим для забезпечення фінансової стабільності та економічної безпеки банківської установи.

Заходами щодо мінімізації ризиків можуть здійснюватися в три основні способи, а саме: зниження, обмеження чи передача ризиків. Найбільш

розповсюдженими способами обмеження ризиків є встановлення лімітів та резервування. А серед способів передачі ризиків визначним є страхування чи хеджування банківських ризиків, а способом зниження може бути диверсифікація.

Моніторинг ризиків передбачає розрахунок поточної величини ризику, вивчення динаміки в часі, аналіз причин зміни та розробку превентивних заходів для нормалізації в разі наявності негативних тенденцій. Моніторинг рекомендується здійснювати на основі інформаційних звітів структурних підрозділів та окремих посадових осіб. Також, важливу роль в моніторингу ризиків відіграє внутрішній та зовнішній аудит й аналітична діяльність спеціалізованих служб банку.

Реалізація всіх перелічених етапів управління ризиками в банківській установі сприяє вчасному виявленню, оцінюванню, зниженню чи недопусканню визначених ризиків у процесі банківської діяльності, та дозволяє здійснювати контроль за ситуацією.

Процес управління ризиками повинен охоплювати всі види діяльності банківської установи, які мають вплив на параметри його ризиків, а також, це має бути безперервним процесом аналізу ситуації та оточення, в яких виникають різного роду ризики, і прийняття управлінських рішень щодо впливу на самі ризи або на рівень вразливості банку до цих ризиків. Рішення щодо управління банківськими ризиками можуть передбачати, зокрема, уникнення ризику: відмові від його прийняття; його мінімізацію, у тому числі за рахунок пом'якшувальних факторів або передання ризику на третіх осіб (через похідні інструменти або страхування), встановлення лімітів на експозицію банку, а також інші методи впливу на банківські ризики (носія ризиків) чи на рівень вразливості банку до нього.

Для формування ефективної системи управління банківськими ризиками, кожен банк має створювати індивідуальну концепцію, яка враховує основні види ризиків, на які наражається конкретний банк, та особливості їх прояву.

Отже, виходячи з проведеного літературного огляду більшість авторів під банківським ризиком розуміють ймовірність відхилення показників діяльності від запланованих, внаслідок дії певних чинників, що як результат може призвести до понесення втрат ресурсів. Причиною виникнення ризиків є зовнішні та внутрішні фактори. Повністю уникнути ризиків неможливо, через специфіку діяльності банків, тому ризиками треба управляти. Управління

ризиками є ключовим напрямом діяльності банківського менеджменту. Процес управління ризиками складається з таких етапів, як виявлення (ідентифікація) ризику, вимірювання (аналіз та оцінювання) ризику, ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику, заходи, що спрямовані на мінімізацію ризику, моніторинг (контроль) позицій ризику. Напрямами рішень про управління ризиками можуть бути уникнення, прийняття, мінімізація або передання третім особам.

1.2. Класифікація ризиків банку

Враховуючи обставини постійної присутності ризиків в банківській діяльності, доцільним є їх класифікація, що сприяє виявленню, ідентифікації та вчасного вжиття заходів попередження та мінімізації.

На сьогоднішній день в науковій літературі досі відсутній єдиний підхід до вибору критеріїв класифікації банківських ризиків і тому існує велика кількість різних підходів до класифікації ризиків банку. Дослідники виділяють широку кількість класифікаційних ознак, на основі яких розкриваються особливості різних ризиків банку. Так, серед зарубіжної літератури найбільш повною є класифікацією банківських ризиків, яку запропонував Роуз П.С. (рис. 1.1) [10].

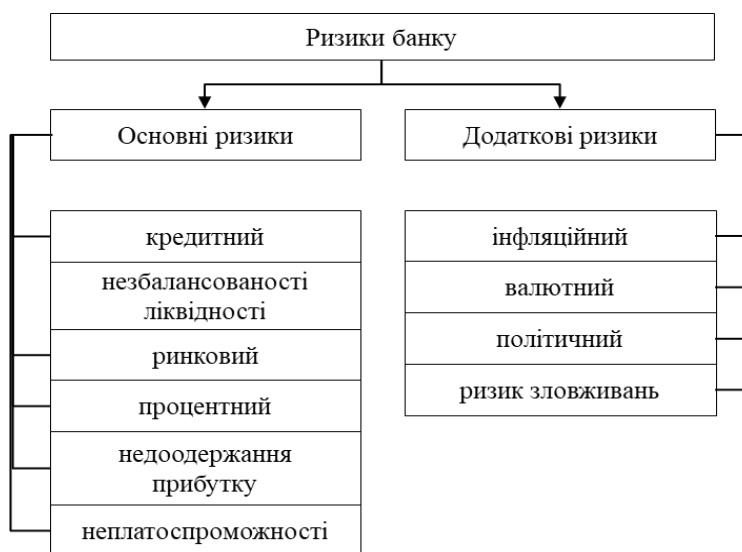


Рис. 1.1. Класифікація ризиків банку за Пітером С. Роузом

Як видно з рис. 1.1, Роуз П.С. виділяє шість основних банківських ризиків та чотири додаткових банківських ризика. Перевагою даної класифікації є те, що в ній наведено як ендогені, так і екзогенні ризики банку, які безпосередньо впливають на банківську діяльність.

Більш об'ємною є класифікація банківських ризиків Х. Ван Грюнінга [14], який виділяє фінансові, операційні, ділові та надзвичайні ризики. В свою фінансові ризики автор поділяє на ризики структури балансу, структури звіту про прибутки та збитки, достатності капіталу, кредитний, ліквідності, валютний, процентний та ринковий ризик. Операційні ризики поділяються на ризик ділової активності, внутрішніх систем та операцій, технологічний, ризик помилки управління та шахрайства. Ділові ризики автор поділяє на ринковий ризик, юридичний, ризик ділової активності, фінансової інфраструктури. До надзвичайних ризиків автор відносить політичний ризик, ризик «ураження» фінансовою кризою та інші екзогенні ризики. Козьменко С., Шпиг Ф., Волошко І. [40] виокремлюють зовнішні та внутрішні ризики. До зовнішніх ризиків автори відносять ризики щодо країни та відсотковий ризик, а до внутрішніх – ризики пов'язані з особливостями клієнтів, ризики банківських операцій, ризик обумовлений видом банку. Бобиль В.В. [2] виділяє три групи ризиків: фінансові ризики, які виникають у процесі здійснення активних та пасивних операцій банку; операційні ризики, які пов'язані з організацією активно-пасивних операцій та станом корпоративного управління банку; функціональні ризики, які виникають через вплив факторів зовнішнього середовища. Крамаренко О.М. та Лаврентович Ю.І. [21] поділяють банківські ризики на внутрішні та зовнішні. Зовнішні ризики – це форс-мажорний ризик. Внутрішні ризики в свою чергу автори поділяють на фінансові (деPOSITний, ризик банкрутства, інвестиційний) та функціональні (юридичний, впровадження нових банківських продуктів, втрати репутації). Якщо звернутися до іноземних джерел, то Інвестиційний банк Америки (Investment bank council of America) [78] поділяють банківські ризики на кредитний, ринковий, операційний, юридичний, ризик ліквідності та ризик репутації. Бланк І.О. [32] пропонує здійснювати класифікацію банківських ризиків у межах таких критеріїв:

за джерелом виникнення ризику – систематичний та несистематичний ризик;

за видом – процентний, валютний, ціновий, кредитний, інвестиційний,

інноваційний, депозитний, інфляційний, податковий, криміногенний ризик;

залежно від характеру об'єкта – ризики окремої фінансової операції, різних видів фінансової діяльності та діяльності фінансової організації в цілому;

залежно від використання фінансових інструментів, індивідуальний та портфельний ризик;

залежно від фінансових наслідків – ризики, які спричиняють економічні втрати, характеризуються втраченою вигодою, супроводжуються як понесенням економічних втрат, так і отриманням додаткових доходів;

за характером прояву в часі – постійні та періодичні види ризику;

залежно від рівня вірогідності реалізації – ризики, що характеризуються такими рівнем вірогідності виникнення: низький, коефіцієнт варіації 10%; середній, коефіцієнт варіації 10-25%; високий, коефіцієнт варіації 25%; ризики, рівень вірогідності яких не може бути визначений;

залежно від величини фінансових витрат – допустимий, критичний та катастрофічний види ризиків;

за можливістю передбачення – прогнозований та непрогнозований ризики;

за можливістю страхування – ризики, що страхуються та ризики, які не можуть бути застраховані.

Наведена класифікація банківських ризиків є найбільш повною та змістовною серед вітчизняних науковців. Примітка Л. О. [32] поділяє ризики на зовнішні та внутрішні. До внутрішніх авторка відносить фінансові та функціональні ризики, а до зовнішніх – макроекономічні, політичні, правові, ризики країни, інфляційний. Таким чином, в науковій літературі класифікація ризиків банку представлена досить широко. Але для формування ефективної системи управління ризиками банку необхідним є не тільки виділення ризиків за класифікаційною ознакою, а й проведення групування ризиків на конкретні групи. Згідно з проведеним літературним оглядом, більшість науковців класифікують банківські ризики виходячи з ознаки приналежності ризику групи зовнішнього чи внутрішнього ризиків, а далі внутрішні ризики переважно поділяються на фінансові та операційні.

Автором розглянуто нормативно-правову базу, а саме Методичні рекомендації щодо організації та функціонування системи ризик-менеджменту

в банках України [61], в яких НБУ виділяє такі види ризиків: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик, стратегічний ризик. А згідно з постановою «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» [55], НБУ виділяє такі види суттєвих ризиків, які банківським установам рекомендується здійснювати оцінювання – кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринковий ризик, операційний ризик, комплаєнс-ризик, інші суттєві види ризиків, на які банк наражається під час своєї діяльності.

Переважає більшість науковців стверджує, що кредитний ризик є найбільш важливим та небезпечним банківським ризиком, оскільки кредитні операції становлять основу активної діяльності банківських установ, а отже, їх успішне здійснення призводить до отримання значних доходів. За своєю суттю кредитний ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок невиконання боржником чи контрагентом взятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору. Кредитний ризик виникає за всіма активними операціями банку, за винятком боргових цінних паперів та інших фінансових інструментів у торговій кризі банківської установи [55]. Тобто під кредитним ризиком мається на увазі те, що кредитні платежі можуть бути затримані чи взагалі невиконані, що може призвести до проблем в кругообігу грошових коштів, а отже призвести до проблем з ліквідністю. Цей вид банківського ризику та його динаміка суттєво впливають на розмір капіталу банківської установи, прибутковість, а також структуру активів та пасивів банку. Рівень кредитного ризику визначається обсягом фінансових витрат через неповернення або несвоєчасне повернення позичальником основного боргу й несплати відсотків за кредитною умовою.

Переважає виділяють такі підвиди кредитного ризику, як кредитний ризик за окремою угодою (це імовірність збитків від невиконання боржником конкретної кредитної угоди) та кредитний ризик усього портфеля (величина ризиків за всіма кредитними угодами банку). Кредитний ризик за окремою угодою можна визначити як зовнішній ризик, а кредитний ризик усього портфеля – як внутрішній ризик. Факторами (джерелами виникнення) кредитного ризику можуть бути фактори зовнішнього середовища (наприклад,

нормативно-законодавче регулювання діяльності банківських установ), внутрішні фактори (наприклад, надмірна концентрація кредитного портфеля), фактори, притаманні діяльності позичальника (наприклад, капітал чи репутація позичальника). Таким чином, майже всі кредитні операції банку призводять до формування кредитного ризику, і до поки клієнт банку не поверне надані ресурси, банківська установа змушена формувати резерви можливих витрат від неповернення ресурсів.

Ризик ліквідності – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок неспроможності банківської установи забезпечувати фінансування зростання активів або виконання своїх зобов'язань у належні строки [55]. Можна стверджувати, що ризик ліквідності виникає тоді, коли банківська установа не може виконувати свої зобов'язання через недостатність грошових засобів. Така ситуація може виникнути коли існує незбалансованість активів і пасивів за строками. Також, ризик ліквідності полягає не тільки в незбалансованості активів та пасивів, а ще й в нездатності банківської установи залучити фінансові ресурси для реалізації стратегічних цілей банківської установи. Деякі дослідники [15] виділяють ризик ліквідності інвестування (залучення грошових ресурсів) та ризик ліквідності активів. Управління ризиками ліквідності передбачає співставлення структури зобов'язань і вимог банку за строком погашення.

Процентний ризик банківської книги – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок впливу несприятливих змін процентних ставок на банківську книгу [55]. Процентний ризик банківської книги впливає на економічну вартість капіталу банківської установи та чистий процентний дохід. Цей вид ризику виникає, коли не співпадають терміни повернення наданих та залучених коштів або коли ставки за активними та пасивними операціями банку встановлюються в різний спосіб. Найбільш вразливими до процентного ризику є ті банківські установи, які не здійснюють ретельний прогноз динаміки відсоткових ставок.

Процентний ризик поділяють на такі підвиди як прямий процентний ризик (вплив на дохідність кредитів, вплив на витрати за депозитами, зміна вартості фінансових інструментів відповідно до зміни у процентних ставках) та непрямий процентний ризик (зміна процентних ставок впливає на

платоспроможність позичальника, що у свою чергу призводить до зміни кредитного ризику).

Ринковий ризик – імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або неотримання запланованих доходів внаслідок несприятливої зміни курсів іноземних валют, процентних ставок, вартості фінансових інструментів [55]. Отже, ринковий ризик пов'язаний з коливаннями цін на чотирьох головних економічних ринках світу: ринку боргових цінних паперів, ринку акцій, валютному ринку й товарному ринку. Ці ринки є чутливими до зміни відсоткових ставок. Тому до складових ринкового ризику можна віднести валютний, процентний та фондові ризики. Ринковий ризик в свою чергу належить до спекулятивного ризику, який виражається в тому, що рух цін може привести до прибутку чи збитку. Для управління ринковим ризиком банківська установа повинна формувати відповідну політику, де необхідно зазначати цілі та методи, які спрямовані на захист капіталу банку від негативних впливів несприятливого рівня цін. Також, щоб уникнути ризику, необхідно регулярно проводити переоцінку портфеля цінних паперів.

Операційний ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок недоліків або помилок в організації внутрішніх процесів, навмисних або ненавмисних дій працівників банківської установи або інших осіб, збоїв в роботі інформаційних систем банку або внаслідок впливу зовнішніх факторів [55]. Отже, операційний ризик це ризик прямих і непрямих втрат в результаті невідповідності чи помилковості процесів, недосконалості організації внутрішнього контролю, діях персоналу чи помилках комп'ютерних систем. Операційний ризик включає в себе юридичний ризик, однак має виключати ризик репутації та стратегічний ризик. Загалом операційний ризик є одним з найпоширеніших видів банківських ризиків, однак не в усіх банках є підрозділи з управління операційними ризиками. Унікальність операційного ризику полягає в тому, що він присутній практично в усіх сферах діяльності банківської установи, але важко встановити та відокремити його від усіх інших банківських ризиків.

Комплаєнс-ризик – це імовірність виникнення збитків чи санкцій, додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів або втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства, нормативно-правових актів, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил

корпоративної етики, виникнення конфлікту інтересів, а також внутрішньобанківських чи внутрішньогрупових документів банку [55]. Головними чинниками виникнення комплаєнс-ризиків є недоліки в організації систем внутрішнього контролю. Іншими важливими факторами даного ризику є участь працівників банківської установи в сумнівних операціях, та недостатній рівень професіоналізму, неефективна робота системи фінансового моніторингу й ризик-менеджменту. Особливістю комплаєнс-ризиків є те, що даний вид ризику відноситься до тих ризиків, які важко кількісно оцінити. Виділяють [46] такі види комплаєнс-ризиків: продуктивний ризик, регулятивний ризик, юридичний ризик, репутаційний ризик та операційний ризик.

Ризик репутації – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок несприятливого сприйняття іміджу банківської установи клієнтами, контрагентами, акціонерами, наглядовими й контролюючими органами. Факторами виникнення цього виду ризику можуть бути порушення принципів професійної етики, відсутність достатнього досвіду в виявленні сумнівної та протиправної діяльності чи публікація негативної інформації щодо конкретної банківської установи. Позитивна ділова репутація банку є необхідною умовою для високого рівня конкурентоспроможності банківської установи, а також сприяє підвищенню вартості банку, рентабельності та загальної привабливості для клієнтів, контрагентів чи нових співробітників.

Юридичний ризик – це імовірність виникнення збитків або додаткових витрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок неочікуваного застосування норм законодавства через можливості їх неоднозначного тлумачення або внаслідок визначення недійсними умов договору у зв'язку з їх невідповідністю вимогам законодавства України. Факторами виникнення юридичного ризику є недосконалість національного законодавства, нечіткість чи помилкове оформлення робочих документів щодо підтвердження права власності чи умови оренди.

Комплаєнс-ризик тісно пов'язаний з ризиком ВК/ФТ. Причини виникнення комплаєнс-ризиків такі, наприклад, як невиконання банком вимог законодавства, рекомендацій міжнародних організацій чи конфлікт інтересів між працівниками банку можуть призвести до нездатності банку протидіяти ризикам ВК/ФТ. Рисін В.В. та Корначук О.Ю. [36] вважають, що причиною

виникнення ризику ВК/ФТ є сукупність юридичного, технологічного, інформаційного та морального ризиків. Оскільки ВК/ФТ є одним з найпоширеніших видів сучасних злочинів, який здатний активно видозмінюватись та пристосовуватись до змін законодавства, для забезпечення ефективного захисту від даного ризику банківська установа повинна спеціальні механізми ризик-контролю. Таким чином, комплаєнс-ризик притаманний майже всім сферам діяльності банку: банківським операціям, процесам, продуктам або послугам, підрозділам управління, виконавчим підрозділам й іншим системам банківської установи. Більш того, на виникнення комплаєнс-ризиків можуть вплинути всі перелічені раніше ризики або ці ризики можуть трансформуватись в комплаєнс-ризик.

Також, важливим аспектом, який необхідно враховувати при створенні системи управління банківськими ризиками, є те, що всі перелічені види банківських ризиків тісно взаємопов'язані між собою й мають значний вплив на результати діяльності банківської установи. Так, операційні ризики, в саме ризик зловживань, більш ніж інші може впливати кредитний ризик, що зумовлено можливістю здійснення працівником банку махінацій чи спекуляцій або незаконними діями клієнтів. На кредитний ризик також може впливати ринковий ризик, а саме коливання валют, рівень відсоткової ставки. Ризик на державному рівні може суттєво вплинути на ринковий ризик. Наприклад, політичні чи соціальні зміни або інфляційні процеси можуть призвести до зміни ринкової кон'юнктури, що в свою чергу призведе до коливання рівня відсоткової ставки, зміни вартості товару або девальвацій національної валюти. Тому система управління ризиками повинна включати ефективні методи ідентифікації, оцінювання та мінімізації кожного окремого виду ризику та їх поєднання.

Отже, здійснення класифікації банківських ризиків допомагає вчасно ідентифікувати та приймати рішення стосовно управління ними. Як показало дослідження наукових робіт за даною темою, у теперішній час досі відсутній єдиний підхід до вибору критеріїв класифікації банківських ризиків і тому існує велика кількість різних підходів до класифікації ризиків банку. Проте більшість науковців поділяють ризики на зовнішні та внутрішні. Також, розповсюдженим є поділ банківських ризиків на фінансові та функціональні. НБУ виділяє такі основні види банківських ризиків, як кредитний ризик, ризик ліквідності,

процентний ризик банківської книги, ринковий ризик, операційний ризик та комплаєнс-ризик. Дослідники питання управління ризиками банку стверджують, що найбільш важливим для банківських установ є кредитний ризик, оскільки дохід від кредитних операцій є головною складовою прибутку банку.

1.3. Методи управління ризиками банку

Банківськими ризиками необхідно управляти, тобто проводити визначені заходи щодо зниження імовірності їхньої реалізації, а також зменшення втрат в разі їхнього настання. Система управління ризиками – це сукупність належним чином задокументованих і затверджених політик, методик та процедур управління банківськими ризиками, які визначають порядок дій, спрямованих на здійснення систематичного процесу виявлення, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення всіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях [55].

Мета управління банківськими ризиками – пошук та реалізація шляхів мінімізації ризиків, сприяння підвищенню вартості власного капіталу банківської установи з одночасним забезпеченням досягнення цілей всіх зацікавлених сторін: клієнтів, керівників, працівників, контрагентів, спостережної ради, органів нагляду, та інших сторін. З точки зору банківського ризик менеджменту, головна мета банківської діяльності – це прийняття ризиків і отримання за це відповідні економічні вигоди.

На загальному рівні банківської системи основними механізмами регулювання та управління банківськими ризиками можуть бути встановлення:

- мінімального розміру банківського капіталу для новостворених установ;
- вимог до структури та нормативів достатності власного капіталу;
- стандартів організації та діяльності служб внутрішнього контролю й відповідне керування ризиками;
- вимог до розкриття банківської інформації про фінансовий стан та загальні ризики банківської установи;
- нормативних вимог до методик кількісної оцінки ризиків; тощо.

Як вже зазначалось автором раніше, управління банківськими ризиками складається з ідентифікації, оцінки, ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику, здійснення заходів мінімізації ризиків та моніторинг і контроль. Етап здійснення заходів мінімізації фінансових ризиків може передбачати використання таких інструментів і методів, як: страхування, хеджування, встановлення лімітів, диверсифікація, чи резервування.

Страхування є одним з методів передачі банківського ризику певним страховим компаніям. Слід зазначити, що не всі ризики банку підлягають страхуванню, та чим більший обсяг банківського ризику перекладається на страхову компанію, тим, відповідно, вищим є витрати за страховим полісом. Це ще одна з причин чому попередній етап процесу управління ризиками (ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику) є важливим та його не можна виключати.

Хеджування – це ще один інструмент передачі ризику, суть здійснення якого полягає у зменшенні фінансових ризиків банківської установи за допомогою використання похідних фінансових інструментів: ф'ючерсів, форвардів, свопів та опціонів.

Наступним методом зниження фінансових ризиків банку є диверсифікація банківських продуктів чи бізнес-напрямів. Так, прикладом диверсифікації може бути збільшення обсягу різних видів цінних паперів у портфелі банку, кредитування суб'єктів господарювання з різних секторів економіки чи реалізація декількох бізнес-проектів одночасно.

Методом зниження банківських ризиків є встановлення лімітів, що сприяє можливості банку обмежити обсяг відкритої ризикової позиції. Формування резервів – ще один метод зниження банківських ризиків. Банківська установа повинна створювати резерви під активні операції та за наданими фінансовими зобов'язаннями. Банк використовує сформовані резерви за активними операціями у випадку, коли активи віднесено до найнижчої категорії якості та правлінням банку приймається рішення про списання цієї безнадійної заборгованості.

У табл. 1.2 наведено методи оцінки та управління фінансовими ризиками банку за видами, для яких вони використовуються. Табл. 1.2 побудовано на основі аналізу літературних джерел [16], [9].

Таблиця 1.2

Методи оцінки фінансових ризиків банку

Статистичні методи:	
«Монте-Карло»	Кредитний
Z-модель Альтамана	
Модель Чесера	
Модель Дюрана	
VaR-метод	Кредитний, валютний, процентний
Методи експертних оцінок:	
Метод Дельфі	Кредитний, ринковий, валютний, процентний
«Дерево рішень»	
«Коефіцієнтний аналіз»	
Метод рейтингів	
Аналітичні методи:	
Дюрація	Процентний
Стрес-тестування	Валютний, процентний, ринковий, ліквідності, операційний
GAP-аналіз	Процентний, ліквідності, відсотковий
Метод аналогій:	Кредитний, ліквідності, валютний, процентний, ринковий

Як видно з табл. 1.2, найбільш універсальними методами оцінки та управління фінансовими ризиками банку є проведення стрес-тестування та метод аналогій. Для більш детального вивчення методів управління та мінімізації банківських ризиків слід їх розглянути окремо для кожного з виду ризиків.

Оскільки кредитний ризик є одним з найбільш важливих в системі банківського ризик-менеджменту, то слід приділяти значну увагу визначенню методів управління ним. Також, слід зазначити, що система управління кредитним ризиком має бути вбудована в систему управління активами й пасивами банку в межах визначеної стратегії банківської установи. Ефективна система управління кредитними ризиками має вирішувати такі основні завдання:

- встановлювати рейтинг позичальника та ймовірність банкрутства;
- обґрунтовувати схвалення рішень про кредитування;
- постійно підвищувати якість кредитного портфеля;

контролювати стан кредитного портфеля;
зменшувати частку проблемних кредитів;
здійснювати моніторинг та своєчасне реагувати на проблеми клієнтів;
тощо.

Деякі науковці [21] поділяють методи управління кредитним ризиком в залежності від рівня – кредитний ризик окремого кредиту чи ризик кредитного портфеля. Так, до методів управління кредитним ризиком відносять аналіз привабливості проекту, який кредитується, оцінка кредитоспроможності позичальника, оформлення кредитного договору, структурування кредиту та кредитний моніторинг. До методів управління кредитним ризиком на рівні всього кредитного портфеля відносять, перш за все, диверсифікацію та концентрацію кредитно портфеля, встановлення лімітів кредитування, формування резервів, секюритизація кредитів та страхування кредитних ризиків. Інші науковці [40] виділяють ті ж самі методи управління кредитним ризиком, але групувати їх на методи передачі ризику третім особам (страхування, хеджування) та методів власного утримання ризику (резервування, лімітування, диверсифікація). Також, існує поділення методів управління кредитним ризиком за сферою застосування [3]. Так, виділяють внутрішні методи управління кредитним ризиком, що застосовуються в більшості випадків в внутрішньобанківському ризик-менеджері. До таких методів належать аналіз кредитоспроможності позивальника, лімітування, нормування, диверсифікація та створення резервів. А також виділяють зовнішні методи управління кредитним ризиком, які за своєю сутю є перерозподілом ризику шляхом перекладання визначеної частини ризику на третіх осіб. До таких методів належать гарантія, порука, застава та страхування. В будь-якому разі, при виборі того чи іншого методу управління кредитним ризиком необхідно враховувати той аспект, що при використанні окремих методів зменшення певного банківського ризику може призвести до появи чи збільшення інших видів ризиків, тому значним є потреба в уникненні конфлікту інтересів. Основою для визначення кредитного ризику може бути оцінювання кредитоспроможності позичальника. Так, кількісний кредитний аналіз ґрунтується на відповідних моделях – класифікаційних (рейтингова оцінка, кредитний скоринг) та моделі комплексного аналізу (PARTS, PARSER, CAMPARI).

Оскільки ризик ліквідності полягає в недостатності ресурсів банку для розрахунку з клієнтами за своїми зобов'язаннями чи неспроможністю надання позик, то метою управління цим видом ризикує мінімізація витрат банку та збереження його капіталу й активів. Для запобігання підвищення ризику ліквідності завданнями банківського ризик-менеджменту повинні бути здійснення постійного аналізу потреб в ліквідних засобах з метою уникнення їх залишку чи дефіциту, планування та прогнозування заходів у випадку виникнення незбалансованої ліквідності, додержання пріоритетності ліквідності, у тому числі при виборі напрямків розміщення коштів. Основними методами управління ризиком ліквідності банку Коваленко В.В. [15] визначає:

метод фондового пулу – кошти банку із різних джерел об'єднуються в один фонд (пул), та згодом розподіляються між окремими активами;

метод конверсії фондів – кожен вид активу прив'язується до конкретного виду пасиву;

GAP-метод – розрахунок показників абсолютного і відносного розриву між потоками активів і пасивів у часі;

метод сек'юритизації – обернення банківських активів у цінні папери;

стрес-тестування – вимірювання ризику для оцінки потенційно несприятливих результатів впливу;

метод управління резервною позицією – визначення резервної позиції не формуючи резерви заздалегідь, а лише прогнозуючи кількість фондів, які можна купити на грошовому ринку та профінансувати можливий відтік грошових коштів; тощо.

Також, окремо слід виділити такий метод управління ризиком ліквідності на загальнобанківському рівні, як дотримання економічних нормативів НБУ, а саме: норматив короткострокової ліквідності – Н6, норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами – LCR_{вв}, норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті – LCR_{ів}.

Ефективне управління процентним ризиком є важливим аспектом для банківської установи, оскільки від цього залежить обсяг отриманого чистого процентного доходу банку, який займає значну питому вагу у структурі фінансового результату діяльності банківської установи. Отже, головна мета управління процентним ризиком – захист прибутку банку від негативного впливу різних коливань процентної ставки. Методами управління процентним

ризиком банку є хеджування, VaR-метод, дюрація, GAP-аналіз та метод індикаторів. Так, GAP-аналіз дає уявлення про статистичну величину процентного ризику в абсолютному значенні. Суть методу полягає в аналізі розбіжностей обсягу активів і пасивів протягом обмеженого часового інтервалу з метою стабілізації чи оптимізації чистого процентного доходу банку. Метод дюрації полягає в формуванні портфеля фінансових інструментів для того, щоб визначений показник був найменш чутливим до коливань процентних ставок. VaR-метод – це розрахунок із заданою імовірністю максимальної очікуваної втрати портфеля за умови збереження в майбутньому поточних ринкових тенденцій. Метод індикаторів визначає обсяг процентного ризику в відносних величинах. Суть даного методу полягає в відстеженні знаходження значення певних коефіцієнтів в допустимих межах.

Для управління ринковим ризиком банківська установа має досліджувати вплив коливань ринкових відсоткових ставок на фінансові результати, проводити аналіз прибутковості за різними видами цінних паперів, контролювати структуру портфеля цінних паперів. Основним методом управління ринковим ризиком банку є встановлення лімітів. За основу при визначенні лімітів беруться максимально допустимий розмір одноразових витрат, який не призведе до порушення нормальної діяльності банківської установи. Розмір витрат за кожним конкретним видом активів, схильних до ринкових ризиків, може визначатись на основі даних за попередній період чи шляхом експертних оцінок.

Основними методами управління відсотковим ризиком банку є управління відсотковою маржею, управління розривом (GAP-метод), хеджування відсоткового ризику. Метод управління відсотковою маржею зводиться до регулярного моніторингу зміни відсоткових ставок за кредитами та депозитами і визначення співвідношення між строками та сумами залучених і розмішених коштів. GAP-метод полягає у виявленні чутливих та нечутливих до зміни відсоткових ставок активів та пасивів та визначенні різниці між їх обсягом у грошовому виразі. Суть хеджування відсоткового ризику полягає в одночасному укладанні банком двох протилежних договорів: перший – на продаж коштів, а другий – на їх купівлю з поставкою в майбутньому. Таким чином витрати за одним договором компенсуються доходами за іншим, а фінансові ризики банку мінімізуються.

Ефективними методами управління операційними ризиками банку є резервування капіталу, комплексне страхування від електронних та комп'ютерних злочинів й професійної відповідальності, лімітування операцій, що проводяться під операційним ризиком, здійснення внутрішнього та зовнішнього аудиту, здійснення стрес-тестування, створення та ведення бази внутрішніх подій операційного ризику та аналіз накопиченої в ній інформації. використання спеціалізованих інформаційних систем автоматизації управління операційними ризиками.

Система управління репутаційним та юридичним ризиками банку повинна містити регламентовані документи, положення, процедури, процеси, які затверджуються відповідно до визначеної до обраної форми управління. Ці політики та положення повинні регулярно переглядатись та оновлюватись. Методами ефективного управління репутаційним ризиком є регулярний перегляд політики і положень діяльності банківської установи з метою поліпшення стандартів роботи з клієнтами, наймання працівників із позитивною діловою репутацією, здійснення контролю за репутацією великих клієнтів банку, а також уникнення контактів з клієнтами із незадовільною репутацією, які можуть негативно вплинути на репутацію самої банківської установи. Методами управління юридичним ризиком можна визначити постійний моніторинг змін у законодавстві, судових справах, які ініційовані банком або проти банку.

Найбільш ефективним та раціональними методами управління банківськими ризиками ВК/ФТ на думку [31] є підвищення якості клієнтської бази (постійний моніторинг, своєчасне оновлення, регулярна актуалізація даних), делегування процесу первинної перевірки клієнтів, вдосконалення системи оцінювання та моніторингу ризиків, розробка системи централізованої легалізації доходів, тощо. При побудові системи управління ризиками ВК/ФТ необхідно застосовувати ризик-орієнтований підхід, що допоможе банку сконцентрувати увагу на тих клієнтах та їх рахунках, які потенційно мають найбільш ризикові характеристики.

Управління комплаєнс-ризиком є важливим аспектом для банківських установ, тому більшість банків створюють цілі підрозділи з управління комплаєнс-ризиками. Проте, варто відзначити, що упровадження та підтримка функціонування комплаєнс-підрозділу для малих банків і фінансових установ в

більшості випадків є суттєвою статтею операційних витрат, що знижують фінансові результати та рентабельність установи. Останнім часом банківські установи все частіше звертаються до технологій штучного інтелекту та аналітики. Застосування цих технологій є одночасно швидким та рентабельним методом підтримки ключових аспектів комплаєнсу.

Система управління банківськими ризиками повинна бути економічною, а витрати на її створення, впровадження та функціонування не повинні перевищувати витрати при реалізації цих ризиків. Для забезпечення цієї вимоги система управління банківськими ризиками повинна органічно вписуватись в організаційну, фінансову, та інші види діяльності банківської установи, а також використовувати інформаційне та програмне забезпечення, яке вже працює в банку та до якого можна додати окремі аналітичні модулі. Оскільки середовище, у якому функціонує банківська установа, постійно змінюється то і система управління ризиками повинна ефективно функціонувати за різних умов, постійно вдосконалюватись, враховуючи виникнення додаткових ризиків та методів управління ними.

Окремо треба виділити такий важливий інструмент ризик-менеджменту банку як здійснення стрес-тестування. Стрес-тестування – це метод вимірювання ризику, що дає змогу оцінити потенційні несприятливі результати впливу ризиків як величину збитків, що можуть стати наслідком шоківих змін різних факторів ризиків (курсів іноземних валют, процентних ставок або інших факторів), які відповідають виключним (екстремальним), але ймовірним подіям. Тобто стрес-тестування – це процес встановлення рівня вразливості (чутливості) окремого банку до надзвичайних, але ймовірних подій. Згідно з вимогами НБУ [55], банківські установи повинні проводити стрес-тестування щонайменше за такими видами ризиків: кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик, ринковий ризик, операційний ризик. Програма проведення стрес-тестування має визначати: методологію та моделі, що використовуються; періодичність здійснення різних типів стрес-тестування; перелік, функції, повноваження, відповідальність та порядок взаємодії учасників процесу здійснення стрес-тестування; перелік видів ризиків; перелік факторів ризиків; перелік припущень; інформаційну систему щодо управління ризиками; порядок розгляду результатів здійснення стрес-тестування та доведення їх змісту до відома ради банку, комітету з управління ризиками та правління банку з метою

прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень щодо зниження рівня ризиків [55].

Метою проведення стрес-тестування є оцінка ризиків та визначення спроможності банку протистояти потрясінням ні фінансовому ринку, а також оцінка впливу несприятливих подій на обсяги сформованих банківських резервів та розмір регулятивного капіталу банку. Перевагою стрес-тестування порівняно з іншими методами оцінки фінансових ризиків банку можна вважати надійність й комплексність у підході до виявлення ризиків та визначення безпосередньо їх кількісного впливу, а головним недоліком стрес-тестування є його трудомісткість. Функцію організація та проведення стрес-тестування покладено на ризик-менеджмент банку, а великі банківські установи навіть створюють для цього спеціальні підрозділи. За результатами стрес-тестування розробляють план дій мінімізації виявлених ризиків, посилюють контроль за найбільш недефолтними клієнтами, запроваджують інструменти реагування на погіршення кредитоспроможності клієнтів ще на ранніх стадіях.

Отже, управління банківськими ризиками є динамічним та безперервним процесом, який потребує регулярної перевірки та вдосконалення відповідно до конкретної ситуації та до конкретної банківської установи. Згідно з проведеним дослідженням літературних джерел, результати якого наведено в табл. 1.2, найбільш універсальними методами оцінки фінансових ризиків банку є проведення стрес-тестування та реалізація методу аналогій. Основними методами управління банківським ризиками є страхування, хеджування, встановлення лімітів, диверсифікація, резервування.

1.4. Загальна характеристика АТ «АБ «РАДАБАНК»

«АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «РАДАБАНК» – це акціонерне товариство, зареєстроване Національним банком України та унесене до державного реєстру банків 03 грудня 1993 року. На початок 2022 року банківська установа мала 30 відділень в різних регіонах України, а саме: 13 відділень у м. Дніпро та області, 4 відділення у м. Київ, 3 відділення у м. Запоріжжя, 3 відділення у м. Львів, 2 відділення у м. Харків, а також, по 1 відділенню у містах Одеса, Тернопіль,

Черкаси, Вінниця та Хмельницький. Юридичною адресою банку є проспект Олександра Поля 46, м. Дніпро, 49069, Україна [72].

Згідно з даними річного звіту, метою та цілями банку є: нарощування клієнтської бази, створюючи довгострокові довірчі відносини з клієнтами; вдосконалення існуючих та впровадження необхідних та актуальних банківських продуктів; створення інноваційних послуг, які спрямовані на спрощення доступу клієнтів та партнерів банку до необхідних продуктів, постійна діджиталізація банківського сервісу; оптимізація витрат; збільшення чистого прибутку банку та зростання ефективності бізнесу; подальший розвиток мережі відділень та підключення їх до єдиної інформаційної системи банку. Головним завданням діяльності банку є збільшення масштабу бізнесу, підвищення прибутковості та ефективність при збереженні гнучкості, швидкості та клієнтоорієнтованості на основі використання інноваційних технологій, фінансової обізнаності персоналу, запровадження ризик-орієнтованого підходу [72].

АТ «АБ «РАДАБАНК» має ліцензії Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на право здійснення професійної діяльності на фондовому ринку: ліцензія серія АД 034429 від 13.06.2012р. Професійна діяльність на фондовому ринку - діяльність з торгівлі цінними паперами. Брокерська діяльність; ліцензія серія АЕ 294570 від 04.11.2014р. Професійна діяльність на фондовому ринку - діяльність з торгівлі цінними паперами. Дилерська діяльність; ліцензія серія АЕ 286562 від 08.10.2013р. Професійна діяльність на фондовому ринку - депозитарна діяльність. Депозитарна діяльність депозитарної установи [72].

На підставі наданих ліцензій АТ «АБ «РАДАБАНК» здійснює наступні банківські та фінансові послуги: надання розрахунково-касових послуг клієнтам в національній та іноземних валютах; ведення кореспондентських рахунків; залучення коштів від юридичних та фізичних осіб; надання кредитів суб'єктам господарювання та фізичним особам; факторингові операції; надання гарантій юридичним особам; надання кредитів банківським установам; здійснення операцій з іноземною валютою та банківськими металами; торгівля банківськими металами та монетами іноземних держав; здійснення брокерської, дилерської та депозитарної діяльності з цінними паперами на фондовому ринку; зберігання цінностей та надання в майновий найм (оренду)

індивідуального банківського сейфа; реалізація пам'ятних та ювілейних монет України; переказ та виплата коштів через різноманітні системи грошових переказів; здійснення інкасації коштів та перевезення валютних цінностей; випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток; довірчі операції. Варто зазначити, що пріоритетними ринками за типом контрагентів, від яких банк залучає грошові ресурси є корпоративний сегмент, роздрібний сегмент та VIP-сегмент. Значну кількість перелічених банківських послуг споживач може здійснювати через мобільний застосунок «RB24». Так банк підтримує «зелені» стандарти та робить свій внесок у збереження навколишнього середовища, оскільки дана системи самообслуговування не тільки зручні для клієнтів, вигідні для бізнесу, а й сприятливо впливають на навколишнє середовище. Так, веб-банкінг «RB24» дозволяє економити клієнтам час та кошти і замість відвідування відділень пропонує широкий спектр послуг не виходячи із дому [72].

На рис. 1.2 зображено структуру власності АТ «АБ «РАДАБАНК» станом на початок 2022 року, а також частку у статутному капіталі банку кожного учасника.



Рис. 1.2. Структура власності АТ «АБ «РАДАБАНК» станом на 01.01.2022 року

Як видно з рис. 1.2, більшою частиною акцій банку володіють група асоційованих осіб Городницьких. Органом управління банком є загальні збори акціонерів, виконавчим органом- правління банку, а органом контролю – наглядова рада. Головою правління банку є Грігель А.В., заступниками голови правління – Стоянов С.Б., Бабаєв Ю.В., Проніна Н.М.

У 2021 році АТ «АБ «РАДАБАНК» зайняв 21 місце у рейтингу «50 провідних банків України», що на 4 пункти вище порівняно з попереднім періодом. Також, у жовтні 2021 року банк увійшов у ТОП-20 digital-банків України за версією журналу Banker.ua. А у листопаді 2021 року банк визнано лідером із забезпечення вигідних умов за відповідними операціями на Forex. Згідно з даними національного рейтингового агентства «Рюрик», банківська установа станом на листопад 2021 року мала довгостроковий кредитний рейтинг на рівні uaAA інвестиційної категорії з прогнозом «стабільний», а рейтинг надійності депозитних вкладів був на рівні r4+ [72].

АТ «АБ «РАДАБАНК», як і всі банки в Україні, має систему комплаєнс-контролю, яка забезпечує відповідний контроль за дотриманням банком українського законодавства, внутрішніх процедур, правил та політик, а також, основних морально-етичних принципів ведення бізнесу. Споживачі можуть повідомляти про випадки неналежної поведінки співробітників банку у спеціальному розділі на офіційному сайті банку. Як суб'єкт первинного фінансового моніторингу, АТ «АБ «РАДАБАНК» здійснює захист прав та інтересів клієнтів через реалізацію правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму. Дії банку в цьому питанні ґрунтуються на таких принципах, як: пріоритетність захисту законних інтересів клієнтів; застосування ризик-орієнтованого підходу під час проведення фінансового моніторингу; невідворотність застосування заходів щодо замороження активів, пов'язаних з тероризмом та його фінансуванням.

Отже, АТ «АБ «РАДАБАНК» є сучасний банк, який має 30 відділень в великих містах України, надає широкий спектр послуг, має зручний мобільний додаток, займає визначне місце в рейтингах та діє згідно з національним законодавством. Банк дотримується відповідної системи комплаєнс-контролю та здійснює захист прав та інтересів клієнтів.

2. АНАЛІЗ УПРАЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

2.1. Аналіз ризиків банків та банківської системи України

У теперішній час банківські установи в Україні працюють в умовах військових дій, що призвело до реалізації значної частини банківських ризиків та вплинуло на макроекономічну та фінансову стабільність. В 2022 році банківський сектор вперше за п'ять років став збитковим, що сталося внаслідок ризикового зростання відрахувань до резервів. Протягом аналізованого періоду спостерігалось зменшення кількості діючих банківських установ (рис. 2.1).

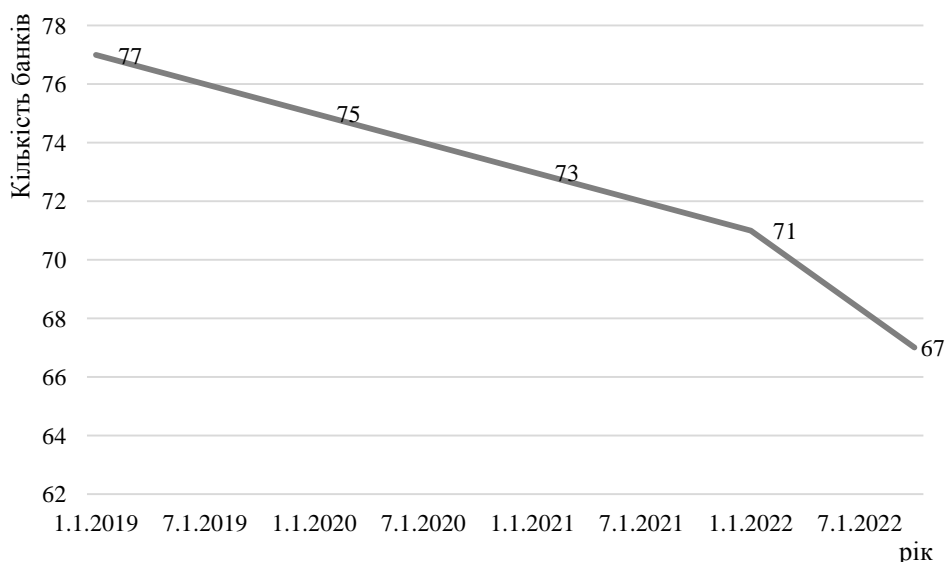


Рис. 2.1. Динаміка кількості діючих банків України протягом 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.1, в період з початку 2019 року до жовтня 2022 року кількість діючих установ скоротилась з 77 до 67 банків. Для вивчення стану сучасної банківської системи необхідно дослідити дані основних показників діяльності банків за 2019-2022 роки, які наведено в додатку А.

Динаміку активів, капіталу та зобов'язань банків України протягом аналізованого періоду зображено на рис. 2.2.

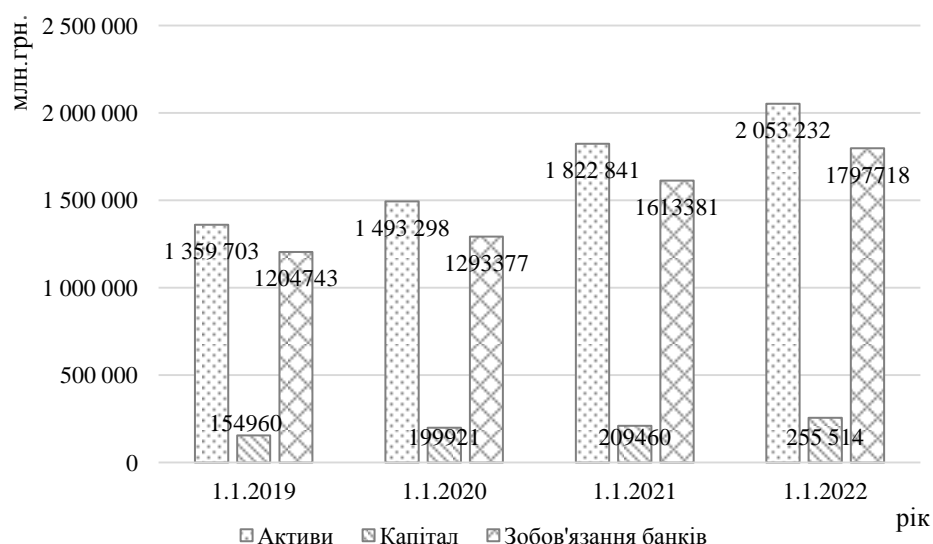


Рис. 2.2. Динаміка основних показників діяльності банків України за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.2, загальний показник активів, капіталу та зобов'язань банків мали тенденцію до постійного зростання, навіть в 2022 році, окрім показника власного капіталу, який за 10 місяців 2022 року зменшився на 17,20%. Згідно з даними, які наведені в додатку А, показник чистих активів зростає переважно за рахунок коштів в інших банках, а також вкладень у депозитні сертифікати НБУ. Обсяг наданих кредитів протягом 2019-2021 років мав тенденцію до зменшення. Не дивлячись на складну ситуацію, обсяг наданих кредитів продовжував збільшуватись і в 2022 році. Зростання обсягів кредитного портфеля відбувалось через збільшення обсягу корпоративного кредитування державними банками та переважно за рахунок дії підтримки державних програм. Натомість кредитування фізичних осіб, а саме споживче кредитування, мало тенденцію до зменшення, а іпотечне кредитування припинилось. Сповільнення темпу приросту обсягу кредитування та «кредитні канікули», які ввели більшість банківських установ, призвели до зниження дохідності роздрібного сектору кредитування.

НБУ провів реверсивне стрес-тестування для того, щоб оцінити максимальний рівень втрат від кредитного ризику, який банки можуть покрити при поточному запасі капіталу. За отриманими результатами [63] двадцять найбільших банківських установ можуть втратити в середньому 25% кредитного портфеля, при цьому зберігаючи значення основного капіталу

позитивним. Резерви за активними операціями з початку 2019 року і до початку 2022 року мали тенденцію до постійного зменшення. Але за 10 місяців 2022 року показник резервів за активними операціями банків збільшився на 20,62%, що суттєво вплинуло на результати діяльності банківського сектору.

Показник капіталу банків мав аналогічну динаміку та за 10 місяців 2022 року зменшився на 17,20%. Загальний показник зобов'язань банків не зазнав значних змін протягом аналізованого періоду, але така складова зобов'язань банку як строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків зменшились за 10 місяців 2022 року на 70,61%. Кошти суб'єктів господарювання та кошти небанківських фінансових установ мали тенденцію до помірному зростання. А кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами) навіть прискорили обсяги зростання за 10 місяців 2022 року.

У табл. 2.1 наведені фінансові результати діяльності банків України протягом аналізованого періоду.

Таблиця 2.1

Фінансові результати діяльності банків в Україні за 2019-2022 роки

Показник	Значення показників по роках					
	2019	2020	Темп приросту	2021	Темп приросту	01.-09.2022
Доходи	243 102	250 171	2,91%	273 863	9,47%	255 080
процентні доходи	152 954	147 743	-3,41%	168 746	14,22%	151 024
комісійні доходи	62 057	70 640	13,83%	93 162	31,88%	59 804
Витрати	184 746	210 445	13,91%	196 488	-6,63%	247 710
процентні витрати	74 062	62 895	-15,08%	51 097	-18,76%	45 386
комісійні витрати	18 096	24 132	33,36%	35 186	45,81%	24 955
відрахування в резерви	10 714	31 037	189,69%	3 448	-88,89%	98 973
Чистий прибуток (збиток)	58 356	39 727	-31,92%	77 376	94,77%	7 370

Як видно з табл. 2.1, доходи банківської системи протягом 2019-2021 років мали тенденцію до помірному зростання. За 9 місяців 2022 року банки продовжували отримувати доходи, але на процентні доходи негативно вплинули пригніченість попиту на позики, кредитні канікули, низькі ставки за роздрібним кредитом. Комісійний дохід також залишається нижчим ніж в попередньому періоді. Також, за 9 місяців 2022 року суттєво зросли витрати

банківського сектору – на 26,07% порівняно з попереднім періодом. Така зміна відбулась переважно за рахунок збільшення комісійних витрат майже на 30%. Але найбільш суттєво вплинуло на фінансові результати банківського сектору в 2022 році зростання обсягу відрахувань в резерви майже в 28 разів. Це призвело до того, що протягом березня-червня 2022 року банківський сектор був збитковий вперше за п'ять років. Проте станом на вересень 2022 року ситуація покращилась, та банківський сектор отримав прибуток у розмірі 7 370 млн. грн.

Таким чином, згідно з проведеним аналізом основних показників діяльності банківських установ можна стверджувати, що на сьогоднішній день для діяльності банківських установ в Україні найбільш значим є кредитний ризик. Також, згідно з опитуванням глобальної асоціації ризик-менеджерів GARP (Global Association of Risk Professionals) [77] респонденти іноземних компаній фінансового сектору, які діють в Україні, вважають кредитний ризик одним з найбільш суттєвих, які зараз впливають на діяльність банків. Також, респонденти назвали суттєвими ринковий ризик, операційний ризик, а також кредитний ризик контрагента (CCR).

Натомість, за даними НБУ [63] на червень 2022 року найбільш суттєвими ризиками банківських установ є макроекономічний ризик та кредитний ризик корпорацій, також значними є ризик прибутковості та валютний ризик, а ризик ліквідності є найбільш незначним порівняно з іншими видами ризиків (рис. 2.3).

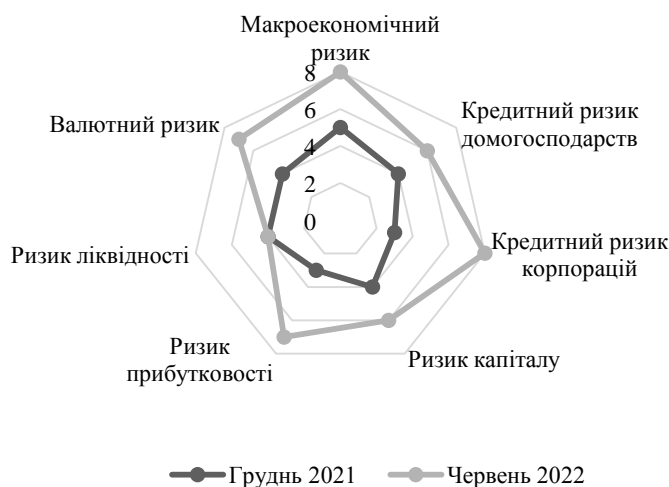


Рис. 2.3. Карта ризиків фінансового сектору станом на червень 2022 року

Як видно з рис. 2.3, найбільш помітно збільшився кредитний ризик підприємств, показник якого зріс на 5 пунктів порівняно з груднем 2021 року. Така зміна відбулась внаслідок зростання очікуваних кредитних збитків і погіршення оцінок якості кредитного портфеля. Ризик прибутковості зріс на 4 пункти через зростання обсягу відрахування в резерви та зменшення комісійного доходу. Макроекономічний ризик та валютний ризик зросли на 3 пункти порівняно з груднем 2021 року. Причиною зростання макроекономічного ризику став глибокий економічний спад і зростання дефіциту бюджету. А валютний ризик збільшився внаслідок значних дисбалансів на валютному ринку і погіршенню девальваційних очікувань. Порівняно не суттєвих змін зазнали значення кредитного ризику домогосподарств і ризик капіталу, які збільшились тільки на 2 пункти.

Отже, ключовим ризиком для банківських установ є кредитний ризик. За прогнозами НБУ втрати банків при реалізації кредитного ризику за поточних макроекономічних умов в подальшому можуть перевищити 20% вартості кредитного портфеля. Для вивчення кредитного ризику треба проаналізувати обсяг кредитних операцій та частки непрацюючих кредитів банків України за 2019-2022 роки (додаток Б). А на рис. 2.4 зображено динаміку обсягу кредитів, наданих різним суб'єктам господарювання протягом аналізованого періоду.

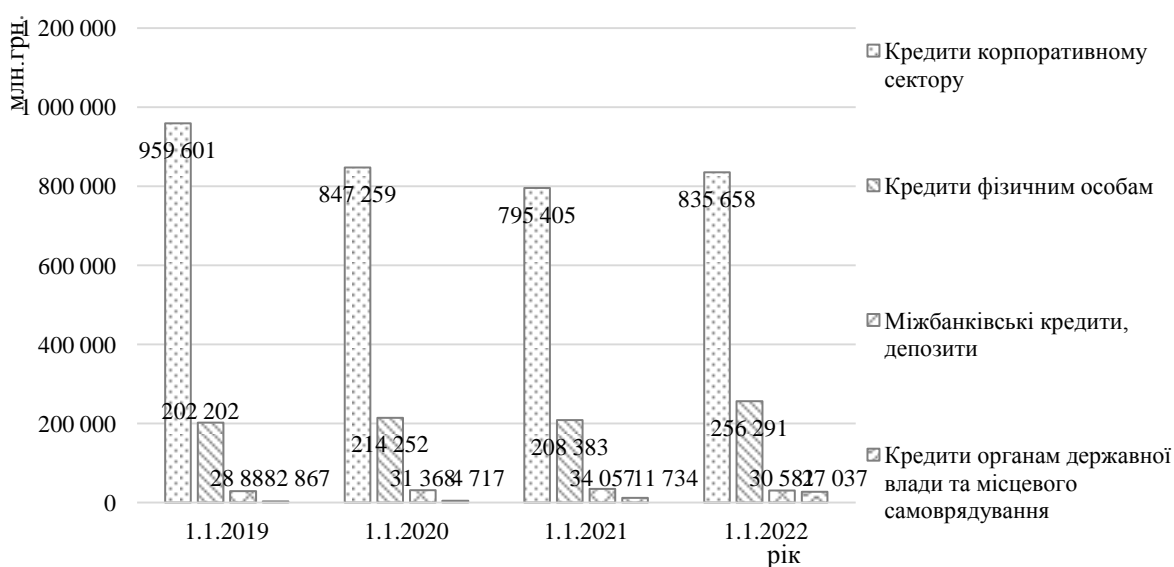


Рис. 2.4. Динаміка кредитів, наданих суб'єктам господарювання протягом 2019-2022 років

Як видно з рис. 2.4, протягом 2019-2022 років зменшився обсяг кредитів, наданих корпоративному сектору, а обсяг кредитів фізичним особам, а також органам державної влади та місцевого самоврядування, навпаки мав тенденцію до зростання. Відповідно до даних додатку Б, протягом 2019-2021 років частка непрацюючих кредитів мала тенденцію до постійного зменшення, що була позитивною динамікою для діяльності банків. Обсяг наданих кредитів мав тенденцію до несуттєвого зменшення протягом 2019-2020 років, протягом 2021 обсяг ризиків зріс майже на 10%, а за 10 місяців 2022 року показник зріс на 3,25%. Не дивлячись на складну ситуацію, за 10 місяців 2022 року обсяг кредитів, наданих корпоративному сектору зріс на 5,65%, але обсяг непрацюючих кредитів при цьому зріс майже на 10%, а частка непрацюючих кредитів на жовтень 2022 року становила 37,54%. За 10 місяців 2022 року обсяг кредитів, наданих фізичним особам скоротився на майже 5%, а обсяг непрацюючих кредитів зріс на 55,97%, а частка непрацюючих кредитів зросла на 10,72% та становила майже 28%. Обсяг міжбанківських кредитів збільшився на 6,35% з початку 2022 року, а обсяг непрацюючих кредитів зменшився на 82,03%. Частка непрацюючих кредитів корпоративному сектору, а також міжбанківського кредитування суттєво не змінилось за цей період.

Обмежений попит на кредити, погіршення якості портфеля і збільшення обсягу відрахувань в резерви призвели також й до зростання ризику прибутковості. НБУ рекомендує всім банківським установам пристосовувати свої бізнес-моделі до поточних екстремальних умов. Після стабілізації умов діяльності банківських установ НБУ планує провести оцінку якості активів, встановити необхідний рівень капіталу для банків, а також проаналізувати їхню здатність відповідати фінансовим показникам в наступні періоди. За результатами майбутньої оцінки стійкості буде визначати необхідний строк для відновлення банківського капіталу.

Слід зазначити, що зараз банківська система України отримала значні збитки від подій, не тільки фінансових ризиків, а також й операційних ризиків. Сукупний розмір витрат від операційного ризику, пов'язаний з війною становить на сьогодні 6,6 млрд. грн., та далі це значення може ще зрости [63]. Так, військові дії призвели до реалізації широкого спектру подій операційного ризику, серед яких порушення банківських процесів, матеріальні пошкодження

та знищення активів, збої в роботі систем та ін. Одна з категорій витрат – втрати готівкових коштів, які банківські установи зберігали на територіях бойових дій. За даними НБУ [63] до травня 2022 року обсяг втрачених банкнот (гривень та іноземних валют) через пограбування чи захоплення відділень банків становив 470 млн. грн. Та ще близько 60 млн. грн. національних грошових коштів банківські установи знищили або вивезли для подальшого обміну в НБУ. Ще однією зміною в статті витрат стало скорочення банківського персоналу. Так, від початку війни до травня банки в Україні скоротили 3% персоналу, та ще близько 11% робітників було відправлено у неоплачувані відпустки або простої [63]. При цьому, витрати на персонал банків зросли через виплати авансом заробітних плат, фінансування евакуацій та організацію нових робочих місць для внутрішньо перемішених осіб. Не дивлячись на складну ситуацію в країні, банки зберегли безперервність роботи інформаційних систем завдяки збереженню в країні інтернет-зв'язку та своєчасному переналаштуванню на віддалений вид роботи. Банки продовжують успішно справлятися з кібератаками, найбільша з яких – DDoS-атака – відбулась 15 лютого. Варто зазначити, що важливим питанням для банків зараз є збереження інформації на випадок пошкодження або недоступності дата-центрів, оскільки в більшості банків не мала резервних сховищ даних до початку військових дій. Для вирішення проблеми НБУ дозволив банкам здійснювати обробку персональних даних та транзакції клієнтів з використанням хмарних сервісів, відповідне обладнання яких знаходиться за кордоном. Таким чином, банківському сектору вдалося впоратися зі значною частиною операційних ризиків, проте банки понесли та продовжують отримувати значні витрати.

Отже, протягом аналізованого періоду банківський сектор продовжував залучати ресурси, не дивлячись на критичну ситуацію в країні. Негативною динамікою було зростання частки непрацюючих кредитів фізичних осіб більш ніж в 1,5 рази порівнюючи з початком року. Тож зараз для банківської системи України найбільш суттєвим є кредитний ризик, а також операційний, оскільки більша частина банківських установ зазнала суттєвих матеріальних витрат та порушень нормальної діяльності відділень. Внаслідок цього, банківський сектор вперше за 5 років був збитковим, проте вже в вересні банківський сектор

відновив прибутковість та отримав позитивний результату розмірі 7 370 млн. грн. Можна стверджувати, що фінансові, а саме кредитний, та операційні ризики зараз мають суттєвий вплив на банківський сектор.

2.2. Аналіз фінансово-економічної діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК»

Базою для дослідження управління зазначеними видами ризиків обрано АТ «АБ «РАДАБАНК» – сучасний банк, який діє на території України, згідно з національним законодавством. Для визначення фінансового стану банківської установи проведено якісний аналіз активів та банку, який передбачає вертикальний та горизонтальний аналіз, який дає змогу визначити питому вагу та прослідкувати динаміку змін кожного з складових валюти балансу.

Результати проведеного аналізу динаміки змін та структура активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки наведено в додатках В та Г. Загальний обсяг активів банку протягом 2019-2021 років мала тенденцію до прогресивного зростання (рис. 2.5). Так, за три роки активи банку зросли майже в 2,5 рази – з 1 505 564 тис. грн. на початку 2019 року до 5 157 975 тис. грн. на кінець 2021 року.

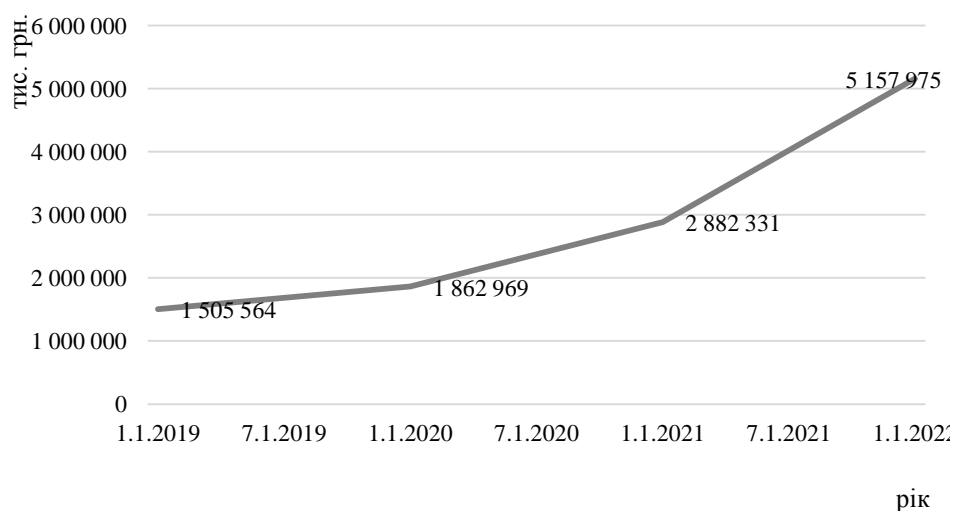


Рис. 2.5. Динаміка зміни активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.5, особливо помітне зростання активів банку відбулось протягом 2021 року – показник збільшився на 78,95% порівняно з попереднім періодом. Протягом 2019 та 2020 року активи також мали тенденцію до зростання – на 23,74% та 54,72% відповідно. Це є дуже позитивною динамікою, оскільки є одним з індикаторів розвитку банку. Для більш детального аналізу активів АТ «АБ «РАДАБАНК» необхідно розглянути динаміку зміни обсягу кожної складової (рис. 2.6).

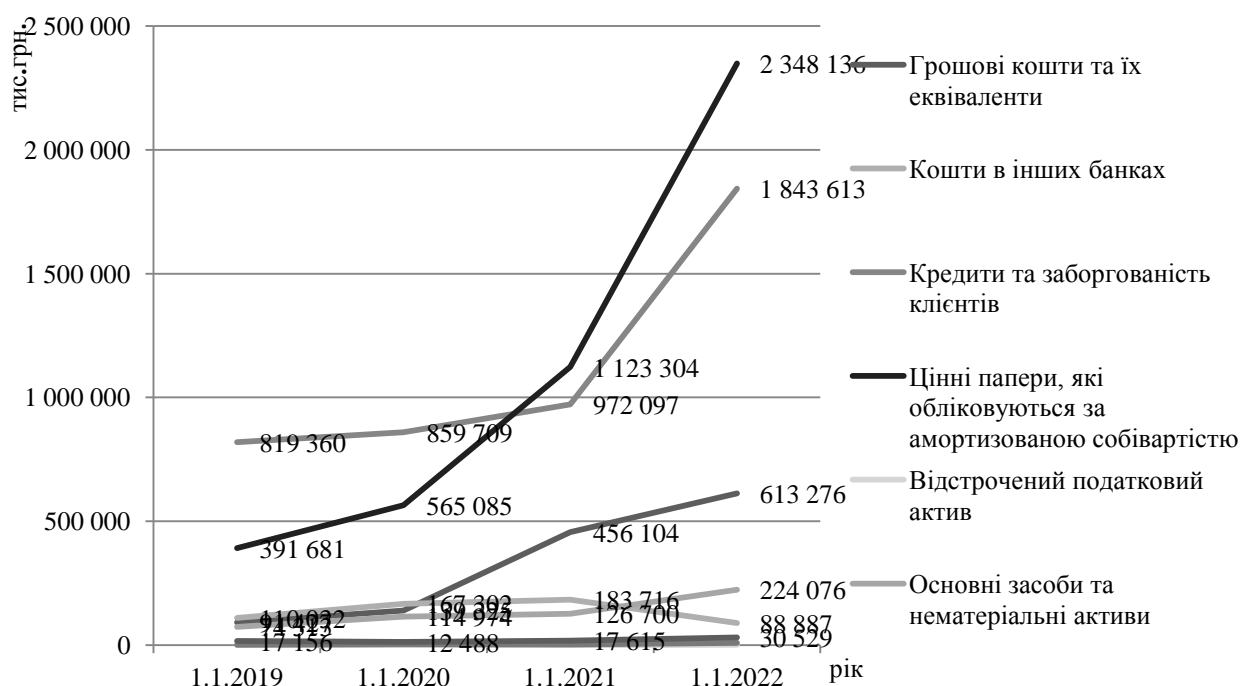


Рис. 2.6. Динаміка зміни складових активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.6, майже всі статті активів банку протягом досліджуваного періоду мали тенденцію до зростання. Так, найбільш значних змін зазнали інвестиції в цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю. На початку 2019 року показник становив 391 681 тис. грн., а в же на кінець 2021 року - 2 348 136 тис. грн., тобто за три роки показник збільшився в 5 разів. Особливо помітне зростання інвестицій і цінні папери спостерігалось протягом 2020 та 2021 року, коли темп приросту показника складав 98,79% та 109,04% відповідно. Тому можна зробити висновок, що банк проводить дуже активну інвестиційну діяльність. Грошові кошти та їх еквіваленти зростали

протягом всього аналізованого періоду, а особливо помітно показник збільшився протягом 2020 року – більш ніж вдвічі порівняно з 2019 роком. Показник кошти в інших банках за три роки зменшився. Не дивлячись на те, що протягом 2019 року показник збільшилися на 52,05%, а протягом 2020 року на 9,81%, все ж на кінець 2021 року показник скоротився на 51,62%. За три роки обсяг наданих кредитів та інших заборгованостей клієнтів збільшився в 1,25 разів. Основні засоби та нематеріальні активи значно зросли протягом 2019 та 2021 року. Таку саму тенденцію мали й інші фінансові активи. Резерви під активні операції банку протягом 2019 та 2020 року зросли на 31,45% та 37,43% відповідно, а на кінець 2021 року показник зменшився на 12,26%.

У структурі активів АТ «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років найбільші частки мали кредити та інші заборгованості клієнтів й інвестиції в цінні папери (рис. 2.7).

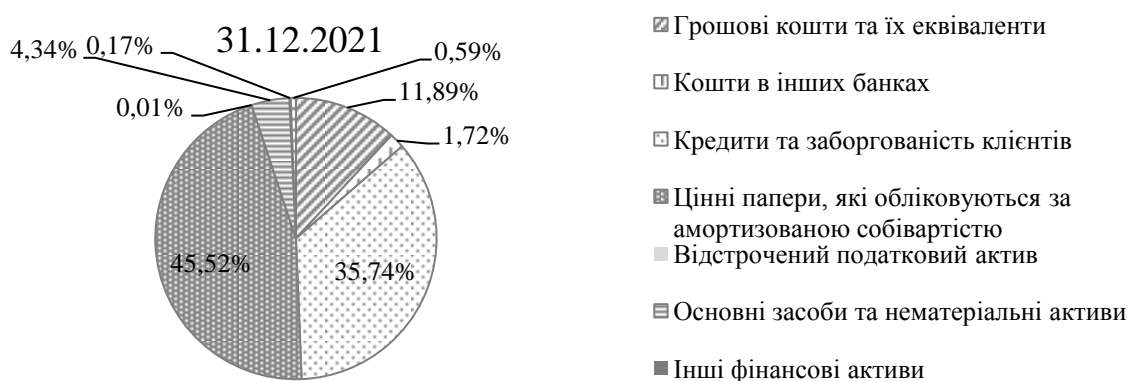


Рис. 2.7. Структура активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2021 роки

На початку 2019 року питома вага кредитів в структурі активів банку становила 54,42%, а питома вага інвестицій в цінні папери – 26,02%. На кінець 2021 року ситуація кардинально змінилась – питома вага кредитів зменшилась до 35,74%, а питома вага інвестицій в цінні папери зросла до 45,52%. Питома вага коштів та їх еквівалентів протягом аналізованого періоду збільшилась з 6,07% до 11,89%. Як видно з рис. 2.7, найбільш суттєві зміни частки цих показників в структурі відбулись протягом 2020 року, коли питома вага кредитів зменшилась на 12,42%, а питома вага інвестицій в цінні папери зросла на 8,64%. Питома вага коштів в інших банках протягом 2019-2020 років становила близько 6-9% від активів банку, але в 2021 році показник зменшився

до 1,72%. Частка основних засобів й нематеріальних активів в структурі активів становила близько 4-6%. Відстрочений податковий актив, інші фінансові й інші активи банку мали незначну питому вагу в структурі активів та протягом аналізованого періоду не зазнали значних змін.

Отже, згідно з проведеним аналізом активів «АБ «РАДАБАНК» можна зробити висновок, що протягом 2019-2021 років банк постійно нарощував усі складові своїх активи, але особливу увагу приділяв інвестиціям в цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю. Також, протягом аналізованого періоду банк суттєво збільшив обсяг наданих кредитів – темп приросту показника за три роки становив 125%. Тому на кінець 2021 року двома головними складовими в структурі активів банку були інвестиції в цінні папери й кредити та інші заборгованості клієнтів. Інші складові активів банку також мали тенденцію до зростання, що в результаті дозволило збільшити активи банку майже в 2,5 рази за три роки.

Результати проведеного аналізу динаміки змін та структура пасивів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки наведено в додатках Д та Е. Для детального аналізу розглянуто окремо динаміку змін зобов'язань та власного капіталу банку, а також їх складових. Загальний обсяг зобов'язання банку мав тенденцію до прогресивного зростання протягом аналізованого періоду. Так, на початку 2019 року зобов'язання банку становили 1 23 5549 тис. грн., а вже на кінець 2021 року показник становив 4 726 281 тис. грн., тобто зобов'язання банку збільшились майже в 2,8 рази (рис.2.8).

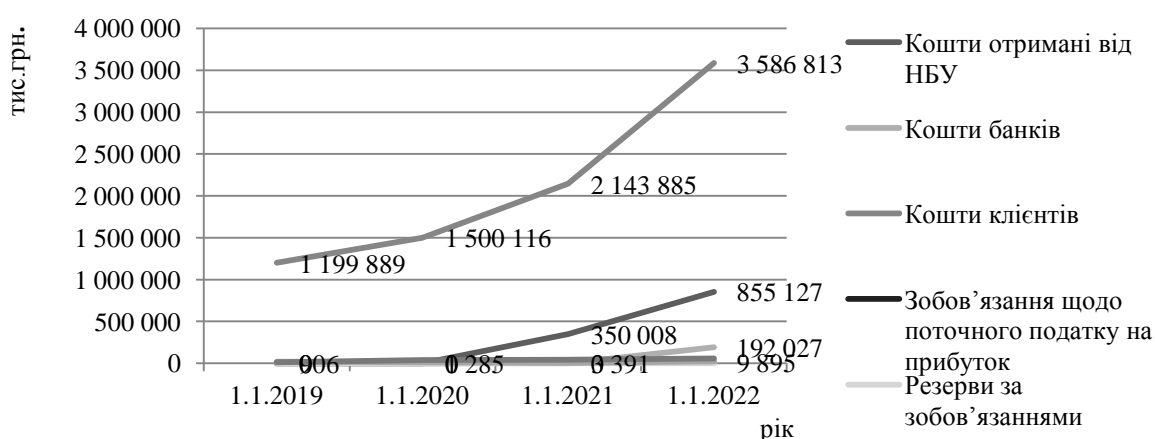


Рис. 2.8. Динаміка зміни складових зобов'язань АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Однією з найбільш важливих складових пасивів банку є кошти клієнтів (депозити). Як, видно з рис. 2.8, обсяг коштів клієнтів банку мав тенденцію до прогресуючого зростання. Так, за 2019 рік темп приросту показника склав 25,02%, за 2020 рік 42,92%, а за 2021 рік показник збільшився на 67,30% порівняно з попереднім періодом. Така динаміка свідчить про ефективну депозитну політику банку та довіру клієнтів до банку. Протягом 2020 та 2021 року банком отримано гроші від НБУ у розмірі 350 008 тис. грн. та 855 127 тис. грн. відповідно.

Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток мали тенденцію до зростання, особливо протягом 2020 та 2021 років. Суттєвих змін зазнали резерви за зобов'язаннями: протягом 2019 року показник зріс більш ніж в 7 разів (з 13 тис. грн. до 110 тис. грн.), за 2020 рік зменшився на 22,12%, а за 2021 рік ще на 56,35%. Інші фінансові зобов'язання зменшувались протягом 2019 та 2020 року, а на кінець 2021 року зросли більш ніж втричі. А обсяг інші зобов'язання банку зростав протягом усього досліджуваного періоду.

Власний капітал банку протягом 2019-2021 років мав тенденцію до більш помірного зростання порівняно з зобов'язаннями банку. Так, на початку 2019 року показник становив 270 015 тис. грн., а вже вкінці 2021 року показник становив 431 694 тис. грн. Тобто за три роки власний капітал банку збільшився близько на 60%. Варто відзначити, що найбільш помітно показник зріс за 2021 рік – темп приросту тоді склав 27,86% (рис.2.9).

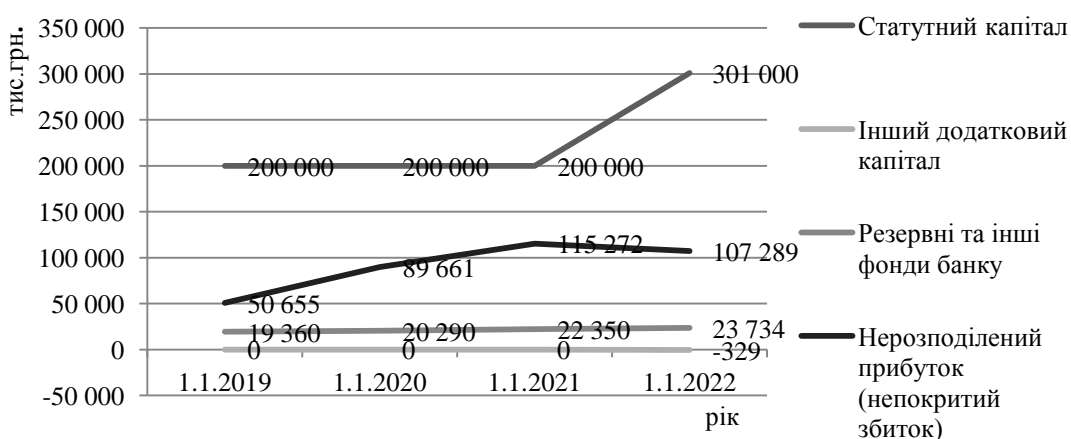


Рис. 2.9. Динаміка зміни складових власного капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.9, статутний капітал банку протягом 2019 та 2020 років не змінювався та становив 200 000 тис. грн., але на кінець 2021 року показник збільшився на 50,50% та становив 301 000 тис. грн. Резервні та інші фонди мали тенденцію до помірнього зростання – за 2019 рік показник збільшився на 4,80%, за 2020 рік на 10,15%, і за 2021 рік на 6,19%. Нерозподілений прибуток за 2019 рік нерозподілений прибуток банку зріс на 77%, протягом 2020 року темп приросту став меншим та становив 28,56%. Проте за підсумками 2021 року нерозподілений прибуток банку зменшився на 6,93%. Але не дивлячись на це, за три роки обсяг нерозподіленого прибутку збільшився на 111,80% (з 50 655 тис. грн. до 107 289 тис. грн.). У структурі пасивів АТ «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років зобов'язання банку мали найбільшу питому вагу та мали тенденцію до зростання. Так, на початок 2019 року частка зобов'язань в структурі пасиві банку становила 82,07%, а на кінець 2021 року частка зросла до 91,63%. Така структура пасивів може свідчити про зростання рівня залежності банку від залучених коштів, що може негативно вплинути на фінансову стійкість банку. У структурі зобов'язань банку найбільшу питому вагу мали кошти клієнтів, але частка показника мала тенденцію до зменшення. Так, на початок 2019 року частка коштів клієнтів становила 97,11%, а на кінець 2021 року частка зменшилась до 75,89%. Така зміна відбулась за рахунок отримання банком коштів від НБУ. Показники зобов'язання щодо поточного податку на прибуток, інших фінансових зобов'язань, інших зобов'язань банку мали незначну питому вагу в структурі зобов'язань банку та протягом досліджуваного періоду суттєво не змінились. На рис. 2.10 зображено структуру зобов'язань та власного капіталу банку протягом аналізованого періоду.

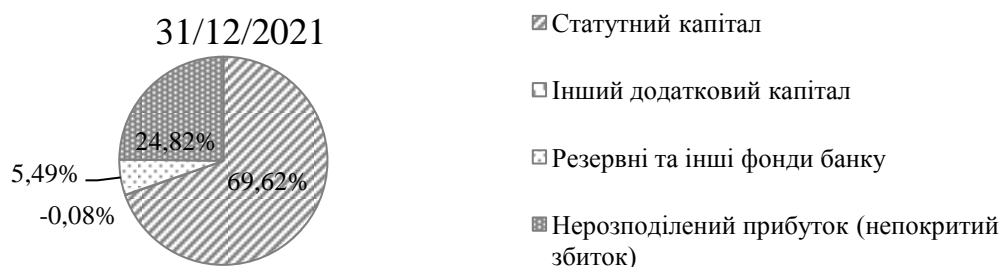


Рис. 2.10. Структура власного капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2021 роки

Як видно з рис. 2.10, в структурі власного капіталу банку найбільшу питому вагу мав статутний капітал, яка протягом 2019-2020 року зменшилась з 74,0% до 59,24%, але протягом 2021 року питома вага показника збільшилась та становила 69,73%. Також, за три роки частка нерозподіленого прибутку банку зросла з 18,76% до 24,85%. А питома вага резервні та інші фонди банку протягом аналізованого періоду становила близько 6-7% та суттєво не змінилась.

Отже, згідно з проведеним аналізом пасивів «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років можна зробити висновок, що зобов'язання банку, переважно саме кошти клієнтів, мали тенденцію до постійного зростання, що свідчить про ефективну депозитну політику та довіру клієнтів до банку. Також, позитивною динамікою є зростання обсягу та частки нерозподіленого прибутку та статутного капіталу в структурі власного капіталу банку. Проте, варто відзначити, що протягом аналізованого періоду в структурі пасивів банку суттєво зросла частка зобов'язань порівняно з часткою власного банку, що може свідчити про зростання залежності банку від залучених коштів та зменшення фінансової стійкості банку.

Фінансовий результат діяльності банку - це кінцевий результат діяльності, який розраховується як різниця між доходами і витратами банку та уособлюється у підсумковому показнику прибутку або збитку. Позитивний фінансовий результати діяльності основним показником ефективності роботи, індикатором фінансової надійності банківської установи. Головними складовими, які характеризують фінансовий стан банку є процентні та комісійні доходи й витрати, а також чистий прибуток (збиток).

Результати проведеного аналізу фінансових результатів діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки наведено в додатку 3.

Чистий процентний дохід банку протягом всього аналізованого періоду мали тенденцію до прогресуючого зростання (рис. 2.11). Так, за підсумками 2019 року чисті процентні доходи становили 143 739 тис. грн., а за 2021 рік банк отримав 227 313 тис. грн. Тобто чисті процентні доходи банку за три роки зросли майже на 60%.

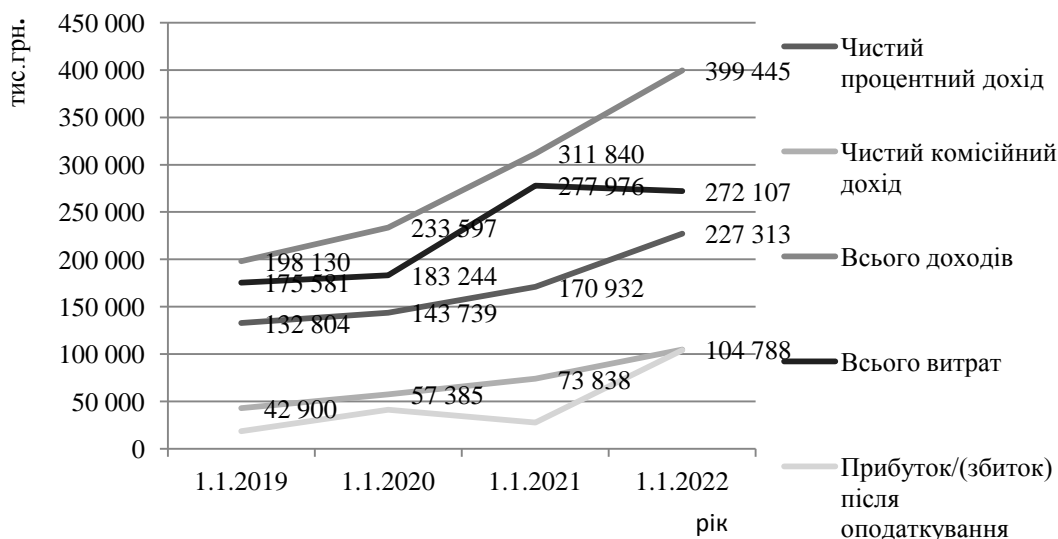


Рис. 2.11. Динаміка зміни результатів фінансової діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки

Як видно з рис. 2.11, чистий комісійний дохід банку теж мав тенденцію до зростання протягом усього досліджуваного періоду. За підсумками 2019 року банк отримав 57 385 тис. грн., а за 2021 рік - 104 788 тис. грн. Отже, показник збільшився за три роки більш ніж на 80%, а найбільш помітна зміна відбулась протягом 2021 року, коли темп приросту показника склав 41,92%.

Іншими важливими змінами показників результатів фінансової діяльності банку є зростання інших доходів банку протягом 2019 року (більш ніж в 16 разів або на 7 438 тис. грн.) та 2021 року (на 137,87%), та зростання інших операційних доходів банку протягом 2020 та 2021 року на 186,04% та 75,41% відповідно. Отже, загальні доходи банку мали тенденцію до постійного зростання протягом усього аналізованого періоду.

Витрати банку за підсумками 2019 року становили 183 244 тис. грн., а за 2021 рік витрати банку склали 272 107 тис. грн, тобто за три роки показник зріс майже на 50%. Варто зазначити, що найбільш суттєво витрати зросли саме за підсумками 2020 року – на 51,70%. Така зміна відбулась за рахунок зростання обсягу відрахувань в резерви протягом 2020 року більш ніж в 2 рази порівняно з попереднім періодом. Також, тенденцію до постійного зростання (близько 27-37% кожного року) мали адміністративні та інші операційні витрати.

Протягом досліджуваного періоду АТ «АБ «РАДАБАНК» мав чистий прибуток, який збільшився за три роки більш ніж в 1,5 рази. Так, за підсумками 2019 року банк отримав чистий прибуток у розмірі 41 833 тис. грн., за 2020 рік

прибуток зменшився на 32,81% та становив 27 671 тис. грн., а за підсумками 2021 року прибуток банку збільшився в 2,75 рази та становив 104 001 тис. грн. Така динаміка результатів фінансової діяльності банку є позитивною.

Згідно з проведеним аналізом фінансових результатів діяльності «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років можна зробити висновок, що банк досить ефективно проводить свою діяльність, оскільки за три роки показники процентних та комісійних доходів, а також чистий дохід мали загальну тенденцію до постійного зростання.

Отже, АТ «АБ «РАДАБАНК» протягом 2019-2021 років банк постійно нарощував усі складові своїх активи, але особливу увагу приділяв інвестиціям в цінні папери. Також, банк суттєво збільшив обсяг наданих кредитів – темп приросту показника за три роки становив 125%. Тому на кінець 2021 року двома головними складовими в структурі активів банку були інвестиції в цінні папери й кредити та інші заборгованості клієнтів. Зобов'язання банку, переважно саме кошти клієнтів, мали тенденцію до постійного зростання, що свідчить про ефективну депозитну політику та довіру клієнтів до банку. Також, позитивною динамікою є зростання обсягу та частки нерозподіленого прибутку та статутного капіталу в структурі власного капіталу банку. Проте, варто відзначити, що протягом аналізованого періоду в структурі пасивів банку суттєво зросла частка зобов'язань порівняно з часткою власного банку, що може свідчити про зростання залежності банку від залучених коштів та зменшення фінансової стійкості банку. Протягом трьох аналізованих років показники процентних та комісійних доходів, а також чистий дохід мали загальну тенденцію до постійного зростання. Отже, зараз обрана банківська установа ефективно проводить свою діяльність, тому доцільним буде провести аналіз наявної системи управління банківськими ризиками.

2.3. Аналіз управління ризиками АТ «АБ «РАДАБАНК»

Як і більшість банківських установ, АТ «АБ «РАДАБАНК» здійснює управління такими банківськими ризиками, як фінансові, операційні та комплаєнс-ризик. Управління та оцінку банківських ризиків установа здійснює згідно із власною стратегією управління ризикам.

Фінансові ризики є найбільш чисельною групою банківських ризиків, але

вони легше підлягають кількісному виміру ніж інші банківські ризики. Одним з основних банківських ризиків є кредитний ризик, оскільки кредитні операції є одними з найбільш прибуткових серед банківських послуг, а отже є одними з найбільш ризикованих. Крім того, даний вид банківського ризику зараз особливо помітно впливає на всю банківську систему. Кредитні операції та інвестиції в цінні папери було двома головними складовими активів АТ «АБ «РАДАБАНК» протягом досліджуваного періоду, як вже було зазначено раніше. Тому необхідно провести детальний аналіз кредитних операцій банку за 2019-2022 роки (додаток И та К).

Як видно з табл. додатка И, протягом 2019-2022 років більше 90% кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» становили кредити, надані юридичним особам. Близько 80% кредитів корпоративному сектору було надано в національній валюті. Варто зазначити, що за 10 місяців 2022 року в структурі кредитів, наданих юридичним особам збільшилась частка кредитів в іноземній валюті. Так, станом на 01.01.2022 рік частка кредитів, наданих корпоративному сектору в національній валюті становила 82,26%, а в іноземній – 17,74%.

Натомість станом на 01.10.2022 рік частка кредитів в національній валюті скоротилась до 75,41%, а в іноземній зросла до 24,59%. Кредити, надані фізичним особам становили близько 8-9% від загальної кількості наданих кредитів протягом 2019-2022 років. Протягом досліджуваного періоду кредити фізичним особам надавались тільки у національній валюті.

Як видно з табл. додатка К, кредитний портфель АТ «АБ «РАДАБАНК» надавав кредити суб'єктам господарювання у 51 галузі економічної діяльності з 99. Найбільший обсяг кредитів протягом досліджуваного періоду було надано суб'єктам господарювання в галузі оптової торгівлі, а також оптової торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами. Натомість найменший обсяг кредитів було надано суб'єктам господарювання в галузі виробництва автотранспортних засобів, а також виробництва електричного устаткування. Отже, кредитний портфель банку був досить диверсифікований протягом аналізованого періоду, що є позитивним аспектом, оскільки мінімізувати кредитний ризик банку.

Іншими важливими методами управління кредитним ризиком, які визначає банк [72] є визначення допустимого рівня ризику, проведення регулярної оцінки платоспроможності позичальника, прийняття забезпечення, страхування, лімітування, прийняття гарантій та порук 3-х осіб, отримання додаткової інформації про позичальника, регулярна оцінка якості кредитного портфеля, створення резервів під знецінення активів, а також робота з проблемною заборгованістю.

Ринковий ризик може виникнути внаслідок несприятливих змін курсу валюти, процентних ставок, вартості цінних паперів, кон'юнктури ринку, законодавства, тощо. Якщо проаналізувати, наприклад, динаміку зміни облікової ставки НБУ та курсу іноземних валют (долару США та євро) (рис. 2.12-2.13), то можна стверджувати, що банк проводить свою діяльність в дуже мінливих, нестабільних умовах.

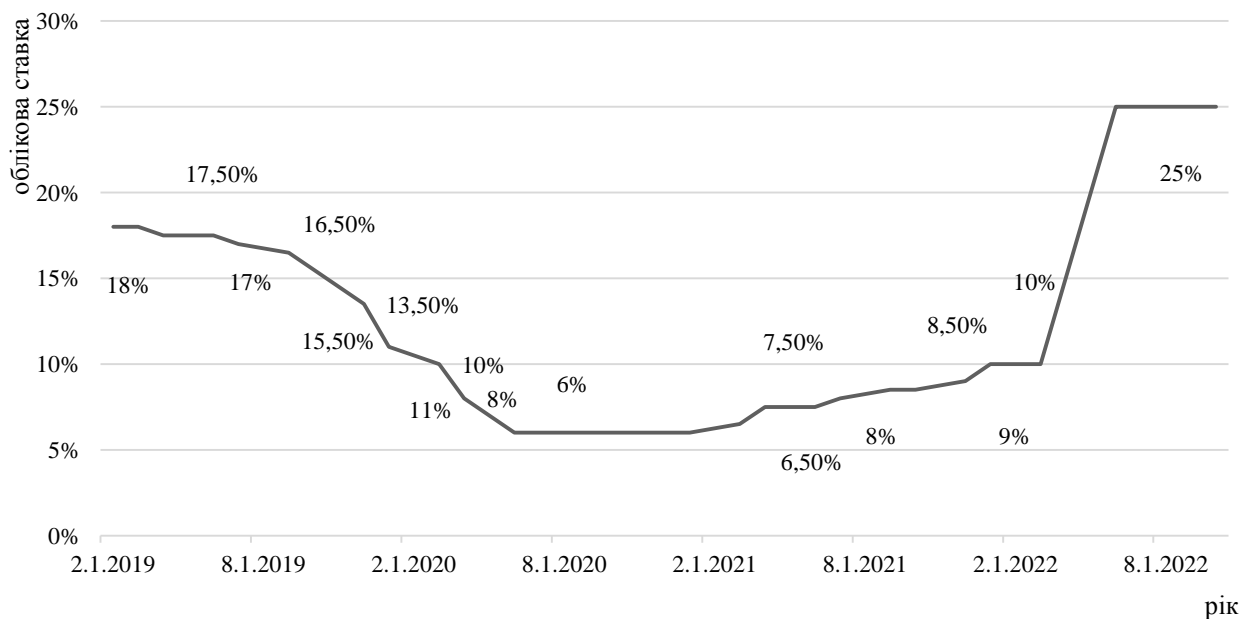


Рис. 2.12. Динаміка зміни облікової ставки НБУ за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.12, облікова ставка НБУ помітно зросла протягом 2022 року: починаючи з 03.06.2022 показник зріс з 10% до 25%.

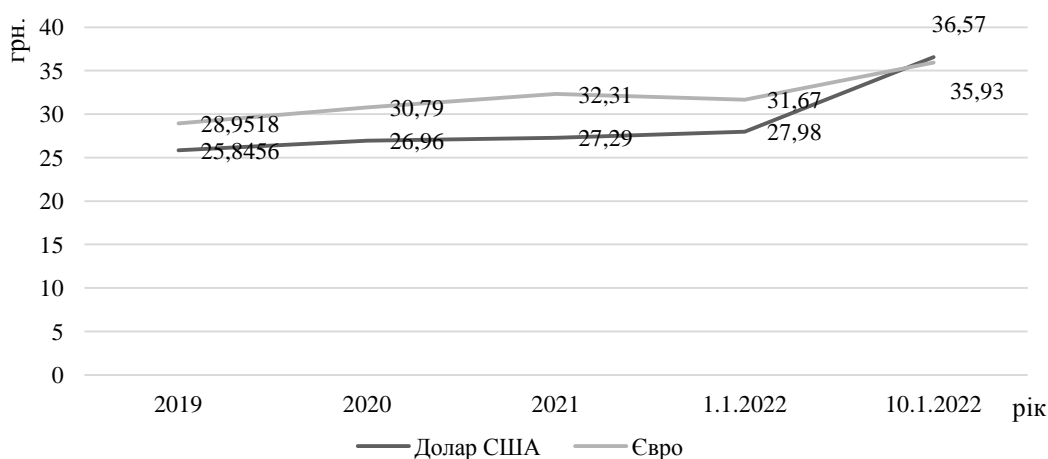


Рис. 2.13. Динаміка зміни курсу долара США та євро за 2019-2022 роки

Як видно з рис. 2.13, також суттєво зріс курс долара США та євро протягом 10 місяців 2022 року. Ці зміни можуть в подальшому вплинути на реалізацію ринкового ризику. Також, може вплинути впровадження НБУ вимог до розрахунку банками мінімального розміру ринкового ризику [59]. Згідно з даною постановою, банківські установи мають розробити внутрішньобанківські положення щодо розрахунку мінімального розміру ринкового ризику, здійснити його тестовий розрахунок, надати інформацію про результати НБУ, а з 2023 року включати мінімальний розмір ринкового ризику до розрахунку нормативів достатності капталу (Н2 та Н3). Для управління ринковим ризиком АТ «А «РАДАБАНК» встановлює ліміти сум ризику, що може бути прийнятий банком, а також контролює їх дотримання [72].

Помітна зміна курсу іноземної валюти також особливо впливає і на реалізацію одного зі складових ринкового ризику, а саме на валютний ризик. Як вже зазначалось раніше, за 10 місяців 2022 року курс долару США та євро суттєво зріс порівняно з попередніми періодами. Цей факт може вплинути на реалізацію валютного ризику, через те, що станом на жовтень 2022 року 24,59% кредитів корпоративного сектору було надано у іноземній валюті.

На процентний ризик банку впливає несприятлива для банківської установи зміна процентних ставок чутливих активів та зобов'язань. Оскільки за основу при ціноутворенні активів та зобов'язань береться облікова ставка НБУ, то при оцінці процентного ризику варто враховувати динаміку її зміни. Як вже зазначалось раніше, в 2022 року НБУ суттєво збільшили облікову ставку – з

10% до 25% - що призвело до поступового підвищення ставки банку за активами та зобов'язаннями. Для управління процентним ризиком АТ «АБ «РАДАБАНК» як визначення та регулярний перегляд максимальних та мінімальних ставок для активів та зобов'язань банку за строками та валютою надання. Ризик ліквідності банку пов'язаний із незбалансованістю структури активів та пасивів за строками. Для того, щоб мати змогу швидко та безперешкодно виконати необхідні вимоги щодо ліквідності банк інвестує у диверсифікаційний кредитний портфель та підтримує стабільну базу фінансування з коштів юридичних та фізичних осіб.

Окрім перелічених методів оцінки та управління банківськими ризиками здійснюється дотриманням АТ «АБ «РАДАБАНК» економічних нормативів НБУ. Слід зазначити, що економічні нормативи НБУ є обов'язковими для розрахунку та дотримання оптимального значення, оскільки на основі цих даних можна оцінити надійність банку та наявність ризиків його діяльності. Результати проведеного порівняльного аналізу показників економічних нормативів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки та нормативних значень НБУ наведено в додатку К.

В додатку К наведені значення економічних нормативів АТ «АБ «РАДАБАНК». Так, показники економічних нормативів достатності капіталу (Н1, Н2, Н3) відповідали оптимальним значенням. Динаміка регулятивного капіталу (Н1) мала тенденцію до зростання протягом усього аналізованого періоду, що є позитивним фактом. Значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) та нормативу достатності основного капіталу (Н3) мали тенденцію до зменшення, що є негативною динамікою, але не критичною. Слід зазначити, що за результатами проведеного стрес-тестування НБУ у 2021 році [64] середні значення Н2 за базовим сценарієм дорівнювало 15,51% тоді як на кінець 2021 року показник АТ « АБ «РАДАБАНК» був меншим та становив 13,96%. Така сама ситуація була і з показником Н3, середні значення якого за базовим сценарієм становило 16,49%, тоді як значення досліджуваного банку становило лише 11,67%. Така ситуація може негативно вплинути на конкурентоздатність банківської установи, а також, в подальшому може призвести до проблем з можливістю покриття додаткових збитків за рахунок капіталу. Нормативи ліквідності (Н6, LCR_{вв}, LCR_{ів}) також відповідали встановленим нормативам. Так, значення

норматива короткострокової ліквідності (Н6) протягом усього аналізованого періоду мали тенденцію що є негативною динамікою. Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{ВВ}) на початок 2021 року збільшився порівняно з попереднім періодом, а на початок 2022 року знову зменшився. Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті (LCR_{ів}) мав зворотну динаміку – зменшився на початок 2021 року та суттєво зріс на початок 2022 року. Значення економічних нормативів кредитного ризику (Н7, Н8, Н9) відповідали оптимальним значенням протягом досліджуваного періоду. Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) суттєво змінювався лише протягом 2020 року. Норматив великих кредитних ризиків (Н8) мав тенденцію до зростання, як і норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9), який суттєво зріс на початок 2022 року, що є негативною динамікою. Нормативи інвестування (Н11, Н12) мали нульове значення протягом аналізованого періоду. Нормативи валютної позиції (Л13-1, Л13-2) були єдиною з груп економічних нормативів, які не відповідали оптимальному значенню станом на початок 2022 року. А норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції (Л13-1) також не відповідав нормативному значенню і на початок 2021 року. Отже, протягом 2019-2022 років майже всі показники економічних нормативів, окрім нормативів інвестування мали відповідати оптимальним значенням, що знижує імовірність реалізації фінансових ризиків банку. Операційний ризик виникає через порушення внутрішнього контролю, бізнес-процесів, інформаційних систем, недостатньої кваліфікованості персоналу, комп'ютерні та технічні збої, зовнішніми факторами. Особливістю даного виду ризику є те, що він важко піддається кількісній оцінці. Задля управління операційними ризиками банку, зокрема ризику персоналу в АТ «АБ «РАДАБАНК» забезпечується реалізація корпоративної культури, яка забезпечує формування у робітників ризик-орієнтованої поведінки. Також, в банку діє кодекс етики, який встановлює норми поведінки працівників банку. Також, в банку діє система автоматизації банку «SR-BANK», завдяки якій здійснюється управління структурними підрозділами банку, введення внутрішньобанківської звітності, управлінського обліку, фінансового моніторингу та інше. Ефективна робота даної системи автоматизації може сприяти мінімізації технологічного ризику. Комплаєнс-ризик

спричиняє втрати внаслідок порушення внутрішніх чи зовнішніх нормативів та стандартів, правил корпоративної етики чи добросовісної конкуренції, виникнення конфлікту інтересів. З метою управління комплаєнс-ризиком та іншими видами банківських ризиків АТ «АБ «РАДАБАНК» має власну систему управління ризиками, яка має відповідну структуру та базується на розподілі обов'язків між підрозділами банку з використанням принципу трьох ліній захисту:

I. Прийняття ризиків (1-ша лінія захисту). Правління та його комітети, а також бізнес-підрозділи чи структурні підрозділи, які здійснюють операції та безпосередньо приймають ризики (фронт-офіс) у ході своєї діяльності намагаються досягти оптимального поєднання дохідності та ризику, здійснюють моніторинг рішень щодо прийняття ризику, враховуючи профілі ризиків клієнтів при здійсненні операцій/угод, впроваджують і керують бізнес-процесами й інструментами, приймають участь в процесах ідентифікації та оцінки ризиків. Структурні підрозділи, які реєструють операції (бек-офіс), повинні здійснювати контроль першого рівня або лінійний контроль.

II. Управління ризик-менеджменту та Департамент комплаєнс (2-га лінія захисту). Дані підрозділи здійснюють управління ризиками, розробляють стандарти управління ризиками, принципи, ліміти і обмеження, здійснюють моніторинг рівня ризиків та готують звітність, перевіряють відповідність рівня ризиків апетиту до ризику, консультують, моделюють дані щодо загального профілю ризиків.

III. Аудит (3-тя лінія захисту). Служба внутрішнього аудиту, яка реалізує незалежну оцінку відповідності процесів управління ризиками встановленим стандартам та оцінку рішень щодо прийняття ризиків.

Важливими документами з питань управління ризиками в АТ «АБ «РАДАБАНК» є стратегія управління ризиками банку, декларації схильності до ризиків, окремі політики щодо управління ризиками, а також порядків, методик і процедур управління ризиками за видами ризиків. Варто зазначити, що АТ «АБ «РАДАБАНК» не проходив стрес-тестування НБУ 2018-2022 років, оскільки не був обраний через незначну частку в структурі загальних активів банківської системи. Тим не менш, згідно з даними звіту [72] банк здійснює стрес-тестування операційного ризику. А оскільки головними складовими активів банківської установи є кредити та інвестицій в цінні папери, то для

даного банку доцільним є проведення стрес-тестування кредитного та ринкового ризиків.

Отже, згідно з проведеним аналізом АТ «АБ «РАДАБАНК» має досить ефективну власну систему управління банківських ризиків. Основними методами управління ризиками є лімітування, страхування, прийняття забезпечення, регулярна оцінка платоспроможності позичальника та якості кредитного портфеля, визначення та регулярний перегляд максимальних та мінімальних ставок за активами та зобов'язаннями, створення резервів, диверсифікація активів та зобов'язань, дія системи автоматизації банку, визначення схильності до ризиків, розподіл функції, обов'язків та повноважень щодо здійснення управління ризиками.

3. УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКУ

3.1. Використання стрес-тестування в управлінні ризиками банку

Концепція сучасного банківського нагляду ґрунтується на розумінні того, що банки в будь-який момент повинні бути готові до настання економічної кризи. Тому зараз актуальним інструментом оцінки фінансової стійкості та управління ризиками банківських установ є стрес-тестування. Щербатих Д.В. [48] визначає, що стрес-тестування – це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженості позиції, яка наражає банківську установу на ризик, та у встановленні шокової величини зміни зовнішнього чинника (наприклад, валютного курсу, процентної ставки, тощо). Натомість НБУ [55] визначає стрес-тестування, як це метод вимірювання ризику, що дає змогу оцінити потенційні несприятливі результати впливу ризиків як величину збитків, що можуть стати наслідком шоківих змін різних факторів ризиків (курсів іноземних валют, процентних ставок або інших факторів), які відповідають виключним (екстремальним), але ймовірним подіям.

Банківські установи повинні проводити стрес-тестування за такими видами ризиків: кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик, ринковий ризик, операційний ризик [55]. Метою проведення стрес-тестування є оцінка ризиків та визначення спроможності банку протистояти потрясінням ні фінансовому ринку, а також оцінка впливу несприятливих подій на обсяги сформованих банківських резервів та розмір регулятивного капіталу банку. Перевагою стрес-тестування порівняно з іншими методами оцінки фінансових ризиків банку можна вважати надійність й комплексність у підході до виявлення ризиків та визначення безпосередньо їх кількісного впливу, а головним недоліком стрес-тестування є його трудомісткість. Функцію організація та проведення стрес-тестування покладено на ризик-менеджмент банку, а великі банківські установи навіть створюють для цього спеціальні підрозділи. Стрес-тестування дозволяє з'ясувати які збитки може понести конкретний банк чи вся банківська система в разі дії визначених чинників. Для забезпечення ефективності проведення стрес-тестування банк повинен здійснювати регулярний і систематичний (не рідше одного разу на рік)

перегляд або удосконалення методів та стрес-сценаріїв [55].

Варто зазначити, що для проведення стрес-тестування за кожним з видів ризиків обираються різні економічні індикатори. Так, стрес-тестування процентного ризику проводиться на основі процентної маржі та спреду, стрес-тестування ліквідності на основі розривів між активами та пасивами у розрізі строків, стрес-тест валютного ризику – на основі викритих валютних позицій, тощо.

Автором проаналізовано світовий досвід проведення стрес-тестувань. Так, загальноєвропейське стрес-тестування ініціює та координує European Banking Authority (EBA) у співпраці з European Central Bank (ECB), European Systemic Risk Board (ESRB), European Commission (EC) та компетентними органами всіх відповідних національних юрисдикцій. Метою проведення є надання органам нагляду, банківським установам, а також іншим учасникам фінансового ринку загальної аналітичної бази для порівняння та оцінки стійкості банків та банківської системи ЄС до шоків. Від банків вимагається прогнозувати вплив визначених сценаріїв, використовуючи власні моделі, але з дотриманням суворих обмежень і ретельного розгляду компетентними органами. Загальноєвропейський стрес-тест насамперед зосереджений на оцінці впливу факторів ризику на платоспроможність банків. Банки проводять стрес-тестування за такими видами ризиків, як кредитний ризик (включаючи сек'юритизацію), ринковий ризик (CCR та CVA), операційний ризик (включаючи ризик поведінки). Слід зазначити, що нововведенням методології в 2023 році буде здійснення прогнозів щодо чистих комісійних доходів (NFCI), яке базуватиметься на моделі проведення стрес-тестування «top-down». Результати стрес-тестування використовуватимуться як вхідні дані в процесі наглядової перевірки та оцінки (Supervisory Review and Evaluation Process (SREP)) [75].

В США стрес-тестування проводиться Федеральною резервною системою (Federal Reserve System (FRS)), підхід до якого базується на прогнозуванні балансу, активів, зважених на ризик, чистого прибутку та відповідних коефіцієнтів достатності капіталу в умовах заданих стрес-сценаріїв (базового, несприятливого та вкрай несприятливого). Результати стрес-тестування детально розкриваються по окремим банківським установам [74]. Натомість в результатах загальноєвропейського стрес-тестування розкриваються лише

агреговані результати на рівні країни, а далі кожен з місцевих регуляторів оприлюднює результати по окремим банкам. Загальна характеристика проведення стрес-тестування банків США, Англії, Японії, ЄС, а також Міжнародного валютного фонду наведено в додатку М, з якого видно, що у світовій практиці стрес-тестування проводиться з частотою від кожного півроку до кожні 2 роки, зазвичай використовують 2 макро-сценарії, а отримані результати використовуються для ідентифікації системних ризиків, встановленні буферів капіталу для окремих установ та всієї банківської системи.

В Україні стрес-тестування вперше проведено в 2008 році, в ньому брали участь 17 банків. Далі стрес-тестування проводилось в 2010 році, але в обох випадках результати не оприлюднювались. В 2012 році НБУ відмовився від рекомендацій Світового банку щодо необхідності проведення стрес-тестування банківської системи України. А вже в 2014 році НБУ, в рамках Меморандуму з МВФ, провів стрес-тестування вітчизняних банків [48]. Тоді стрес-тестування проводили 9 аудиторських компаній, досліджувались 34 банки, які становили 79% усіх активів системи. Здійснювалось стрес-тестування кредитного та валютного ризиків за базовим та несприятливим сценарієм. Протягом 2015-2016 років стрес-тестування проводилось НБУ, в якому приймало участь 60 банків, які становили 97% загальних активів. Як і в попередній період, проводилось стрес-тестування кредитного та валютного ризиків, але тільки за базовим сценарієм, оскільки економіка вже знаходилась в кризовому стані. Також, нововведення стало початок проведення стрес-тестування великих боржників.

Починаючи з 2018 року, НБУ розпочав проведення оцінки стійкості банків, яка передбачає, зокрема, проведення стрес-тестування для окремо визначеного Національним банком переліку банків. Так, в 2018 році стрес-тестування проходили 24 установи, в 2019 році 29 установ, в 2021 році 30 установ. У 2020 році стрес-тестування не проводилося у зв'язку із кризою, спричиненою поширенням COVID-19. В 2022 році було заплановано проходження стрес-тестування 30 установами, які за результатами останніх двох оцінок стійкості мали підвищені необхідні рівні достатності капіталу або ж потрапили до списку вперше. Проте в зв'язку з військовими діями на території України, НБУ прийняв рішення не проводити стрес-тестування. Також,

під час воєнного стану Національний банк вирішив не застосовувати санкції за порушення нормативів капіталу та ліквідності.

Результати стрес-тестування 2018-2019 років показали, що проблема значної потреби в капіталі виникає у банківських установ із концентрованими корпоративними кредитними портфелями. За висновками стрес-тестування 2021 року основний негативний ефект для капіталу банків (за базовим сценарієм) спричинило вирахування вартості непрофільних активів. Також, стрес-тестування показало, що найбільш помітно знижується (за несприятливим сценарієм) норматив достатності основного капіталу саме в державних банків. Тому для державних банків ключовим ризиком є якраз процентний ризик. В подальшому за результатами стрес-тестування для банків визначається необхідний рівень достатності капіталу, що дасть змогу убезпечити їх від порушення нормативних вимог та неплатоспроможності навіть за кризових умов. Проте якщо розрахований необхідний рівень достатності капіталу банку виявиться вищим, ніж фактичне значення показника, то банку потрібно буде скласти програму капіталізації чи реструктуризації. Виконання програми має забезпечити досягнення встановленого необхідного рівня достатності капіталу [64].

Програма проведення стрес-тестування має визначати: методологію та моделі, що використовуються; періодичність здійснення різних типів стрес-тестування; перелік, функції, повноваження, відповідальність та порядок взаємодії учасників процесу здійснення стрес-тестування; перелік видів ризиків; перелік факторів ризиків; перелік припущень; інформаційну систему щодо управління ризиками; порядок розгляду результатів здійснення стрес-тестування та доведення їх змісту до відома ради банку, комітету з управління ризиками та правління банку [55]. Банківські установи самостійно обирають методи за яким проводиться стрес-тестування, враховуючи особливості діяльності установи та попередній досвід. Найбільш розповсюдженими методами стрес-тестування, якими користуються банки, є аналіз чутливості портфеля активів до зміни факторів ризику, сценарний аналіз та реверсивне стрес-тестування. Сценарій стрес-тестування є моделлю можливого розвитку подій під впливом відповідних факторів. Сценарії стрес-тестування можуть бути історичними (використання варіантів подій, що мали місце у минулому) або гіпотетичними (використання варіантів подій, які не відбулись, але

теоретично можуть статися). Використання даного методу спрямоване на встановлення розміру втрат, які може зазнати банк чи визначення адекватності регулятивного капіталу після проведення стрес-тесту. Варто зазначити, що при реалізації даного методу враховують фактори з максимально негативним впливом. Суть стрес-тестування чутливості полягає в аналізі впливу одного чи кількох взаємопов'язаних факторів ризику на діяльність банківської установи. Тобто, здійснюється оцінка впливу зміни одного з факторів ризику, тоді як всі інші базові умови не змінюються. Однофакторні моделі стрес-тестування використовуються при аналізі чутливості, тоді як багатфакторні моделі стрес-тестування використовуються при проведенні сценарних стрес-тестів. Однофакторні стрес-тести націлені на аналіз в короткостроковій перспективі, а багатфакторні – на більш довгий період. Однофакторні моделі легші в розрахунках та реалізації, порівняно з багатфакторними, але вони не можуть в повній мірі відобразити зміни при настанні шоку, що погіршує рівень підготовленості банківської установи. Натомість, багатфакторні моделі стрес-тестування аналізують зміну відразу декількох факторів ризику. Переважно такі моделі гуртуються на історичних сценаріях. Але недоліком цих моделей є те, що враховують характеристику ринку, яка постійно змінюється. Також, багатфакторні моделі можуть гуртуватися і на гіпотетичних сценаріях, які є більш гнучкими при формування можливості розвитку подій.

Стрес-тестування включає проведення кількісного та якісного аналізу. Так, кількісний аналіз спрямований на визначення масштабів кон'юнктури ринку та коливань її компонентів, які впливають на результат діяльності банку. Якісний аналіз дозволяє змодельовати, спрогнозувати та оцінити вірогідність настання стрес-сценарію. Цей вид аналізу проводиться з метою оцінки спроможності капіталу банківської установи покривати збитки, а також подальше визначення системи заходів для мінімізації можливих втрат. Основні фактори ризику, які враховуються при проведенні стрес-тестування поділяються на макроекономічні та мікроекономічні. До макроекономічних відносяться розмір ВВП, облікова ставка НБУ, офіційний курс іноземних валют, індекс споживчих цін, рівень безробіття, середня заробітна плата, тощо. А до мікроекономічних факторів відносять ринкову позицію банківської установи, структуру балансу, якість активів, можливість доступу банку до зовнішніх джерел, тощо. На рис. 3.1 зображено етапи процесу стрес-тестування.



Рис. 3.1. Етапи процесу управління стрес-тестування

Як видно з рис. 3.1, є 4 головні етапи проведення стрес-тестування. Якщо деталізувати процес проведення стрес-тестування, наприклад, для кредитного ризику, то схема матиме вигляд як на рис. 3.2.



Рис. 3.2. Етапи проведення стрес-тестування кредитного ризику

Як видно з рис. 3.2, в проведенні стрес-тестуванні кредитного ризику банку автор виділив 7 основних етапів.

Стрес-тестування банківських установ має великий вплив як на розвиток економіки всієї країни, так і на підвищення ділової активності, як зазначає Анісімова Л. [1]. Слід зауважити, для цього необхідним є не тільки проведення стрес-тестування, а і оприлюднення отриманих результатів на офіційних сайтах та в періодичних виданнях.

По-перше, стрес-тестування здатне підвищити рівень довіри до банків з боку корпоративного сектору та фізичних осіб й потенційних інвесторів, за рахунок використання його результатів в економічних звітах та наукових статтях, що в свою чергу, має підвищити рівень обізнаності стосовно фінансового стану банківської установи та всієї банківської системи. Як результат, може підвищитись не тільки інвестиційна привабливість окремої банківської установи, а і всієї країни. Це дасть змогу підвищити капіталізацію банківського сектору та сприятиме розвитку країни.

По-друге, стрес-тестування є не тільки ефективним інструментом управління банківськими ризиками, а й інструментом прогнозування, оскільки при реалізації базового сценарію стрес-тестування використовуються чіткі публічні прогнози НБУ факторів, які використовуються в моделі. Результати проведення стрес-тестування демонструють ступінь чутливості банківської системи до економічних криз та коливань значень факторів мікро- та макросередовища таких, як рівень безробіття, ВВП, облікова ставка, курс валют, тощо. По-третє, стрес-тестування визначеної банківської установи дозволяє як наглядовим органам, так і керівництву самої установи визначити слабкі місця банку, які потребують особливої уваги. Це факт повинен спонукати до вдосконаленню функціонування банківської системи та економічного розвитку.

Отже, застосування стрес-тестування дає змогу оцінити можливі витрати окремих банківських установ та всього банківського сектору за умови реалізації сценаріїв стрес-тестування, а й вчасно підготуватися до потенційних криз. У процесі проведення стрес-тестування розраховуються можливі показники фінансової звітності банківської установи на три роки після звітної дати за базовим та несприятливим макроекономічними сценаріями. Результатом проведення стрес-тестування є оцінка розміру та достатності основного та регулятивного капіталу банку в прогнозному періоді за двома сценаріями (базовим та несприятливим). За базовим сценарієм банківська установа повинна

виконувати мінімальні вимога щодо адекватності основного та регулятивного капіталу, а за несприятливим сценарієм – знижені вимоги щодо адекватності капіталу. У випадку невиконання знижених вимогам капіталу банк потребує докапіталізації та повинен в визначенні строки створити та подати в НБУ відповідну програму.

3.2. Проведення стрес-тестування АТ «АБ «РАДАБАНК»

Проведений аналіз ризиків банківського сектору показав, що одним з найбільш значних банківських ризиків є кредитний ризик. Також, дослідження світового досвіду показало, що проведення стрес-тестування кредитного ризику банківських установ є невід’ємною складовою систем стрес-тестування та оцінки банківських ризиків. Таким чином, для здійснення стрес-тестування на базі даних АТ «АБ «РАДАБАНК» автором обрано кредитний ризик, як найбільш важливий для банку.

Першим етапом в проведенні стрес-тестування є визначення індикаторів (факторів) ризику та пов’язаних макроекономічних показників. Ш.П. Шульга та Л.Л. Белянко [47] вважають, що основними кількісно вираженими показниками кредитного ризику є частка кредитів у кредитному портфелі, частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі та приріст кредитного портфеля відносно резервів під кредитні операції. Також, дослідники стверджують, що для побудови моделі стрес-тестування найчастіше використовують такі показники макроекономічного середовища, як: ВВП, рівень безробіття, інфляція, валютний курс іноземних валют, облікову ставку НБУ, рентабельність капіталу, частку кредитного портфеля в загальних активах банку, тощо. Автором проведено дослідження нормативно правової бази з цього питання, а саме Методичних рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування банками України [61], де визначено, що такі макроекономічні показники, які використовуються для проведення стрес-тестування: рівень інфляції, відкритість (доступність) міжбанківського ринку, зміни процентних ставок, падіння цін на нерухомість, тощо. Автором в якості індикатором для побудови моделі обрано показник кредитного ризику (CR), який виражає розмір очікуваних втрат (збитків) (EL) за активом унаслідок дефолту

боржника/контрагента, а також обсяг резервів, створених під кредитні операції. Тому в якості факторів макроекономічного та мікроекономічного середовища автором обрано рівень безробіття, номінальний ВВП, середньозважений рівень дохідності ОВД, індекс виробництва промислової продукції, індекс споживчих цін, чистий процентний дохід банку, чистий комісійний дохід банку, офіційний курс долара США до гривні, облікова ставка НБУ, частка кредитних операцій в активах, середньомісячна заробітна плата, обсяг грошових переказів, мінімальна заробітна плата, індекс реальної заробітної плати. Індикатором економічного ризику обрано показник кредитного ризику (CR) – розмір очікуваних втрат (збитків) (EL) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента, а також обсяг резервів під кредитні операції – резерви на покриття можливих витрат за кредитними операціями банку. Рівень безробіття – це відношення кількості безробітних осіб до загальної кількості економічно активного працездатного населення. Номінальний ВВП – обсяг ВВП, виражений у цінах поточного року, тобто фактичне значення. Середньозважений рівень дохідності ОВДП – виражений у відсотках рівень дохідності державних цінних паперів. Індекс виробництва промислової продукції – це відносний показник, який виражає динаміку обсягу промислового виробництва. Індекс споживчих цін (індекс інфляції) – характеризує зміни загального рівня цін на товари і послуги. Чистий процентний та чистий комісійний дохід банку – це різниця між процентними та, відповідно, комісійними доходами і витратами банку. Офіційний курс долара США до гривні – значення показника взято з сайту НБУ. Облікова ставка НБУ – норма відсотка, яка стягується НБУ при рефінансуванні комерційних банків. Частка кредитних операцій в активах – відносний показник, який розраховується діленням обсягу кредитних операцій на загальний обсяг активів. Середньомісячна заробітна плата – середнє значення заробітної плати в країні за певний період. Обсяг грошових переказів – обсяг приватних грошових переказів за кордон. Мінімальна заробітна плата – законодавчо встановлений розмір заробітної плати, нижче якої не може встановлюватись оплата за виконану місячну норму робіт. Індекс реальної заробітної плати – характеризує зміну купівельної спроможності номінальної заробітної плати. Ці вхідні дані для побудови моделі наведені в додатку Н.

Наступним етапом проведення стрес-тестування кредитного ризику банку

є визначення та побудова моделі. Оскільки на банківський ризик можуть впливати одразу декілька різних факторів, то на думку автора найбільше доцільним використання багатofакторної регресійної моделі, завдяки якій можливо знайти явний вигляд залежності досліджуваного показника від чисельних факторів, які впливають на його зміну та кількісно оцінити його зміну. У загальному виді багатofакторна лінійна модель має вигляд:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_m X_m, \quad (3.1)$$

де Y – залежна змінна;

$\beta_0, \beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m$ – незалежні змінні (фактори);

$X_0, X_1, X_2, \dots, X_m$ – невідомі параметри (константи), які необхідно оцінити.

Багатofакторна модель має m -факторів, які впливають на незалежну зміну Y , а також $(m + 1)$ параметрів, що необхідно оцінити. Одним з важливих припущень при проведенні багатofакторного регресійного аналізу є відсутність мультиколінеарності, що означає, що між двома чи більше факторами не повинно бути точного лінійного зв'язку. Для перевірки обраних для побудови моделі факторів на мультиколінеарності автором побудовано матрицю парних коефіцієнтів кореляції двох індикаторів (залежних змінних) через MS Excel пакета «Аналіз даних» функції «Кореляція». Результати наведено додатку П та Р. В додатках П та Р наведені таблиці, яких видно, що між залежною змінною Y_1 та факторами X_8 та X_{14} слабкий кореляційний зв'язок. Також слабкий кореляційний зв'язок був між Y_2 та факторами X_8 та X_{14} , а тому ці фактор можна не включати до моделей. Далі автором для побудови моделі обрано фактори, які слабо корелюються між собою, щоб уникнути мультиколінеарності. Оскільки далі для проведення стрес-тестування за базовим та несприятливим сценарієм необхідно було використовувати прогнозні значення факторів, то для побудови моделі зі змінною Y_1 (кредитний ризик) автором обрано фактори X_1 (номінальний ВВП), X_2 (рівень безробіття) та X_9 (облікова ставка) – Модель 1, а для Y_2 (резерви під кредитні операції) – X_2 (рівень безробіття), X_9 (облікова ставка), X_{12} (обсяг грошових переказів) – Модель 2. Автором обрано саме ці фактори, оскільки вони мають невисокий ступінь кореляції між собою, а також тому, що за цими показниками є

офіційний прогноз – звіт НБУ [65] [66]. Далі за через функцію регресії пакету «Аналіз даних» в MS Excel зроблено регресійний аналіз вибраного варіанту факторів та залежної змінної, а також розраховано незалежні змінні. Побудована багатофакторна регресійна Модель 1 має вигляд:

$$Y = 245077,2 + 0,044568 X_1 + 705,8323 X_2 - 4042,68 X_9 \quad (3.2)$$

Модель 1 демонструє залежність кредитного ризику від обсягу номінального ВВП, рівня безробіття та облікової ставки НБУ. Модель 2 має вигляд:

$$Y = 268523,5 + 134,0642 X_2 - 8372,98 X_9 + 27,03973 X_{12} \quad (3.3)$$

Модель 2 показує залежність обсягу резервів під кредитні операції банку від рівня безробіття, облікової ставки НБУ та обсягів приватних грошових переказів за кордон. Для оцінки адекватності моделі розраховано коефіцієнт кореляції R, коефіцієнт детермінації (R^2), F-критерій Фішера, t-критерій Стьюдента (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Оцінка адекватності моделей

Показник	Модель 1	Модель 2
Коефіцієнт кореляції R	0,859546	0,981593
Коефіцієнт детермінації R^2	0,73882	0,963525
F-критерій Фішера	7,543404	70,44251
Значимість F-критерія	0,010181	0,000004
t-критерій Стьюдента:		
β_0	2,347983	4,565156
β_1	2,026776	0,02376
β_2	0,071153	-9,6907
β_3	-2,5401	2,487239

Показник R^2 приймає значення від 0 до 1, де значення 1 вказує на абсолютну відповідність, а 0 – абсолютну невідповідність факторів. Чим

ближче значення показника до 1, тим більш адекватно модель описує явище. Якщо R^2 приймає значення > 95 , то це вказує на високу апроксимацію, якщо показник знаходиться в діапазоні від 85 до 95, то це вказує на задовільну апроксимацію, а якщо значення $R^2 < 60$, то це вказує на недостатньою апроксимацію та необхідність в удосконалення моделі. Як видно з табл. 3.1, коефіцієнт кореляції та коефіцієнт детермінації Моделі 1 вказують на задовільну апроксимацію, а коефіцієнти Моделі 2 – на високу апроксимацію. Далі автором розраховано табличне значення F-критерія, яке становить 4,066181, та порівняно з розрахованими значеннями. Розраховані значення є більшими за табличне, а значимість критерія $\epsilon < 0,05$, що вказує на адекватність моделей. Також, для оцінки адекватності розраховано та порівняно з табличним (3,182446) значенням t-критерій Стьюдента. Отже, за результатами оцінки адекватності можна стверджувати, що Модель 2 є краще описує задане явище, а тому саме використано для побудови прогнозу.

Отже, автором побудовано дві багатофакторні регресійні моделі, які демонструють зв'язок обраних індикаторів кредитного ризику з макро- та мікроекономічними факторами ризику. При повірці моделей на адекватність значення відповідних показників Моделі 2 були кращими, а тому для подальших етапів стрес-тестування було обрано саме її. Також, згідно з побудованою моделлю можна припустити, що при зростанні значення рівня безробіття на 1% обсяг резервів під кредитні операції буде 134,06 тис. грн., при зростанні облікової ставки на 1% річних резерви під кредитні операції будуть зменшуватись на 8372,98 тис. грн, а при зростанні обсягів приватних грошових переказів обсяг резервів під кредитні операції буде зростати на 27,04 тис. грн. Таким чином, створення адекватного обсягу резервів під кредитні операції є важливим аспектом стабільної, прибуткової діяльності банківської установи.

3.3. Розробка сценарію та рекомендацій з вдосконалення системи управління ризиками банку

Наступним етапом у процесі проведення стрес-тестування кредитного ризику є прогнозування значення резервів під кредитні операції (Y_2) за допомогою підстановки в побудовану модель прогнозних значень факторів. Прогнозування здійснювалось за двома сценаріями – базового та

несприятливого.

За основу побудови базового сценарію взято прогностні значення факторів з інфляційного звіту НБУ за жовтень 2021 року [65], а основу побудови несприятливого сценарію взято значення факторів з інфляційного звіту НБУ за жовтень 2022 року [66]. Значення факторів для двох сценаріїв наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Сценарії для стрес-тестування

	Базовий			Несприятливий		
	Рівень безробіття, %	Облікова ставка, % річних	Грошові перекази, млн. дол.	Рівень безробіття, %	Облікова ставка, % річних	Грошові перекази, млн. дол.
	X2	X9	X12	X2	X9	X12
1 кв.2022	8,5	8,5	3400	28,3	25	3200
2 кв.2022	8,5	8,5	3700	28,3	25	3300
3 кв.2022	8,5	8,5	3800	28,3	25	3400
4 кв.2022	8,5	8,5	4300	28,3	25	4000
1 кв.2023	8	7,5	3500	26,9	25	4400
2 кв.2023	8	7,5	3800	26,9	25	4300
3 кв.2023	8	7,5	3900	26,9	25	4100
4 кв.2023	8	7,5	4400	26,9	25	3600
1 кв.2024	7,8	7	3600	18,2	20	3600
2 кв.2024	7,8	7	3900	18,2	20	3400
3 кв.2024	7,8	7	4000	18,2	20	3300
4 кв.2024	7,8	7	4500	18,2	20	3500

Базовий сценарій складено на основі інфляційного звіту НБУ за жовтень 2021 року і відображає прогностні значення до початку війни. Несприятливий сценарій складено на основі інфляційного звіту НБУ за жовтень 2022 року та вже відображає прогностні значення з врахування поточної ситуації, яка в майбутньому негативно вплине на економічну ситуацію в країні.

Наступним етапом розраховано значення Y2 за базовим та несприятливим сценарієм. Результати розрахунків наведено в додатку С та зображено на рис. 3.3.

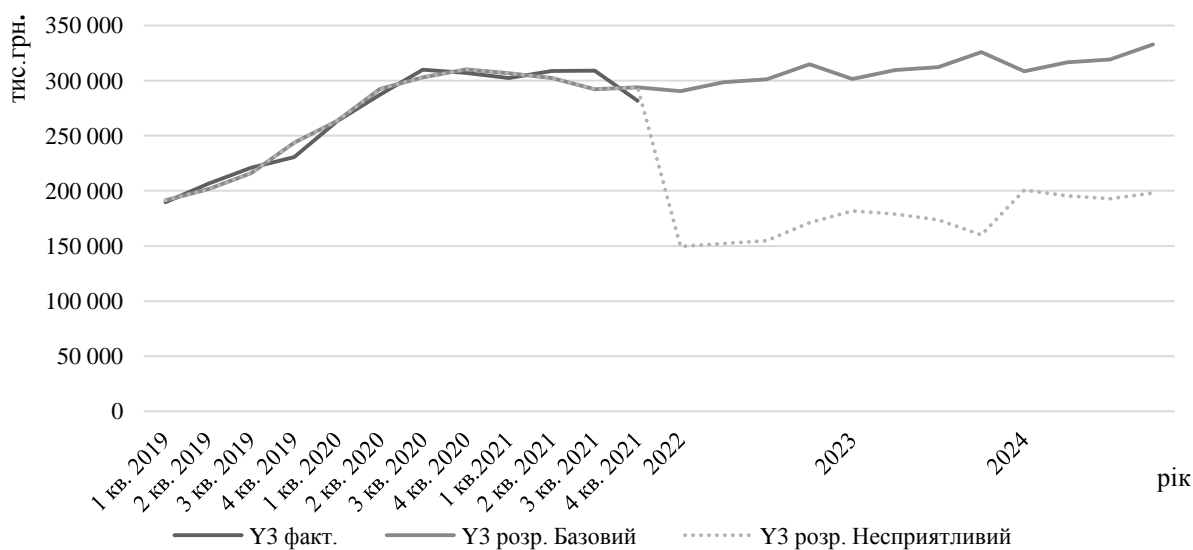


Рис. 3.3. Прогноз обсягу резервів під кредитні операції на 2022-2024 роки

Як видно з рис. 3.3, за базовим сценарієм обсяг резервів за кредитними операціями буде мати тенденцію до помірнього зростання. Натомість в разі реалізації несприятливого сценарію показник резервів за кредитними операціями стрімко знизить в перший період, а далі буде поступово зростати. Оскільки залежна змінна (Y2) має найбільший рівень кореляції з фактором X9 (облікова ставка), то автор припускає, що така динаміка показника резервів за несприятливим сценарієм пов'язана зі збільшенням облікової ставки, що в свою чергу спричинило зростання вартості кредитів (відсотка за кредитними операціями), яке в свою чергу призвело до скорочення попиту на кредитні ресурси. А оскільки зменшився обсяг наданих кредитів, то і зменшився обсяг резервів, під ці кредитні операції. Проте насправді резерви за кредитними операціями за 1 квартал 2022 року склали 332 783,50 тис. грн., а за 2 квартал – 371 699,03 тис. грн. Таким чином, фактичні значення резервів під кредитні операції в 1,15-2,20 рази більші ніж розраховані за 1 квартал, та в 1,25-2,55 рази більші ніж розраховані показники за 2 квартал.

Оскільки сучасні банківські установи в Україні діють в умова постійної невизначеності та, переважно, в умовах економічної кризи, наявність ефективної системи управління банківськими ризиками є необхідною умовою проведення діяльності. Для створення та вдосконалення ефективної системи управління банківськими ризиками, яка б запобігала виникненню збитків,

банківським установам необхідно розробляти дієві методики та інструменти з управління ризиками, які залежать від природи, складності та розміру ризиків, а також органічно вписуються в загальний процес управління банком в межах розробленої стратегії. Вдосконалення системи управління ризиками банку сприяє стабілізації та підвищення прибутковості діяльності, що підвищує привабливість установи для споживачів та інвесторів, а також вигідно виділяє серед конкурентів. Для того, щоб банк міг функціонувати за різних умов, система управління ризиками повинна бути універсально та регулярно переглядатись, з метою урахування постійно виникаючих нових та додаткових ризиків та інструментів керування ними.

Аналіз стану банківської системи показав, що одним з найбільш суттєвих банківських ризиків є кредитний ризик. Управління кредитним ризиком є важливим аспектом для банку, оскільки кредитні операції є одним з головних дохідних інструментів. Кредитний ризик та його динаміка впливають на такі важливі показники діяльності банківської установи, як розмір капіталу, прибутку, а також структуру активів і пасивів. НБУ визначив [55], що кожна банківська установа повинна мати ефективну систему управління кредитним ризиком, яка має забезпечувати виявлення, вимірювання, моніторинг, звітування, контроль та пом'якшення ризику на індивідуальній та портфельній основі. Політика управління кредитним ризиком кожного банку повинна обов'язково містити підходи, програму проведення, такого важливого інструмента управління ризиком як проведення стрес-тестування. Згідно з вимогами НБУ [55] стрес-тестування кредитного ризику повинно проводитись банком не рідше одного разу на квартал, з метою виявлення нових чи підвищення існуючих факторів кредитного ризику, а також для встановлення відповідного рівня ризик-апетиту до кредитного ризику.

Автором проведено стрес-тестування кредитного ризику АТ «АБ «РАДАБАНК», для розрахунків якого використано багатofакторну регресійну модель. Залежною змінною виступав обсяг резервів під кредитні операції, а незалежними змінними (факторами) – рівень безробіття, облікова ставка НБУ, та обсяг приватних грошових переказів. Для здійснення розрахунків використано фактичні значення факторів з офіційних джерел [65][66]. Варто зауважити, що кореляційний аналіз показав, що найсильніший зв'язок між залежною змінною (резервами під кредитні операції) та обраними для аналізу

макро- та мікроекономічними факторами був саме з фактором облікова ставка (96,47%). Прогнозовані обсягу резервів за базовим та несприятливим сценарієм було порівняно з фактичними значеннями за 1 та 2 квартал 2022 року. Виявилось, що економічна ситуація була наближена за значеннями факторів до несприятливого сценарію, а фактичні значення резервів виявились значно більшими ніж розраховані. Варто зауважити, що створення резервів є одним з ефективних методів управління та мінімізації банківських ризиків, який дозволяє уникнути значних коливань обсягу банківського прибутку у зв'язку зі списанням збитків та сприяє зміцненню фінансової стійкості, але надмірне зростання резервів може призвести до зменшити капітал банку. Для уникнення таких ситуації банківська установа повинна здійснювати фінансове планування. Створення резервів є методом зниження ризиків на рівні банку, який допомагає захищати вкладників, акціонерів та інвесторів, а також підвищує надійність та стабільність всієї банківської системи країни. Підхід до принципів створення резервів базується на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку та звітності – принципі обмеженості, відповідно до якого банки повинні здійснювати оцінку якості своїх кредитних активів на звітну дату з врахуванням можливих витрат за цими операціями. Таким чином, резервування дає можливість швидко відшкодувати понесені фінансові витрати, але створення неадекватних обсягів резервів може призвести до відволіканні суттєвої частини фінансових ресурсів, що призведе до зниження ефективності використання банківського капіталу.

Завдяки проведенню стрес-тестування визначаються вразливі місця певних сфер діяльності банківських установ, а також рівень стійкості банківської системи до настання можливих несприятливих подій. Стрес-тестування є досить дієвим інструментом управління ризиками банку, який вже давно використовується в світовій практиці. Але на жаль в Україні стрес-тестування все ще знаходиться в стадій розвитку та не має регулярного характеру. Одним з основних документів який регламентує підхід до проведення стрес-тестування банків в Україні є Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес-тестування в банках країни [61], згідно з якими рекомендується використовувати такі методи стрес-тестування, як аналіз чутливості та сценарний аналіз. Також, в Постанові правління НБУ №64 [55] окрім зазначених методів рекомендується використовувати ще регресійне

стрес-тестування. Натомість МВФ та Світовий банк пропонують використовувати такі методи, як аналіз ймовірно-невизначених подій, аналіз найбільш імовірних подій, аналіз помірно-несприятливих подій та аналіз надзвичайних подій «виняткових, але можливих» [79]. Тож для вдосконалення наявної системи управління ризиками банківського сектору НБУ варто адаптувати світовий досвід з проведення стрес-тестування.

Для того, щоб стрес-тестування виконувало свою мету – здійснення оцінки ризиків та визначення спроможності банків протистояти негативним впливам можливих кризових ситуацій – необхідно виправити недоліки, які існують сьогодні в системі. Так, важливим є забезпечення НБУ регулярності проведення стрес-тестування банківської системи. Це допоможе заздалегідь підготувати банки до можливих суттєвих витрат внаслідок реалізації банківських ризиків.

Стрес-тестування повинно стати одним з основних методів управління ризиками для вітчизняних комерційних банків. Оскільки з 2022 року стрес-тестування НБУ проходитимуть лише ті банківські установи, які за результатами двох минулих оцінок мали потребували докапіталізації (не мали необхідного рівня достатності капіталу), іншим банкам можна порекомендувати провести тестування за власною методикою.

Основою вдосконалення проведення стрес-тестування на національному рівні може стати світові чи загальноєвропейські методології стрес-тестування. Наприклад, глобальне стрес-тестування банків (Global Bank Stress Test), результати якого було опубліковано в звіті про глобальну фінансову стабільність за жовтень 2020 року [76]. Аналіз включав дані банківських установ за чверть століття до 2020 року 257 найбільших кредиторів із 24 розвинутих економік та 5 які розвиваються. Загалом ці установи становили 70% світових активів. Для аналізу було використано наявні публічні дані про фінансову звітність.

Метою проведення було дослідження як ключові компоненти фінансової звітності банків реагують на макроекономічні зміни. Проведення глобального стрес-тестування є важливою віхою в здатності МВФ оцінювати глобальні потрясіння. Це є корисним інструментом для центральних банків та фінансових регуляторів для дослідження впливу глобальних потрясінь на внутрішні системи. Реалізація цього стрес-тестування є важливою, оскільки банківські

стрес-тести зазвичай проводяться на національному рівні центральними банками та основна увага приділяється внутрішнім ризикам, ніж загально рівню стійкості системи. Методологія глобального стрес-тестування спрямована на прогнозування нормативів капіталу банківських установ. Він складається з двох частин:

економетричні моделі для основних компонентів прибутку та збитку, а також іншого сукупного доходу. В якості моделей використовуються регресійні моделі, які використовуються для отримання сценарних умовних прогнозів основних компонентів банківських прибутків і збитків. Компонентами моделі є чисті збитки за кредитами (NLL), чиста процентна маржа (NIM), чистий торговельний дохід (NTI), чистий комісійний дохід (NFCI), компонент залишкового доходу/витрат.

модуль прогнозування балансу, який відображає прогнози компонентів моделі прибутків і збитків, іншого сукупного доходу та активи, зважених на ризик у балансах банків, включаючи вплив на звичайний капітал першого рівня.

Базою для економетричного аналізу є моделі банківських фіксованих ефектів структури. Залежні змінні, регресовані на макроекономічні та фінансові змінні. Модель панельних даних з фіксованим ефектом має вигляд:

$$Y_t = \alpha_i + \beta_{ig}x_{i,t,g} + \varepsilon_{it} , \quad (3.2)$$

де Y_t – залежна змінна;

α_i – невідома перехресть для кожного об'єкта (константа);

$x_{i,t,g}$ – незалежна змінна;

β_{ig} – коефіцієнт при незалежній змінній;

ε_{it} – термін помилки;

індекси i , t і g позначають банки, час і групи, до яких банки могли бути віднесені.

Для розрахунку використовуються такі макроекономічні та фінансові змінні (незалежні змінні), як реальний ВВП, рівень безробіття, короткострокові відсоткові ставки, строкові спреди, зростання цін на акції, спред корпоративних облігацій та індекс волатильності Sboe (VIX). Стійкість банків оцінювалася за трьома сценаріями (базовим сценарієм WEO 2020 року та двома

несприятливими сценаріями) протягом періоду 2020–2022 років.

Підхід до проведення до проведення стрес-тестування повинен мати комплексний та універсальний характер, щоб мати можливість оцінювати важливі банківські ризики, які при настанні кризової ситуації реалізуються одночасно та підсилюють один одного.

Ще одною недоліком при реалізації системи стрес-тестування може стати ціна. Витрати на створення, впровадження (купівлю програмного забезпечення, навчання персоналу), а також забезпечення функціонування не повинні перевищувати витрати від реалізації банківських ризиків. Також, проблемою при розробці методології та проведенні стрес-тестування може стати проблемою відсутність достатнього досвіду проведення стрес-тестування. Суттєві помилки у висновках, прогнозах та припущеннях можуть спричинити понесення додаткових витрат та порушень плану діяльності.

При створенні та пошуку шляхів вдосконалення системи управління ризиками варто пам'ятати про те, що використання окремих інструментів управління та мінімізації певного ризику може призвести до появи чи збільшення обсягу інших ризиків. А також те, що різні види ризиків та, відповідно, методи управління ними взаємопов'язані та доповнюють один одного. Тому система управління ризиками має бути збалансованою та універсальною. Отже, рекомендації для вдосконалення системи управління ризиками банку наступні:

НБУ має забезпечити регулярність проведення стрес-тестування банківської системи. Також, стрес-тестування повинно стати одним з основних методів управління ризиками для вітчизняних банків. Для цього НБУ необхідно створити стандартизовану методологію проведення стрес-тестування згідно з вимогами МВФ та Світового;

при розробці власних моделей проведення стрес-тестування комерційним банкам необхідно враховувати досвід інших країн. Так, автором запропоновано для прогнозування використати модель панельних даних з фіксованим та описано які показники можна використати для розрахунку;

важливим є не тільки проведення, а і оприлюднення отриманих результатів стрес-тестування. Обов'язкове оприлюднення результатів проведення стрес-тестування, з повним переліком банківських установ, які його не пройшли повинно міститись на офіційних сайтах банків та НБУ, а також в

періодичних економічних виданнях. Це дозволить іншим учасникам фінансового ринку якісніше оцінювати ризики.

Стрес-тестування є сучасним інструментом банківського ризик-менеджменту, який дозволяє оцінити максимальні очікувані витрати окремих банків або банківської системи загалом залежно від глобальних чи специфічних для конкретної країни економічних тенденцій. Можна стверджувати, що ефективним інструментом удосконалення механізму управління фінансовими ризиками у банківській сфері належить саме стрес-тестуванню.

Отже, відповідно до отриманих за результатами прогнозу значень при базовому сценарії обсяг резервів під кредитні операції мав тенденцію до помірнього зростання, а за несприятливим суттєво знизився. Автор припускає, що це така динаміка може скластись внаслідок зростання облікової ставки, що призвело до підвищення ціни на кредитні операції, що призвело до скорочення обсягу наданих кредитів та відповідно до зменшення обсягу резервів під кредитні операції банку. Проте фактичні значення обсягу резервів за 1 та 2 квартал 2022 року виявились вищими ніж прогнозовані значення. Тому є важливим встановлення адекватного рівня резервів, який одночасно захищає банк від можливих кредитних ризиків та не призводить до неефективного використання банківських ресурсів внаслідок надмірного резервування. Для вдосконалення системи управління ризиками банків запропоновано використовувати світовий досвід проведення стрес-тестування. Це може бути використання моделі панельних даних з фіксованим ефектом. Також, окрім здійснення стрес-тестування банків на регулярній основі та використання світового досвіду для вдосконалення методології, НБУ повинен забезпечити оприлюднення результатів проведення стрес-тестування в офіційних загальнодоступних джерелах, що дозволить іншим учасникам ринку мати більш повну інформацію про установу та оцінювати власні ризики, а також підвищить довіру клієнтів банку.

ВИСНОВКИ

Банківський ризик – це ймовірність відхилення показників діяльності від запланованих, внаслідок дії певних чинників, що як результат може призвести до понесення втрат ресурсів. Причиною виникнення ризиків є зовнішні та внутрішні фактори. Повністю уникнути ризиків неможливо, через специфіку діяльності банків, тому ризиками треба управляти. Управління ризиками є ключовим напрямом діяльності банківського менеджменту. Процес управління ризиками складається з таких етапів, як виявлення (ідентифікація) ризику, вимірювання (аналіз та оцінювання) ризику, ухвалення рішення про прийом чи відмову від ризику, заходи, що спрямовані на мінімізацію ризику, моніторинг (контроль) позицій ризику. Напрямами рішень про управління ризиками можуть бути уникнення, прийняття, мінімізація або передання третім особам.

На теперішній час досі відсутній єдиний підхід до вибору критеріїв класифікації банківських ризиків і тому існує велика кількість різних підходів до класифікації ризиків банку. Проте більшість науковців поділяють ризики на зовнішні та внутрішні. НБУ виділяє такі основні види банківських ризиків, як кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринковий ризик, операційний ризик та комплаєнс-ризик. Дослідники питання управління ризиками банку стверджують, що найбільш важливим для банківських установ є кредитний ризик, оскільки дохід від кредитних операцій є головною складовою прибутку банку. АТ «АБ «РАДАБАНК» власну систему управління банківських ризиків, основними методами управління ризиками в якій є лімітування, страхування, прийняття забезпечення, регулярна оцінка платоспроможності позичальника та якості кредитного портфеля, визначення та регулярний перегляд максимальних та мінімальних ставок за активами та зобов'язаннями, створення резервів, диверсифікація активів та зобов'язань, дія системи автоматизації банку, визначення схильності до ризиків, розподіл функцій, обов'язків та повноважень щодо здійснення управління ризиками.

Відповідно до проведеного автором аналізу ситуації у банківському секторі, можна стверджувати, кредитний та операційні ризики зараз мають суттєвий вплив на банківський сектор. Базою для дослідження управління ризиками банку обрано АТ «АБ «РАДАБАНК» – сучасний банк, який має 30

відділень в 12 містах України, надає широкий спектр послуг, займає визначне місце в рейтингах та діє згідно з національним законодавством.

Протягом 2019-2021 років банк постійно нарощував усі складові своїх активи, але особливу увагу приділяв інвестиціям в цінні папери. Також, банк суттєво збільшив обсяг наданих кредитів – темп приросту показника за три роки становив 125%. Тому на кінець 2021 року двома головними складовими в структурі активів банку були інвестиції в цінні папери й кредити та інші заборгованості клієнтів. Зобов'язання банку, переважно саме кошти клієнтів, мали тенденцію до постійного зростання, що свідчить про ефективну депозитну політику та довіру клієнтів до банку.

Також, позитивною динамікою є зростання обсягу та частки нерозподіленого прибутку та статутного капіталу в структурі власного капіталу банку. Проте, варто відзначити, що протягом аналізованого періоду в структурі пасивів банку суттєво зросла частка зобов'язань порівняно з часткою власного банку, що може свідчити про зростання залежності банку від залучених коштів та зменшення фінансової стійкості банку. Протягом трьох аналізованих років показники процентних та комісійних доходів, а також чистий дохід мали загальну тенденцію до постійного зростання.

Отже, зараз обрана банківська установа ефективно проводить свою діяльність, тому доцільним буде провести аналіз наявної системи управління банківськими ризиками. АТ «АБ «РАДАБАНК» має власну систему управління банківських ризиків, основними методами якої є лімітування, страхування, прийняття забезпечення, регулярна оцінка платоспроможності позичальника та якості кредитного портфеля, визначення та регулярний перегляд максимальних та мінімальних ставок за активами та зобов'язаннями, створення резервів, диверсифікація активів та зобов'язань, дія системи автоматизації банку, визначення схильності до ризиків, розподіл функцій, обов'язків та повноважень щодо здійснення управління ризиками.

Стрес-тестування є ефективним інструментом оцінки та управління банківськими ризиками, який виявляє готовність банків до негативного розвитку подій на фінансовому ринку та дає можливість змодельовати поведінку в разі реалізації різноманітних стресових сценаріїв. Стрес-тестування вже давно використовується центральними банками та іншими органами для ідентифікації та оцінки системних ризиків, встановленні буферів капіталу для

окремих установ та всієї банківської системи. Натомість в Україні проведення стрес-тестування ще не проводиться регулярно, а методологія постійно змінюється. НБУ рекомендує використовувати банківським установам такі методи проведення стрес-тестування, як аналіз чутливості портфеля активів до зміни факторів ризику, сценарний аналіз для моделювання наслідків одночасної зміни декількох факторів ризику, а також реверсивне стрес-тестування.

Автором обрано методику сценарного аналізу для проведення стрес-тестування кредитного ризику, як найбільш суттєвого для банківської системи, на базі АТ «АБ «РАДАБАНК». Результати показали що існує тісний зв'язок між резервами під кредитні операції та значенням облікової ставки, рівнем безробіття та обсягом приватних грошових переказів. Згідно з побудованою моделлю при зростанні облікової ставки на 1% річних резерви під кредитні операції будуть зменшуватись на 8372,98 тис. грн.

Стрес-тестування здійснювалось за двома сценаріями – базовим та несприятливим. За базовим сценарієм обсяг резервів під кредитні операції мав тенденцію до помірнього зростання, а за несприятливим – до зменшення.

Автор припустив, що така динаміка показника резервів за несприятливим сценарієм пов'язана зі збільшенням облікової ставки, що в свою чергу спричинило зростання вартості кредитів (відсотка за кредитними операціями), яке в свою чергу призвело до скорочення попиту на кредитні ресурси. А оскільки зменшився обсяг наданих кредитів, то і зменшився обсяг резервів, під ці кредитні операції. Далі порівняно фактичні та прогнозовані дані, і виявилось, що фактичні значення в декілька разів перевищують прогнозовані. Для вдосконалення системи управління ризиками банків запропоновано використовувати світовий досвід проведення стрес-тестування. Це може бути використання моделі панельних даних з фіксованим ефектом. Також, окрім здійснення стрес-тестування банків на регулярній основі та використання світового досвіду для вдосконалення методології, НБУ повинен забезпечити оприлюднення результатів проведення стрес-тестування в офіційних загальнодоступних джерелах, що дозволить іншим учасникам ринку мати більш повну інформацію про установу та оцінювати власні ризики, а також підвищить довіру клієнтів банку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова Л. Стрес-тестування банківської системи. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2015. № 3(1). С. 90–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2015_3%281%29__8.
2. Бобиль В. В. Ідентифікація, оцінка, планування та зниження фінансових ризиків за центрами відповідальності банку. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". 2016. № 13. С. 121-129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2016_13_20.
3. Боднар О. А., Тішечкіна К. В., Іваненко Г. Ю., Тарасенко В. П. Управління та засоби мінімізації кредитного ризику банку. Modern economics. 2019. № 15. С. 21-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_15_5.
4. Бучко І. Є. Скоринг як метод зниження кредитного ризику банку. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 2. С. 178-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2013_2_37.
5. Васильєва, Н. «Науково-практичні підходи до побудови системи управління кредитним ризиком банку». Фінансовий простір. вип. 4 (32). Грудень 2018. с. 134-40 <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/640>.
6. Внукова Н. М. Управління розвитком ринків фінансових послуг: Монографія. Харків: АдВА. 2009. 196 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/3080>.
7. Внукова Н. М., Мовчан О. В. Ієрархія факторів ризиків банку при овердрафтному кредитуванні. Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка. Ужгород : Видавництво УжНУ "Говерла". 2013. Вип. 4 (41). С. 6–10. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/1107>.
8. Внукова Н. М., Смоляк В. А., Ачкасова С. А. Особливості стрес-тестування страхових компаній. Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. 2009. Серія «Економічні науки». № 114. С. 56–60 URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/9384>.
9. Волкова Н. І., Мухіна А. С. Фінансові ризики банку: оцінка та механізм нейтралізації. Modern economics. 2020. № 22. С. 6-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2020_22_3.
10. Долінський Л. Б., Корчинський В. В. Ідентифікація та кількісне

оцінювання кредитного ризику комерційного банку. Економічний аналіз. 2016. Т. 25. № 1. С. 180-189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2016_25%281%29__26.

11. Житний П. Є., Шаповалова С.М., Карамішева Г. М. Світова практика стрес-тестування у банках України. Вісник Української академії банківської справи. 2011. №1(30). С. 67–72. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/56368/1/Zhytnyi_risk_management;jsessionid=91E4A5603E6E3E35B4681904D5141212.

12. Заборовець Ю. О. Стрес-тест як інструмент діагностики фінансової стійкості банківської установи. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2014. Вип. 6(4). С. 228-232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_6%284%29__59.

13. Заднепровська С. П., Примак Ю. Р. Ризик-орієнтований підхід у забезпеченні фінансової стійкості банків. Фінанси України. 2019. № 3. С. 22-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2019_3_4.

14. Зубова В. В. Основні підходи до визначення та класифікації банківських ризиків. Ефективна економіка. 2016. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_6_40.

15. Коваленко В. В. Управління ризиком ліквідності банків в умовах фінансової нестабільності. Ефективна економіка. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/14.pdf.

16. Коваленко В. В. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія. За ред. В. В. Коваленко. Одеса: ОНЕУ. 2017. 304 с.

17. Коваленко В. В., Терзі А. Д. Стрес-тестування в системі управління прибутком банків. Мукачівський державний університет. Економіка і суспільство Випуск #8 2017 с. 599-605 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/101.pdf.

18. Коваленко В. В., Кузнецова Л. В., Вербицька Я. Є. Методологічні засади організації системи ризик–менеджменту в банках. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 5(1). С. 74-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2012_5%281%29__18.

19. Ковач М. Й. Управління ризиками в процесі здійснення операцій злиття, придбання та поглинання банків. Формування ринкових відносин в

Україні. 2018. № 5. С. 35-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2018_5_7.

20. Колодізев О. М., Плєсқун І. В. Систематизация практичних рекомендацій щодо пошуку моделей оцінки, контролю та ефективного управління ризиками для забезпечення протидії легалізації «брудних коштів». Управління стійким розвитком економіки: теоретичні і практичні аспекти: колективна монографія за ред. д.е.н. проф. Прохорової В.В. Х.: Вид. Іванченка І. С., 2018. С. 264–278. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/19079>.

21. Крамаренко О. М., Лаврєнтович Ю. І. Навчальний посібник з дисципліни "Кредитування і контроль". Миколаїв : Видавництво НУК, 2011. 105 с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/1_1901_99056456.pdf.

22. Кузнєцова Л. В. Управління кредитними ризиками банків України на основі стрес-тестування. Інтелект ХХІ. 2019. № 4. С. 44-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2019_4_10.

23. Ліндер Є. О. Побудова макроекономічних сценаріїв та оцінка кредитного ризику банку на прикладі ПАТ Промінвестбанк. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2018. Вип. 1. С. 46-53. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2018_1_9.

24. Лучаківський А.О. Сучасні підходи до стрес-тестування банків. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.15 с.248-255 URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2013/23_15/248_Lucz.pdf.

25. Максимова Є. В. Система управління та контроль ризиків банку. Молодий вчений. 2016. № 1(1). С. 113-117. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_1%281%29__28.

26. Манжос С. Б. Стрес-тестування банків: огляд методологій. Финансы, учет, банки. 2014. Вып. 1. С. 188-195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fub_2014_1_27.

27. Маринчак Л.Р., Клим'юк Т.Я. Стрес-тести як інструмент діагностики кредитного ризику банків. Сталий розвиток економіки 2'2017(35) URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/304002.pdf>.

28. Медведєва І. Б. Стрес-тестування кредитного портфеля банку за макроекономічними параметрами. Глобальные и национальные проблемы макроэкономики. 2017. № 16. С. 525–528. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/16243>.

29. Мороз Н., Селецька Т. Тенденції кредитного ризику банківської

системи та управління ним. Проблеми і перспективи економіки та упр. 2019. № 1. С. 245-252. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/176648>.

30. Огляд банківського сектору серпень 2022 URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2022-08.pdf?v=4.

31. Омельченко О. І., Островський Д. М. Шляхи мінімізації ризиків легалізації доходів клієнтів банку. Бізнес Інформ. 2019. №6. С. 239–245 URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2019&abstract=2019_6_0_239_245.

32. Павлишин І.О. Фінансовий ризик-менеджмент комерційного банку: класифікація та оцінка ризиків. Финансовые услуги. 2016. № 3-4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/finu_2016_3-4_13.

33. Підходи НБУ до стрес-тестування банків у 2021 році URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ST_model_2021_public_2021-05-06.pdf?v=4.

34. Прасолова С. П. Системний ризик банківського сектору України: оцінка основних джерел, чинників, наслідків та напрямів регулювання. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. 2019. № 1. С. 54-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2019_1_9.

35. Посохов І. М., Ходирєва О. О. Стрес-тестування як актуальний інструмент ризик-менеджменту сучасної банківської системи України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Financial and credit activity: problems of theory and practice : зб. наук. пр. – Харків : ХННІ УБС. 2018. .Т. 1. № 24. С. 53-61. <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/37053>.

36. Рисін В. В., Корначук О. Ю. Ризики залучення банків до схем відмивання грошей. Ефективна економіка.m2020. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_5_4.

37. Сидько Д. С. Управління кредитним ризиком банку. Энергосбережение. Энергетика. Энергоаудит. 2014. № 7. С. 39-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eesee_2014_7_7.

38. Сорока А. В., Колесникова А. Р. Кредитна політика банку як основа управління кредитним ризиком. Молодий вчений. 2017. № 4. С. 769-772. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_4_180.

39. Стешенко О. Д., Нікітенко А. П. Управління кредитним ризиком

комерційного банку. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2013. Вип. 42. С. 327-330. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2013_42_48.

40. Сукач О. М. Мінімізація ризиків як інструмент забезпечення безпеки банку. *Modern Economics*. 2020. № 22(2020). С. 90-94. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/risk-minimization-as-a-tool/>.

41. Торяник Ж.І., Пелепецький В.І., Неждодій В.В. Стрес-тестування як сучасний інструмент ризик-менеджменту банків URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/128.pdf.

42. Фалюта А. В. Етапи управління ризиками банку. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.6. С. 276-282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2012_22.6_49.

43. Холодна Ю. Є. Банківська система : навчальний посібник / Ю. Є. Холодна, О. М. Рац. Х. : ХНЕУ. 2013. 316 с. (Укр. мов.) URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/11976>.

44. Чмутова І. М., Безродна О. С., Нечипоренко Д. І. Методичний інструментарій оцінювання комплаєнс-ризиків фінансового моніторингу банків. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 296–309. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24548>.

45. Швець О. В. Методичні підходи до оцінки якості контролю кредитного ризику банку. *Бізнес Інформ*. 2017. № 2. С. 269-274. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2017_2_41.

46. Шелудько С. А., Єгорова А. С. Сутність комплаєнсу та його місце в банківському ризик-менеджменті. *Modern Economics*. 2021. № 26(2021). С. 173-177 URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/the-essence-of-compliance-and/>.

47. Шульга Н. П., Бесянко Л. Л. Стрес-тестування кредитного ризику банків України на основі макроекономічних змінних. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 12. С. 10–16 URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6712&i=1>.

48. Щербатих Д. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. Електронне наукове фахове видання «Економіка і суспільство». 2018. № 19. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/181.pdf.

49. Єпіфанов А. О., Васильєва Т. А., Козьменко С. М. Управління ризиками банків : монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій. за ред. д-ра екон. Наук. проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. Наук. проф. Т. А. Васильєвої. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. 283 с.

URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/50097>.

50. Єпіфанов А. О., Васильєва Т. А., Козьменко С. М. Управління ризиками банків: монографія у 2-х томах. Т.2 : Управління ринковими ризиками та ризиками системних характеристик. за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. Наук. проф. Т. А. Васильєвої. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”. 2012 . 229 с. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/50085>.

51. Greuning H., Brajovic-Bratanovic S. Analyzing banking risk: a framework for assessing corporate governance and risk management. 2022. URL: <https://policycommons.net/artifacts/2232409/analyzing-banking-risk/2990081/>.

52. Huang H. H. et al. Firm climate risk, risk management, and bank loan financing //Strategic Management Journal. 2022. Т. 43. №. 13. С. 2849-2880 URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/smj.3437>.

53. Nguyen Thi Thieu Quang, Christopher Gan. Bank Risk Management: A Regulatory Perspective URL: <https://www.intechopen.com/chapters/62904>.

54. Stress testing of banks: an introduction By Kieran Dent and Ben Westwood of the Bank of England’s URL: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/quarterly-bulletin/2016/stress-testing-of-banks-an-introduction.pdf?la=en&hash=3C57129C772A42925EDABF0145129001AE7B245F>

55. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» від 11.06.2018 № 64 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> .

56. Постанова правління НБУ «Про внесення змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» №89 від 03.05.2022 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-22#Text>.

57. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп» №95 від 18.07.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-19#Text>.

58. Постанова правління НБУ «Про внесення зміни до Правил роботи банків у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану» №136 від 30.06.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0136500-22#Text>.

59. Постанова Правління НБУ «Про затвердження Положення про порядок визначення банками України мінімального розміру ринкового ризику» № 162 від 30.12.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-21#Text>.

60. Постанова правління НБУ «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» №351 від 30.06.2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>.

61. Постанова Правління НБУ «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України» № 361 від 02.08.2004 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text>.

62. Державна служба статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

63. Звіт НБУ про фінансову стабільність червень 2022 року URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4.

64. Звіт НБУ про стрес-тестування банків у 2021 році <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-schodo-stres-testuvannya-bankiv-u-2021-rotsi>.

65. Інфляційний звіт НБУ Жовтень 2021 URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2021-Q4.pdf?v=4.

66. Інфляційний звіт НБУ Жовтень 2022 URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q4.pdf?v=4.

67. Омельченко О.І., Рац О.М. PART 4. RISKS MET BY BANKS IN THE SYSTEM OF FACTORS INFLUENCING THE MONEY LAUNDERING PROCESSES URL : http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/25563/1/%D0%A0%D0%B0%D1%86_%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84i%D1%8F.pdf.

68. Офіційний сайт Міністерства фінансів URL: <https://index.minfin.com.ua>.

69. Плєскун І.В. Ризик-контроль клієнтів банку в системі фінансового моніторингу URL: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Pleskun-I.V.-Dysertatsiya-Vchenna-rada-DF-64.055.008-2020.pdf>.

70. Стрес-тестування банків як інструмент банківського регулювання 19.06.2020 URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress-test_Dadashova_pr_2020-06-19.pdf?v=4.

71. Стрес-тести як інструмент діагностики банків 20.04.2017 URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/%D0%94%D0%B7%D1%8E%D0%B1%D0%B0_pr_2017-07-19.pdf?v=4.

72. Фінансова звітність АТ «АБ «РАДАБАНК» за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року URL: https://www.radabank.com.ua/wp-content/uploads/FinasovayaOtchotnost/Godovou_otchet_2020.pdf.

73. Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs188.htm>.

74. Board of Governors of the Federal reserve system URL: <https://www.federalreserve.gov/publications/2022-supervisory-stress-test-methodology-preface.htm>.

75. European Banking Authority URL: <https://www.eba.europa.eu/eba-launches-discussion-2023-eu-wide-stress-test-methodology>.

76. First Global Bank Stress Test Highlights Increased Financial Resilience URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/04/06/first-global-bank-stress-test-highlights-increased-financial-resilience>.

77. GARP (Global Association of Risk Professionals) URL: https://www.garp.org/gbi/risk-snapshots/russian-invasion-of-ukraine?utm_campaign=Risk%20Intelligence%20Newsletters&utm_medium=email&_hsmi=212464917&_hsenc=p2ANqtz--C4gJbg0l9u7eXDkwP-g1S8-CIEhldDKxXr7o0IeJ7KjFASyK9kJR7MPorJQEKwIw_0IaBfmLHyVetFioLOongQtTm0c5Xf7MvpcOREzynsFJ8SQ&utm_content=212464917&utm_source=hs_email.

78. Investment Banking Council Of America URL: <https://www.investmentbankingcouncil.org/blog/managing-risks-in-investment-banking>.

79. International Monetary Fund URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2020/10/13/global-financial-stability-report-october-2020>.

80. The Fixed Effects Regression Model For Panel Data Sets URL: <https://timeseriesreasoning.com/contents/the-fixed-effects-regression-model-for-panel-data-sets>.

ДОДАТКИ

Додаток А
Таблиця А.1

Основні показники діяльності банків України за 2019 -2022 роки

Показник	01.01.2019	01.01.2020	Темп приросту	01.01.2021	Темп приросту	01.01.2022	Темп приросту	01.10.2022	Темп приросту
Активи	1 359 703	1 493 298	9,83%	1 822 841	22,07%	2 053 232	12,64%	2 167 555	5,57%
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	1 910 614	1 981 594	3,72%	2 205 915	11,32%	2 358 324	6,91%	2 535 267	7,50%
Кредити надані клієнтам	1 118 860	1 033 430	-7,64%	960 597	-7,05%	1 065 347	10,90%	1 094 485	2,74%
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	556 445	492 229	-11,54%	388 477	-21,08%	308 349	-20,63%	371 921	20,62%
Капітал	154960	199921	29,01%	209460	4,77%	255 514	21,99%	211 554	-17,20%
Зобов'язання банків	1204743	1293377	7,36%	1613381	24,74%	1797718	11,43%	1956001	8,80%
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	42178	23912	-43,31%	24235	1,35%	24948	2,94%	7331	-70,61%
Кошти суб'єктів господарювання	406367	498157	22,59%	646491	29,78%	758434	17,32%	791315	4,34%
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	508457	552115	8,59%	681892	23,51%	726898	6,60%	861163	18,47%
Кошти небанківських фінансових установ	23794	26885	12,99%	34704	29,08%	41410	19,32%	46256	11,70%

Додаток Б
Таблиця Б.1

Кредитні операції та частка непрацюючих кредитів банків України за 2019-2022 роки

Показник	01.01.2019	01.01.2020	Відхилення	01.01.2021	Відхилення	01.01.2022	Відхилення	01.10.2022	Відхилення
Кредити корпоративному сектору	959 601	847 259	-11,71%	795 405	-6,12%	835 658	5,06%	882 914	5,65%
непрацюючі кредити	535 770	456 074	-14,88%	371 157	-18,62%	301 665	-18,72%	331 416	9,86%
частка непрацюючих кредитів, %	55,83	53,83	-2,00	46,66	-7,17	36,1	-10,56	37,54	1,44
Кредити фізичним особам (включно із фізичними особами-підприємцями)	202 202	214 252	5,96%	208 383	-2,74%	256 291	22,99%	244 385	-4,65%
непрацюючі кредити	93 086	73 077	-21,50%	58 230	-20,32%	43 210	-25,79%	67 395	55,97%
частка непрацюючих кредитів, %	46,04	34,11	-11,93	27,94	-6,17	16,86	-11,08	27,58	10,72
Міжбанківські кредити, депозити (за виключенням коррахунків)	28 888	31 368	8,58%	34 057	8,57%	30 581	-10,21%	32 522	6,35%
непрацюючі кредити	1 073	946	-11,84%	984	4,02%	256	-73,98%	46	-82,03%
частка непрацюючих кредитів, %	3,71	3,02	-0,69	2,89	-0,13	0,84	-2,05	0,14	-0,70
Кредити органам державної влади та місцевого самоврядування	2 867	4 717	64,53%	11 734	148,76%	27 037	130,42%	27 093	0,21%
непрацюючі кредити	838	683	-18,50%	0	-100,00%	0	-	248	-
частка непрацюючих кредитів, %	29,22	14,48	-14,74	0	-14,48	0	-	0,91	-
Всі кредити	1 193 558	1 097 595	-8,04%	1 049 579	-4,37%	1 149 567	9,53%	1 186 914	3,25%

Додаток В
Таблиця В.1

Аналіз динаміки змін активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки

Показник	01.01.2019	31.12.2019	Відхилення	Темп приросту	31.12.2020	Відхилення	Темп приросту	31.12.2021	Відхилення	Темп приросту
Грошові кошти та їх еквіваленти	91 427	139 325	47 898	52,39%	456 104	316 779	227,37%	613 276	157 172	34,46%
Кошти в інших банках	110 032	167 302	57 270	52,05%	183 716	16 414	9,81%	88 887	-94 829	-51,62%
Кредити та заборгованість клієнтів	819 360	859 709	40 349	4,92%	972 097	112 389	13,07%	1 843 613	871 515	89,65%
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	391 681	565 085	173 404	44,27%	1 123 304	558 219	98,79%	2 348 136	1 224 832	109,04%
Відстрочений податковий актив	457	448	-8	-1,83%	456	8	1,71%	757	301	66,07%
Основні засоби та нематеріальні активи	74 313	114 974	40 661	54,72%	126 700	11 726	10,20%	224 076	97 376	76,86%
Інші фінансові активи	1 139	3 639	2 500	219,39%	2 338	-1 301	-35,74%	8 701	6 363	272,12%
Інші активи	17 156	12 488	-4 668	-27,21%	17 615	5 128	41,06%	30 529	12 914	73,31%
Усього чисті активи	1 505 564	1 862 969	357 406	23,74%	2 882 331	1 019 362	54,72%	5 157 975	2 275 644	78,95%
Усього резервів	-179 155	-235 499	-56 345	31,45%	-323 650	-88 151	37,43%	-283 965	39 684	-12,26%
Усього загальні активи	1 684 718	2 098 468	413 750	24,56%	3 205 981	1 107 513	52,78%	5 441 941	2 235 960	69,74%

Додаток Д
Таблиця Д.1

Аналіз структури активів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки

Показник	01.01.2019	%	31.12.2019	%	Відхилення	31.12.2020	%	Відхилення	31.12.2021	%	Відхилення
Грошові кошти та їх еквіваленти	91 427	6,07%	139 325	7,48%	1,41%	456 104	15,82%	8,35%	613 276	11,89%	-3,93%
Кошти в інших банках	110 032	7,31%	167 302	8,98%	1,67%	183 716	6,37%	-2,61%	88 887	1,72%	-4,65%
Кредити та заборгованість клієнтів	819 360	54,42%	859 709	46,15%	-8,27%	972 097	33,73%	-12,42%	1 843 613	35,74%	2,02%
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	391 681	26,02%	565 085	30,33%	4,32%	1 123 304	38,97%	8,64%	2 348 136	45,52%	6,55%
Відстрочений податковий актив	457	0,03%	448	0,02%	-0,01%	456	0,02%	-0,01%	757	0,01%	0,00%
Основні засоби та нематеріальні активи	74 313	4,94%	114 974	6,17%	1,24%	126 700	4,40%	-1,78%	224 076	4,34%	-0,05%
Інші фінансові активи	1 139	0,08%	3 639	0,20%	0,12%	2 338	0,08%	-0,11%	8 701	0,17%	0,09%
Інші активи	17 156	1,14%	12 488	0,67%	-0,47%	17 615	0,61%	-0,06%	30 529	0,59%	-0,02%
Чисті активи, усього	1 505 564	100,00%	1 862 969	100,00%	-	2 882 331	100,00%	0,00%	5 157 975	100,00%	-
Усього резервів від загальних активів	-179 155	-10,63%	-235 499	-11,22%	-0,59%	-323 650	-10,10%	1,13%	-283 965	-5,22%	4,88%

Додаток Е
Таблиця Е.1

Аналіз динаміки змін пасивів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки

Показник	01.01.2019	31.12.2019	Відхилення	Темп приросту	31.12.2020	Відхилення	Темп приросту	31.12.2021	Відхилення	Темп приросту
Кошти отримані від НБУ	0	0	0	-	350 008	350 008	-	855 127	505 119	144,32%
Кошти банків	0	0	0	-	0	0	-	192 027	192 027	-
Кошти клієнтів	1 199 889	1 500 116	300 227	25,02%	2 143 885	643 768	42,91%	3 586 813	1 442 929	67,30%
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	906	1 285	379	41,83%	3 391	2 106	163,85%	9 895	6 505	191,85%
Резерви за зобов'язаннями	13	110	97	733,16%	86	-24	-22,12%	37	-48	-56,35%
Інші фінансові зобов'язання	20 766	11 921	-8 845	-42,60%	5 998	-5 923	-49,69%	25 121	19 123	318,85%
Інші зобов'язання	13 975	39 586	25 612	183,27%	41 343	1 756	4,44%	57 260	15 918	38,50%
Усього зобов'язань	1 235 549	1 553 018	317 469	25,69%	2 544 709	991 691	63,86%	4 726 281	2 181 572	85,73%
Статутний капітал	200 000	200 000	0	0,00%	200 000	0	0,00%	301 000	101 000	50,50%
Інший додатковий капітал	0	0	0	-	0	0	-	-329	-329	-
Резервні та інші фонди банку	19 360	20 290	930	4,80%	22 350	2 060	10,15%	23 734	1 384	6,19%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	50 655	89 661	39 006	77,00%	115 272	25 611	28,56%	107 289	-7 983	-6,93%
Усього власного капіталу	270 015	309 951	39 936	14,79%	337 622	27 671	8,93%	431 694	94 072	27,86%
Усього пасиви	1 505 564	1 862 969	357 406	23,74%	2 882 331	1 019 362	54,72%	5 157 975	2 275 644	78,95%

Додаток Ж
Таблиця Ж.1

Аналіз структури пасивів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки

Показник	01.01.2019	%	31.12.2019	%	Відхилення	31.12.2020	%	Відхилення	31.12.2021	%	Відхилення
Кошти отримані від НБУ	0	0,00%	0	0,00%	0,00%	350 008	13,75%	13,75%	855 127	18,09%	4,34%
Кошти банків	0	0,00%	0	0,00%	0,00%	0	0,00%	0,00%	192 027	4,06%	4,06%
Кошти клієнтів	1 199 889	97,11%	1 500 116	96,59%	-0,52%	2 143 885	84,25%	-12,34%	3 586 813	75,89%	-8,36%
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	906	0,07%	1 285	0,08%	0,01%	3 391	0,13%	0,05%	9 895	0,21%	0,08%
Резерви за зобов'язаннями	13	0,00%	110	0,01%	0,01%	86	0,00%	0,00%	37	0,00%	0,00%
Інші фінансові зобов'язання	20 766	1,68%	11 921	0,77%	-0,91%	5 998	0,24%	-0,53%	25 121	0,53%	0,30%
Інші зобов'язання	13 975	1,13%	39 586	2,55%	1,42%	41 343	1,62%	-0,92%	57 260	1,21%	-0,41%
Усього зобов'язань	1 235 549	82,07%	1 553 018	83,36%	1,30%	2 544 709	88,29%	4,92%	4 726 281	91,63%	3,34%
Статутний капітал	200 000	74,07%	200 000	64,53%	-9,54%	200 000	59,24%	-5,29%	301 000	69,73%	10,49%
Інший додатковий капітал	0	0,00%	0	0,00%	0,00%	0	0,00%	0,00%	-329	-0,08%	-0,08%
Резервні та інші фонди банку	19 360	7,17%	20 290	6,55%	-0,62%	22 350	6,62%	0,07%	23 734	5,50%	-1,12%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	50 655	18,76%	89 661	28,93%	10,17%	115 272	34,14%	5,21%	107 289	24,85%	-9,29%
Усього власного капіталу	270 015	17,93%	309 951	16,64%	-1,30%	337 622	11,71%	-4,92%	431 694	8,37%	-3,34%
Пасиви	1 505 564	100,00%	1 862 969	100,00%	-	2 882 331	100,00%	-	5 157 975	100,00%	-

Додаток 3
Таблиця 3.1

Аналіз фінансових результатів діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2021 роки

	01.01.2019	31.12.2019	Відхилення	Темп приросту	31.12.2020	Відхилення	Темп приросту	31.12.2021	Відхилення	Темп приросту
Процентні доходи	197 017	236 554	39 537	20,07%	263 793	27 239	11,51%	361 407	97 614	37,00%
Процентні витрати	64 213	92 815	28 602	44,54%	92 862	47	0,05%	134 094	41 232	44,40%
Чистий процентний дохід	132 804	143 739	10 935	8,23%	170 932	27 192	18,92%	227 313	56 381	32,98%
Комісійні доходи	58 288	74 218	15 930	27,33%	100 593	26 375	35,54%	138 335	37 742	37,52%
Комісійні витрати	15 387	16 833	1 446	9,40%	26 755	9 922	58,94%	33 547	6 792	25,39%
Чистий комісійний дохід	42 900	57 385	14 484	33,76%	73 838	16 453	28,67%	104 788	30 951	41,92%
Торговий результат	16 789	20 574	3 786	22,55%	54 277	33 702	163,81%	44 064	-10 213	-18,82%
Інші операційні доходи	5 180	4 004	-1 176	-22,70%	11 453	7 449	186,04%	20 090	8 636	75,41%
Інші доходи	457	7 895	7 438	1628,70%	1 341	-6 554	-83,01%	3 190	1 849	137,87%
Всього доходів	198 130	233 597	35 467	17,90%	311 840	78 243	33,49%	399 445	87 604	28,09%
Відрахування до резервів:	54 054	22 821	-31 233	-57,78%	73 844	51 023	223,58%	-7 736	-81 580	-110,48%
Адміністративні та інші операційні витрати	121 528	160 423	38 896	32,01%	204 133	43 709	27,25%	279 843	75 710	37,09%
Всього витрат	175 581	183 244	7 663	4,36%	277 976	94 732	51,70%	272 107	-5 870	-2,11%
Прибуток до оподаткування	22 548	50 353	27 805	123,31%	33 864	-16 489	-32,75%	127 338	93 474	276,03%
Прибуток після оподаткування	18 463	41 183	22 719	123,05%	27 671	-13 512	-32,81%	104 001	76 330	275,85%

Додаток И

Таблиця И.1

Кредити, надані фізичним та юридичним особам в національній та іноземній валюті АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Показник		01.01.2019	01.01.2020	%	01.01.2021	%	01.01.2022	%	01.10.2022	%
Фізичні особи	Сума кредитної заборгованості	77 377,27	89 862,61	8,12%	98 070,25	7,61%	200 795,89	9,43%	163 578,33	8,95%
	в національній валюті	77 377,27	89 862,61	100,00%	98 070,25	100,00%	200 795,89	100,00%	163 578,33	100,00%
	в іноземній валюті	0	0	-	0	-	0	-	0	-
Юридичні особи	Сума кредитної заборгованості	932 222,99	1 017 260,08	91,88%	1 190 456,16	92,39%	1 920 674,85	90,22%	1663432,389	91,05%
	в національній валюті		851 357,92	83,69%	922 863,13	77,52%	1 579 978,65	82,26%	1254361,291	75,41%
	в іноземній валюті		165 902,17	16,31%	267 593,03	22,48%	340 696,19	17,74%	409071,098	24,59%
Банки		0	0	-	0	-	0	-	0	-
Бюджетні установи	Сума кредитної заборгованості	0	0	-	0	-	7 441,89	0,35%	0	-
	в національній валюті	0	0	-	0	-	7 441,89	100,00%	0	-
	в іноземній валюті	0	0	-	0	-	0	-	0	-
Усього		1 009 600,26	1 107 122,69	100,00%	1 288 526,41	100,00%	2 128 912,63	100,00%	1 827 010,72	100,00%

Кредити надані, суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності
АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Показник	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.10.2022
1	2	3	4	5	6
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	132 325,48	89 695,49	148 519,87	151 132,30	177 656,98
Лісове господарство та лісозаготівлі	0,00	0,00	0,00	3 823,07	0,00
Добування кам'яного та бурого вугілля	129,36	0,00	0,00	0,00	0,00
Добування інших корисних копалин та розроблення кар'єрів	0,00	0,00	0,00	10 368,71	25 208,09
Надання допоміжних послуг у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів	0,00	0,00	2 187,33	855,34	0,00
Виробництво харчових продуктів	45 443,95	82 825,85	30 507,90	98 803,13	92 038,54
Текстильне виробництво	0,00	0,00	0,00	10 025,07	7 099,11
Виробництво одягу	110,14	0,00	0,00	0,00	0,00
Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	3 144,11	2 580,77	1 832,71	0,00	0,00
Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів; виготовлення виробів із соломки та рослинних матеріалів для плетіння	9 809,70	10 273,83	0,00	40 875,17	43 376,82
Виробництво паперу та паперових виробів	0,00	5 934,63	5 013,01	0,00	0,00
Поліграфічна діяльність, тиражування записаної інформації	552,62	144,00	0,00	0,00	0,00
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	0,00	11 551,37	4 517,99	51 093,91	0,00
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	4 518,99	32 616,84	904,03	5 606,41	4 441,93
Виробництво гумових і пластмасових виробів	1 824,96	21 488,00	20 616,37	30 638,59	18 688,05
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	44 645,10	28 199,71	68 181,41	46 411,81	41 779,29

Продовження додатку К

Продовження табл. К.1

1	2	3	4	5	6
Металургійне виробництво	2 948,63	4 782,63	73 946,69	99 320,02	95 063,07
Виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	51 591,73	83 143,64	24 917,73	51 797,82	5 907,57
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	3 118,82	1 529,59	11 481,21	175,50	0,00
Виробництво електричного устаткування	9 879,00	13 681,51	83,53	11 464,55	9 817,37
Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	71 867,83	8 416,10	6 016,36	17 036,41	54 401,22
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	0,33	201,94	468,71	0,73	139,80
Виробництво інших транспортних засобів	0,00	0,00	0,00	6 725,05	497,25
Виробництво іншої продукції	0,00	0,00	0,00	501,44	10 522,93
Ремонт і монтаж машин і устаткування	2 011,60	10 490,76	52 637,52	11 578,65	10 074,84
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	20 645,47	41 527,65	4 655,50	21 159,94	1 500,69
Збирання, оброблення й видалення відходів; відновлення матеріалів	2 905,76	2 858,10	23 773,69	2 912,35	13 005,65
Будівництво будівель	14 648,65	11 603,07	55 998,86	20 966,26	115 851,61
Будівництво споруд	29 865,01	40 080,31	7 020,85	37 841,63	822,85
Спеціалізовані будівельні роботи	408,43	222,47	2 354,45	8 621,96	300,69
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	41 386,50	4 254,08	436 294,23	10 489,46	597 579,17
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	258 555,57	342 405,68	8 535,87	685 868,82	94 779,98
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	60 835,55	1 256,70	19 650,00	92 587,86	8 893,71
Наземний і трубопровідний транспорт	20 362,61	24 448,91	310,81	20 669,44	0,00
Водний транспорт	1 938,05	949,19	45 618,14	0,00	0,00

Закінчення додатку К

Закінчення табл. К.1

1	2	3	4	5	6
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	17 343,43	35 384,31	7 327,69	81 356,53	34 211,75
Поштова та кур'єрська діяльність	11 121,64	9 491,06	4 407,59	69 505,54	104 617,46
Тимчасове розміщування	0,00	0,43	3 035,90	892,90	0,00
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	1 024,99	2 009,21	0,00	1 427,73	0,00
Надання інформаційних послуг	20,00	20,00	0,00	0,00	0,00
Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	45 571,93	39 109,63	27 086,39	107 182,23	50 298,42
Операції з нерухомим майном		12 738,63	46 563,43	27 519,85	16 215,23
Діяльність головних управлінь (хед-офісів); консультування з питань керування	593,30	3 490,85	0,00	54 559,94	0,00
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	0,00	0,00	0,00	7 614,39	0,00
Інша професійна, наукова та технічна діяльність	0,00	0,00	0,00	2 897,02	3 083,56
Оренда, прокат і лізинг	0,00	20 952,94	3 481,77	2 562,86	2 247,84
Діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність	5,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Обслуговування будинків і територій	98,24	0,00	0,00	0,00	0,00
Охорона здоров'я	6 069,80	4 099,84	23 151,20	23 098,12	29 373,51
Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг	0,00	301,27	0,00	0,00	0,00
Надання інших індивідуальних послуг	12,64	1 283,01	468,68	0,00	0,00

Аналіз значень економічних нормативів АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2019-2022 роки

Показник	Оптимальне значення	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
Н1, Регулятив-ний капітал, тис. грн.	не менше 200 млн грн	278 570	326 109	355 146	378 283
Н2, Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу	(не менше 10 %)	26,56	28,56	24,74	13,96
Н3, Норматив достатності основного капіталу	(не менше 7 %)	-	18,84	15,14	11,67
Н6, Норматив короткострокової ліквідності	(не менше 60 %)	94,70	96,60	81,95	67,59
Н7, Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	(не більше 25 %)	21,60	13,20	21,12	20,48
Н8, Норматив великих кредитних ризиків	(не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	157,34	81,75	114,45	174,62
Н9, Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	(не більше 25 %)	14,92	9,36	6,15	16,88
Н11, Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою	(не більше 15 %)	0,00	0,00	0,00	0,00
Н12, Норматив загальної суми інвестування	(не більше 60 %)	0,00	0,00	0,00	0,00
Л13-1, Норматив ризику загальної довгої відкритої валютної позиції	(не більше 5%)	4,8487	1,5002	8,7550	5,3285
Л13-2, Норматив ризику загальної короткої відкритої валютної позиції	(не більше 5 %)	2,2859	4,2618	0,3342	8,8205
LCR _{вв} , Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами	(не менше 100 %)	-	226,70	244,05	184,0895
LCR _{ів} , Норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті	(не менше 100 %)	-	356,41	258,29	404,8391

Додаток М
Таблиця М.1

Аналіз світового досвіду проведення стрес-тестування

Показник	МВФ (IMF)	ЕВА	США (US Federal Reserve)	Англія (Bank of England)	Японія (Bank of Japan)
Оформлення					
Поріг включень банків	Залежно від умов країни	Загальні активи не менше 30 мільярдів євро	Загальні активи в розмірі 50 мільярдів доларів США	Роздрібні депозити в розмірі 50 мільярдів фунтів стерлінгів	Більше 350 банків, включаючи 10 великих банків
Комплексний макросценарій	+	+	+	+	+
Кількість сценаріїв	Залежно від умов країни	1 макро	2	1-2	2
Частота проведення	Разом з FSAP	Кожні 2 роки	Кожен рік	Кожен рік	Кожні пів року
Модель					
Bottom-up (банки)	-	+	Збирає, але зазвичай не керує результатами	-	-
Bottom-up (органи влади)	-	-	+	-	-
Top-down (authorities)	-	-	Створює, але зазвичай не керує результатами	-	+
Гібрид	+	-	-	+	-
Використання результатів					
Налаштування мікропруденційної політики	Надає допоміжну інформацію	+	+	+	-
Налаштування макропруденційної політики	Надає допоміжну інформацію	Через посилання на Європейську раду системних ризиків (ESRB)	Може ґрунтуватись	+	-
Ідентифікація системного ризику	Надає допоміжну інформацію	Через посилання на Європейську раду системних ризиків (ESRB)	+	+	+

Додаток Н
Таблиця Н.1

Вхідні дані для побудови багатofакторної регресійної моделі

	Кредитний ризик, тис. грн.	Резерви під кредитні операції, тис. грн.	ВВП номінальний, млн. грн.	Рівень безробіття, %	Середньозважений рівень дохідності ОВД, %	Індекс цін виробників промислової продукції, % до кварталу попереднього року	Індекс споживчих цін, % до грудня попереднього року	Процентний дохід, тис. грн.	Комісійний дохід, тис. грн.	Курс долара США, грн.	Облікова ставка, % річних	Частка кредитних операцій в активах, %	Середня місячна зарплата, грн.	Грошові перекази, млн. дол.	Мінімальна зарплата, грн.	Індекс реальної зарплати, %
	Y1	Y3	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14
1 кв. 2019	207345,3	189 688	815123	9,6	19,5	9,8	2,4	33 160	11 219	36,5686	18	0,625982	10237	2678	4173	107,6
2 кв. 2019	238971,4	206 539	932677	8,8	18,33	6,8	3,6	68 537	25 606	26,16638	17,5	0,598606	10783	2898	4173	105,8
3 кв. 2019	230396,7	220 887	1111862	8,4	15,89	4,3	3,4	105 973	41 053	36,5686	16,5	0,587117	10687	3125	4173	100,7
4 кв. 2019	230266,7	230 618	1114902	8,6	11,75	-4	4,1	143 739	57 385	36,5686	13,5	0,461472	12264	3220	4173	115,1
1 кв. 2020	255654,7	263 162	854051	8,9	11	-5,6	0,7	38 484	17 057	28,0615	10	0,483032	11446	2866	4723	104,8
2 кв. 2020	274135,6	287 332	875340	9,6	10,47	-4,1	2	78 854	32 302	27,5962	6	0,470249	11579	2693	4723	109,5
3 кв. 2020	285016,1	309 788	1163172	9,7	10,5	-4,7	1,7	124 469	51 683	28,2989	6	0,387174	11998	3077	5000	104,3
4 кв. 2020	270882,7	307 053	1301539	9,9	12,25	8,7	5	170 932	73 838	36,5686	6	0,337261	14179	3344	5000	117,2
1 кв. 2021	256901,4	302 198	1021504	10,9	11,8	23,5	4,1	50 376	21 590	36,5686	6,5	0,371719	13612	3370	6000	106,7
2 кв. 2021	297912	308 706	1187718	10,3	12,73	33,3	6,4	107 234	45 220	36,5686	7,5	0,375163	14313	3522	6000	105,8
3 кв. 2021	262592,2	308 885	1520248	10	13,01	44,6	9	165 969	71 507	26,576	8,5	0,361683	14239	3456	6000	100,5
4 кв. 2021	314068,4	281 569	1730104	10,3	12,9	60,1	10	227 313	104 788	36,5686	9	0,357429	17453	3671	6000	121,5

Матриця парних коефіцієнтів кореляції для змінної Y1

	Y1	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14
Y1	1														
X1	0,6238	1													
X2	0,5886	0,3942	1												
X3	-0,611	-0,233	-0,29	1											
X4	0,52	0,7857	0,6379	0,0594	1										
X5	0,4929	0,897	0,4731	-0,006	0,929	1									
X6	0,5716	0,933	0,1961	-0,292	0,5604	0,771	1								
X7	0,6194	0,9487	0,2545	-0,313	0,6051	0,7898	0,9953	1							
X8	-0,055	0,191	0,2147	0,132	0,2391	0,2409	0,1976	0,1964	1						
X9	-0,771	-0,347	-0,666	0,8617	-0,199	-0,189	-0,322	-0,3613	0,1018	1					
X10	-0,781	-0,664	-0,698	0,7522	-0,479	-0,532	-0,61	-0,6428	-0,099	0,8881	1				
X11	0,7825	0,8693	0,6748	-0,404	0,8248	0,8464	0,7674	0,8142	0,2968	-0,5733	-0,8216	1			
X12	0,6015	0,8593	0,5237	-0,304	0,7694	0,8407	0,7388	0,7558	0,4153	-0,413	-0,7501	0,8822	1		
X13	0,7456	0,64	0,8637	-0,443	0,7909	0,6844	0,409	0,4647	0,0956	-0,6984	-0,8204	0,8326	0,7679	1	
X14	0,3407	0,3914	0,2064	-0,187	0,2297	0,3374	0,5461	0,5696	0,4555	-0,1908	-0,3408	0,5579	0,3128	0,0928	1

Матриця парних коефіцієнтів кореляції для змінної Y2

	Y2	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10	X11	X12	X13	X14
Y2	1														
X1	0,4835	1													
X2	0,6928	0,3942	1												
X3	-0,787	-0,233	-0,29	1											
X4	0,3451	0,7857	0,6379	0,0594	1										
X5	0,3442	0,897	0,4731	-0,006	0,929	1									
X6	0,4079	0,933	0,1961	-0,292	0,5604	0,771	1								
X7	0,4418	0,9487	0,2545	-0,313	0,6051	0,7898	0,9953	1							
X8	-0,105	0,191	0,2147	0,132	0,2391	0,2409	0,1976	0,1964	1						
X9	-0,965	-0,347	-0,666	0,8617	-0,199	-0,189	-0,322	-0,3613	0,1018	1					
X10	-0,928	-0,664	-0,698	0,7522	-0,479	-0,532	-0,61	-0,6428	-0,099	0,8881	1				
X11	0,6438	0,8693	0,6748	-0,404	0,8248	0,8464	0,7674	0,8142	0,2968	-0,5733	-0,8216	1			
X12	0,5633	0,8593	0,5237	-0,304	0,7694	0,8407	0,7388	0,7558	0,4153	-0,413	-0,7501	0,8822	1		
X13	0,8007	0,64	0,8637	-0,443	0,7909	0,6844	0,409	0,4647	0,0956	-0,6984	-0,8204	0,8326	0,7679	1	
X14	0,0743	0,3914	0,2064	-0,187	0,2297	0,3374	0,5461	0,5696	0,4555	-0,1908	-0,3408	0,5579	0,3128	0,0928	1

Додаток С
Таблиця С.1

Розрахунок прогнозних значень за базовим та несприятливим сценарієм

	Резерви під кредитні операції, тис. грн.	Рівень безробіття, %	Облікова ставка, %	Грошові перекази, млн. дол.	Резерви під кредитні операції, тис. грн.	Рівень безробіття, %	Облікова ставка, %	Грошові перекази, млн. дол.	Резерви під кредитні операції, тис. грн.
	УЗ факт.	Х2	Х9	Х12	УЗ розр. неспр.	Х2	Х9	Х12	УЗ розр. баз.
1 кв. 2019	189 688	9,6	18	2678	191509,3	9,6	18	2678	191509,3
2 кв. 2019	206 539	8,8	17,5	2898	201537,3	8,8	17,5	2898	201537,3
3 кв. 2019	220 887	8,4	16,5	3125	215994,7	8,4	16,5	3125	215994,7
4 кв. 2019	230 618	8,6	13,5	3220	243709,2	8,6	13,5	3220	243709,2
1 кв. 2020	263 162	8,9	10	2866	263482,8	8,9	10	2866	263482,8
2 кв. 2020	287 332	9,6	6	2693	292390,7	9,6	6	2693	292390,7
3 кв. 2020	309 788	9,7	6	3077	302787,3	9,7	6	3077	302787,3
4 кв. 2020	307 053	9,9	6	3344	310033,8	9,9	6	3344	310033,8
1 кв.2021	302 198	10,9	6,5	3370	306684,4	10,9	6,5	3370	306684,4
2 кв. 2021	308 706	10,3	7,5	3522	302341	10,3	7,5	3522	302341
3 кв. 2021	308 885	10	8,5	3456	292143,2	10	8,5	3456	292143,2
4 кв. 2021	281 569	10,3	9	3671	293810,4	10,3	9	3671	293810,4
1 кв.2022		28,3	25	3200	149520,2	8,5	8,5	3400	290427,8
2 кв. 2022		28,3	25	3300	152224,2	8,5	8,5	3700	298539,8
3 кв. 2022		28,3	25	3400	154928,1	8,5	8,5	3800	301243,7
4 кв. 2022		28,3	25	4000	171152	8,5	8,5	4300	314763,6
1 кв.2023		26,9	25	4400	181780,2	8	7,5	3500	301437,8
2 кв. 2023		26,9	25	4300	179076,2	8	7,5	3800	309549,7
3 кв. 2023		26,9	25	4100	173668,3	8	7,5	3900	312253,6
4 кв. 2023		26,9	25	3600	160148,4	8	7,5	4400	325773,5
1 кв.2024		18,2	20	3600	200846,9	7,8	7	3600	308301,4
2 кв. 2024		18,2	20	3400	195439	7,8	7	3900	316413,3
3 кв. 2024		18,2	20	3300	192735	7,8	7	4000	319117,3
4 кв. 2024		18,2	20	3500	198143	7,8	7	4500	332637,2

Фінансова звітність АТ «АБ «РАДАБАНК»

Таблиця Т.1

Звіт про фінансовий стан АТ «АБ»РАДАБАНК» на 31.12.2019 року

Показник	01.01.2019	31.12.2019
Грошові кошти та їх еквіваленти	91 427	139 325
у тому числі готівкові кошти	45 001	103 131
у тому числі банківські метали	17 567	26 504
у тому числі кошти в НБУ	28 858	9 691
Кошти в інших банках	110 032	167 302
резерви під знецінення коштів в інших банках	-4 829	-3 463
Кредити та заборгованість клієнтів	819 360	859 709
у тому числі кредити та заборгованість юридичних осіб	756 253	791 021
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб	-168 830	-219 784
у тому числі кредити та заборгованість фізичних осіб	63 106	68 687
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб	-4 631	-10 834
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	391 681	565 085
Відстрочений податковий актив	457	448
Основні засоби та нематеріальні активи	74 313	114 974
Інші фінансові активи	1 139	3 639
резерви під інші фінансові активи	-864	-1 418
Інші активи	17 156	12 488
резерви під інші активи	0	0
Чисті активи, усього	1 505 564	1 862 969
Усього резервів	-179 155	-235 499
Загальні активи, усього	1 684 718	2 098 468
Кошти отримані від НБУ	0	0
Кошти банків	0	0
Кошти клієнтів	1 199 889	1 500 116
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фін.установ	626 626	742 878
у тому числі кошти на вимогу	430 600	419 672
у тому числі кошти фізичних осіб	573 263	757 238
у тому числі кошти на вимогу	103 728	177 314
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	906	1 285
Резерви за зобов'язаннями	13	110
Інші фінансові зобов'язання	20 766	11 921
Інші зобов'язання	13 975	39 586
Усього зобов'язань	1 235 549	1 553 018
Статутний капітал	200 000	200 000
Інший додатковий капітал	0	0
Резервни та інші фонди банку	19 360	20 290
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	50 655	89 661
Усього власного капіталу	270 015	309 951
Пасиви	1 505 564	1 862 969

Звіт про результати фінансової діяльності АТ «АБ»РАДАБАНК» за 2019
рік

Показник	31.12.2018	31.12.2019
Процентні доходи	197 017	236 554
Процентні витрати	64 213	92 815
Чистий процентний дохід	132 804	143 739
Комісійні доходи	58 288	74 218
Комісійні витрати	15 387	16 833
Чистий комісійний дохід	42 900	57 385
Торговий результат	16 789	20 574
Інші операційні доходи	5 180	4 004
результат від переоцінки	149	-2 728
результат від операцій з купівлі-продажу	16 392	23 185
результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями	248	117
Інші доходи	457	7 895
Всього доходів	198 130	233 597
Відрахування до резервів:	54 054	22 821
Адміністративні та інші операційні витрати	121 528	160 423
заробітна плата персоналу	56 669	82 649
нарахування на фонд заробітної плати	12 497	18 118
інші витрати на персонал	372	452
витрати на утримання основних засобів	14 291	24 063
експлуатаційні та господарські витрати	12 064	14 425
витрати на рекламу і маркетинг	1 212	955
витрати на оренду	12 624	3 076
інші адміністративні та операційні витрати	11 798	16 687
Всього витрат	175 581	183 244
Прибуток/(збиток) до оподаткування	22 548	50 353
Витрати на податок на прибуток	4 085	9 170
Прибуток/(збиток) після оподаткування	18 463	41 183

Звіт про фінансовий стан АТ «АБ»РАДАБАНК» на 31.12.2020 року

Показник	01.01.2020	31.12.2020
Грошові кошти та їх еквіваленти	139 325	456 104
у тому числі готівкові кошти	103 131	408 167
у тому числі банківські метали	26 504	34 012
у тому числі кошти в НБУ	9 691	13 926
Кошти в інших банках	167 302	183 716
резерви під знецінення коштів в інших банках	-3 463	-12 618
Кредити та заборгованість клієнтів	859 709	972 097
у тому числі кредити та заборгованість юридичних осіб	791 021	900 302
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб	-219 784	-293 533
у тому числі кредити та заборгованість фізичних осіб	68 687	71 795
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб	-10 834	-13 520
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	565 085	1 123 304
Відстрочений податковий актив	448	456
Основні засоби та нематеріальні активи	114 974	126 700
Інші фінансові активи	3 639	2 338
резерви під інші фінансові активи	-1 418	-3 979
Інші активи	12 488	17 615
резерви під інші активи	0	0
Чисті активи, усього	1 862 969	2 882 331
Усього резервів	-235 499	-323 650
Загальні активи, усього	2 098 468	3 205 981
Кошти отримані від НБУ	0	350 008
Кошти банків	0	0
Кошти клієнтів	1 500 116	2 143 885
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	742 878	1 173 131
у тому числі кошти на вимогу	419 672	964 838
у тому числі кошти фізичних осіб	757 238	970 753
у тому числі кошти на вимогу	177 314	280 953
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	1 285	3 391
Резерви за зобов'язаннями	110	86
Інші фінансові зобов'язання	11 921	5 998
Інші зобов'язання	39 586	41 343
Усього зобов'язань	1 553 018	2 544 709
Статутний капітал	200 000	200 000
Інший додатковий капітал	0	0
Резервні та інші фонди банку	20 290	22 350
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	89 661	115 272
Усього власного капіталу	309 951	337 622

Звіт про результати фінансової діяльності АТ «АБ»РАДАБАНК» за 2020
рік

Показник	31.12.2019	31.12.2020
Процентні доходи	236 554	263 793
Процентні витрати	92 815	92 862
Чистий процентний дохід	143 739	170 932
Комісійні доходи	74 218	100 593
Комісійні витрати	16 833	26 755
Чистий комісійний дохід	57 385	73 838
Торговий результат	20 574	54 277
Інші операційні доходи	4 004	11 453
результат від переоцінки	-2 728	6 984
результат від операцій з купівлі-продажу	23 185	47 293
результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями	117	-1
Інші доходи	7 895	1 341
Всього доходів	233 597	311 840
Відрахування до резервів:	22 821	73 844
Адміністративні та інші операційні витрати	160 423	204 133
заробітна плата персоналу	82 649	104 944
нарахування на фонд заробітної плати	18 118	23 156
інші витрати на персонал	452	753
витрати на утримання основних засобів	24 063	34 017
експлуатаційні та господарські витрати	14 425	18 249
витрати на рекламу і маркетинг	955	744
витрати на оренду	3 076	609
інші адміністративні та операційні витрати	16 687	21 662
Всього витрат	183 244	277 976
Прибуток/(збиток) до оподаткування	50 353	33 864
Витрати на податок на прибуток	9 170	6 193
Прибуток/(збиток) після оподаткування	41 183	27 671

Звіт про фінансовий стан АТ «АБ»РАДАБАНК» на 31.12.2021 року

Показник	31.12.2020	01.01.2022
Грошові кошти та їх еквіваленти	456 104	613 276
у тому числі готівкові кошти	408 167	572 631
у тому числі банківські метали	34 012	29 850
у тому числі кошти в НБУ	13 926	10 795
Кошти в інших банках	183 716	88 887
резерви під знецінення коштів в інших банках	-12 618	-1 294
Кредити та заборгованість клієнтів	972 097	1 843 613
у тому числі кредити та заборгованість юридичних осіб	900 302	1 674 888
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб	-293 533	-260 439
у тому числі кредити та заборгованість фізичних осіб	71 795	168 725
у тому числі резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб	-13 520	-21 130
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	1 123 304	2 348 136
Відстрочений податковий актив	456	757
Основні засоби та нематеріальні активи	126 700	224 076
Інші фінансові активи	2 338	8 701
резерви під інші фінансові активи	-3 979	-1 102
Інші активи	17 615	30 529
резерви під інші активи	0	0
Чисті активи, усього	2 882 331	5 157 975
Усього резервів	-323 650	-283 965
Загальні активи, усього	3 205 981	5 441 941
Кошти отримані від НБУ	350 008	855 127
Кошти банків	0	192 027
Кошти клієнтів	2 143 885	3 586 813
у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	1 173 131	2 239 370
у тому числі кошти на вимогу	964 838	1 540 220
у тому числі кошти фізичних осіб	970 753	1 347 443
у тому числі кошти на вимогу	280 953	396 128
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	3 391	9 895
Резерви за зобов'язаннями	86	37
Інші фінансові зобов'язання	5 998	25 121
Інші зобов'язання	41 343	57 260
Усього зобов'язань	2 544 709	4 726 281
Статутний капітал	200 000	301 000
Інший додатковий капітал	0	-329
Резервні та інші фонди банку	22 350	23 734
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	115 272	107 289
Усього власного капіталу	337 622	431 694

Звіт про результати фінансової діяльності АТ «АБ»РАДАБАНК» за 2021
рік

Показник	31.12.2020	31.12.2021
Процентні доходи	263 793	361 407
Процентні витрати	92 862	134 094
Чистий процентний дохід	170 932	227 313
Комісійні доходи	100 593	138 335
Комісійні витрати	26 755	33 547
Чистий комісійний дохід	73 838	104 788
Торговий результат	54 277	44 064
Інші операційні доходи	11 453	20 090
результат від переоцінки	6 984	3 268
результат від операцій з купівлі-продажу	47 293	40 564
результат від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями	-1	231
Інші доходи	1 341	3 190
Всього доходів	311 840	399 445
Відрахування до резервів:	73 844	-7 736
Адміністративні та інші операційні витрати	204 133	279 843
заробітна плата персоналу	104 944	135 312
нарахування на фонд заробітної плати	23 156	29 904
інші витрати на персонал	753	2 532
витрати на утримання основних засобів	34 017	48 240
експлуатаційні та господарські витрати	18 249	35 533
витрати на рекламу і маркетинг	744	2 335
витрати на оренду	609	1 055
інші адміністративні та операційні витрати	21 662	24 930
Всього витрат	277 976	272 107
Прибуток/(збиток) до оподаткування	33 864	127 338
Витрати на податок на прибуток	6 193	23 337
Прибуток/(збиток) після оподаткування	27 671	104 001